

KÁROLI GÁSPÁR REFORMATUS EGYETEM PEDAGÓGIAI KAR

Pedagógusképző Intézet

Dramatikus interaktív mesélési módszer szerepe az óvodáskorúak beszédfejlesztésében (OTDK Dolgozat)

Témavezető:

Fehér Éva

főiskolai tanársegéd

Készítette:

Joóné Lindenmayer

Gabriella Bernadett

óvodapedagógus szakos hallgató

**Kecskemét
2024**

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	2
II. Az óvodáskorú gyermek beszédjellemzői	3
II.1. A nyelv a beszéd eszköze	3
III. Az anyanyelvi és irodalmi nevelés kapcsolata a dramatikus interaktív meséléssel ...	14
III.1. Az anyanyelvi és irodalmi nevelés	14
III.2. Irodalmi nevelés az óvodában	15
IV. A dramatikus interaktív mesélési módszer szerepe a beszédfejlődésben – kutatás bemutatás	26
IV.1. Kutatási kérdések és hipotézisek.....	26
IV.2. A kutatás körülményeinek bemutatása	28
IV.3. A kutatás módszerei	29
V. A kutatási eredmények kiértékelése	37
VI. A hipotézisek elemzése.....	45
VI. Zárszó	57
Irodalomjegyzék.....	59
Mellékletek.....	62

I. Bevezetés

A 2022-2023-as év tavaszán lehetőséget kaptam arra, hogy a kutatócsoport tagjaként részt vegyek a dramatikus interaktív mesélés módszer hatékonyságát vizsgáló kutatásban. A megkeresést azért fogadtam el, mert szerettem volna megtapasztalni, hogy a szabadon választható egyetemi drámaórákon átadott elméleti és gyakorlati tudás hogyan alkalmazható az óvodáskorú gyermekek körében.

Mivel számomra az anyanyelvi és irodalmi nevelés, ezen belül a mondókázás, a verselés, de leginkább a mesélés az a pedagógiai terület, amely a szívemhez a legközelebb áll, ezért mindig kutatom azokat az újszerű lehetőségeket, amelyekkel a mese átadása még érdekesebbé válhat a mai gyermekek számára. A gyakorlataim során azt tapasztaltam, hogy napjainkban az óvodáskorú nagycsoportosok figyelme igen nehezen köthető le, ezért úgy vélekedem, hogy egy pedagógus csak akkor válik igazán jó pedagógussá, hogyha kihasznál minden lehetőséget arra, hogy szakmai tudását fejlessze és ezáltal változatos „pedagógiai eszköztárral” rendelkezve sokoldalúan tudja fejleszteni a rábízott óvodáskorúakat. Mindemellett első sorban mindig szem előtt tartva a gyermekek életkori, egyéni sajátosságait. A dramatikus interaktív mesélés módszerét épp egy olyan komplex foglalkozásnak gondolom, amely változatos lehetőségeket biztosít arra, hogy mind a verbális, mind a nonverbális elemek egyaránt színteret kapjanak az óvodáskorúak beszédképességének fejlesztésben.

Az anyanyelvi nevelésben, az óvodai irodalmi nevelésben és az óvodai dramatikus játékok területén is egyaránt szerepe van a dramatikus interaktív mesélés módszerének. Ebből következett, hogy szakirodalmi háttéranyagom áttekintése közben én is érintsem a fenti mondatban megemlített területeket. Dolgozatom ennek fényében a módszer szerepét vizsgálja az óvodáskorú gyermekek beszédfejlesztésében.

A kutatások kezdete előtt olyan kérdések fogalmazódtak meg bennem, amelyek segítettek a vizsgálati módszerek, technikák kiválasztásában. (lásd: Kutatási kérdések és Hipotézisek 21 oldal)

II. Az óvodáskorú gyermek beszédjellemzői

A dolgozat kutatása szempontjából a gyermek nyelvi jellemzők alapjait, általános óvodai átfogó ismereteit foglalom össze a következő elméleti fejezetben, kitérve külön az óvodáskorú gyermekek beszédfejlődéséhez, beszédmegértéséhez és beszédészleléséhez szükséges verbális és nonverbális tényezőkre. Szükségesnek tartom ennek a témának a kiemelését mivel számottevően a dramatikus interaktív mesélés módszerének fejlesztő hatását vizsgáltam az óvodáskorú gyermekek nyelvvfejlődése szempontjából.

II.1. A nyelv a beszéd eszköze

„A nyelv az emberiség legnagyobb adatbankja.”¹ - írja Dankó Ervinné. A szerző hangsúlyozni kívánta, hogy milyen fontos a nyelv, mint a beszéd alapvető eszköze.² A beszéd olyan működésben lévő nyelvet takar, mely szolgálja azokat a verbális elemeket, amelyek a személyiség kialakulását, megszilárdulását, fejlesztését segítik elő.³ A beszéd tehát olyan több csatornás kifejező mozgás, amely a beszédszerveink segítségével egy automatikusan zajló kognitív folyamat. Ezzel szemben a nyelv társadalmunk produktuma.⁴ Nyelvünk a társadalmunk életében változik, módosul, fennmarad, míg az egyén beszéde elhangzik és elmúlik.⁵ Természetesen a nyelv a beszédet irányítja és szabályokhoz köti. Nyelv nélkül nem alakulhat ki a beszéd sem, mert a nyelv és a beszéd szoros kapcsolatban áll egymással.

A verbalitáshoz szükséges feltételeket, ahogy a génjeinek sokaságát is, örökli az ember, de a kifejező, árnyalt beszédet tanítani kell.⁶ Ennek okán az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja⁷ az anyanyelvi nevelést az óvodapedagógus egyik kiemelt feladatának kezeli. Az anyanyelvi nevelésnek az óvodai élet minden pillanatában érvényesülnie kell. „Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.”⁸ -írja az ONOAP.

Az ONOAP erősíteni kívánja a hazai nevelési hagyományokat, megköveteli a tudományos kutatási eredményeket, illetve azt, hogy a pedagógus beépítse azokat a gyakorlati munkájába. Azonban az ONOAP, ahogyan ezt a *Kutatási célok* című fejezetemben is említeni fogom, nem ad részletes útmutatást arra vonatkozóan a pedagógusoknak, hogy milyen módszerekkel tudják

¹Dankó Ervinné: Nyelvi kommunikációs nevelés az óvodában- Módszertani kézikönyv a 3-7 éves korosztály fejlesztéséhez- Második, javított kiadás- Flaccus Kiadó, Budapest 2016:7.

²Dankó, 2016:7.

³U.i.8.

⁴Seper Jenő -Montágh Imre- Vincze Tamásné: 1980:7.

⁵U.i.7.

⁶Dankó, 2016:8.

⁷U.i.11.

⁸ONOAP 2013/2014.

eredményesebbé tenni a munkájukat, lehetőséget is teremtve maguknak arra, hogy differenciálják, segíthessék a gyermekeket a beszéd fejlődésében. Mindeközben a 3-7 éves gyermekek beszédfejlődésének, kommunikációs változásának feltétele, hogy az óvodapedagógus kifejező, árnyalt, tiszta, nyelvtanilag hibátlan beszédmódjával a gyermek számára követendő példaként jelenjen meg. Ennek előfeltétele azonban, hogy a pedagógus megfelelően megalapozott elméleti és gyakorlati felkészültséggel rendelkezzen.⁹A beszéd nem egy olyan automatizmus, amelyet a gyermek születésekor rögtön használni tud. A beszéd tanult folyamat, amelyet befolyásol a gyermek elsődleges szocializációs színtere, a család. Az a gyermek, akihez nem beszélnek a szülei, nem hallja saját anyanyelvének akusztikai-fonetikai jellemzőit, az a gyermek nem is tudja megfelelően elsajátítani 3 éves korára a verbális kommunikációt. Így az óvodai évek elején megjelenhet a megkésett beszéd valamely tünete. Vagyis fejlődés béli lemaradást mutathat a társaival szemben mind a gondolkodás, mind a verbális területeken is.

Számos tényező határozza meg a beszéd fejlődésének menetét, ennek okán az anyanyelvi nevelés szakmódszertana mint tudományterület, más tudományokkal interdiszciplináris kapcsolatban áll.¹⁰ Ez azt jelenti, hogy ezt a tudományterületet, több más tudomány is kutatja más-más szemszögből, ezek a következők: a neveléstudomány, a didaktika, az általános- és a fejlődéstudomány, valamint a szociálpszichológia, a humánantropológia, a pszicho-, és a neuro-, valamint a szociolingvisztika, a nyelvtudomány, a logopédia és a kommunikációstudomány.¹¹ Nem utolsósorban, ahogyan testünk és szellemünk fejlődése, úgy az anyanyelvi elsajátítási folyamat az egyéni fejlődés során életkoronként is változik.

A szakirodalom szerint az életkoronkénti nyelvi fejlődési egységek a következők: 1.preverbális korszak, 2.fonémák elsajátításának időszaka, 3.az első szavak jelentése, 4.kéttagú mondatok, 5.a nyelv grammatikai rendszerének elsajátítása, 6. kontextusos beszéd kezdetei, 7. összefüggő beszéd kialakulása.¹² A beszéd, az anyanyelv vagy az idegen nyelv tanulásának hátterét képezi.¹³

⁹Dankó, 2016:10.

¹⁰Dankó, 2016:21

¹¹U.i.21-27.

¹²U.i.30.

¹³U.i.30-31.

II.1.1. A beszéd alakulásának anatómiai és fiziológiai feltételei

A beszéd kialakulása az életkornak megfelelő fiziológiai és anatómiai feltételektől függ részint. Dankó Ervinné ide sorolja a hibátlan beszédszervek és a hibátlan hallószervek, több analizátor és az agy beszédírányító területének működését.¹⁴

a) Hibátlan beszédszervek:

Beszédszerveknek nevezzük azokat a szerveket, amelyek a hangképzésben a beszéd fonáciájának kialakulásában vesznek részt. Hangképzésben résztvevő három fő szerv: a tüdő, a gége és a toldalékcső.¹⁵

Mindenesetre a beszéd a megfelelő levegővétellel kezdődik, vagyis a tüdő „munkájával”, ugyanis megkülönböztetjük egymástól a néma légzést és az úgynevezett beszédlégzést is. A néma légzés akkor következik be, amikor a levegővétel során fizikai mozgást nem végzünk, és a levegővétel orron át történik, tehát átlagosan a tüdőnk kb. olyan 500-800 cm³ levegőt vesz fel. Míg ezzel szemben a beszédlégzés során kb. 800-1200 cm³ levegő cserélődik. Beszéd közben a levegővétel a szájon és az orron át történik.

A beszédlégzés esetében a kilégzés mindig változó időtartalmú, ennek függvénye pedig a mondanivalónk tartalmi, érzelmi összetétele.¹⁶ Emellett még egy harmadik nagy egység az úgynevezett technikai légzés is megemlíthető, amely során kb. 1200-4000 cm³ levegő cserélődik, miközben a légúti területek legalsó részeit is érinti. Fontos tehát a mintaértékű beszéd és levegő használata. A gyermekeknek meg kell tanulniuk, hogy nem a szóközökben, hanem a szólamok közben kell levegőt venniük, így ez nem vezethet a későbbiekben beszédhibához.

Tehát a beszéd kialakulásában elsődlegesen az ember alapvető élettani jelensége a tüdő ki és be légző munkája vesz részt. Belégzéskor a tüdő kitágul, a légútiágcsókban lévő levegő megritkul, a rekeszizom összehúzódik, a tüdő kitágul, a külső levegő benyomul. A hasfal a belégzésnél felemelkedik, kidomborodik. Kilégzésnél ellenben a rekeszizom elernyed, a hasfal behúzódik.¹⁷ A beszédben résztvevő következő szervünk a gége, melynek feladata elsősorban a légcső védelme. A gégefő porcait körbe fogó külső és belső izmok rögzítik és szabályozzák az itt elhelyezkedő rugalmas izomnyalábokat, vagy ismertebb nevén a hangszalagokat. Hangszalagok között található rés (glottis) hatféle állású lehet:¹⁸

1. Légzőállás: A levegő szabadon áramlik a tüdőből.

¹⁴U.i.30-31.

¹⁵Fischer Sándor: A beszéd művészete, Gondolat Kiadó, Budapest, 1966:9-10

¹⁶Seper-Montágh-Vincze, 1980:13

¹⁷Seper-Montágh-Vincze, 1980:12.

¹⁸U.i.15-16.

2. Fúvóállás: A rés szűkebb, a hangszalagok kb. 30 fokos szöget zárnak be.
3. Zárállás: A rés zárt, a kiáramló levegő pattanásszerű hang kíséretében nyitja fel azt.
4. Zöngéállás: A rés egyik vége az ún. kannaporcoknál összezárul és a kiáramló levegő hatására a szalagok rugalmasan, húr szerűen rezegnek.
5. H-állás: A rés kb. 10 fokra szűkül, s a kiáramló levegő által okozott zörejt, mint „h” hangot halljuk.
6. Suttogóállás: A hangszalagok lazán zárulnak, de a kannaporcok eltávolodnak egymástól, az itt keletkező levegő elegendő a suttogó beszédhez.

A gégeben található hangszalagok a hangképzésben vesznek részt, így azok rendellenességei beszédhibához vezetnek.

Végül, de nem utolsó sorban a beszédszerveink harmadik nagy területét a toldalékcső képezi. A toldalékcső kettős szerepet tölt be. Egyrészt „rezonátor” mivel a hangrésen áthaladó (zöngés vagy zöngétlen) levegő miatt félhangok jelennek meg, amelyek megszínezik az alaphangot. Másrészt a toldalékcsőben található szervek segítségével alakulnak ki a beszédhangok.

A toldalékcső részei a garat, az orrüreg, és a szájüreg. A garat közvetlenül a gége felett található, s a levegőt a száj, illetve az orrüreg felé tereli.¹⁹

Az orrüreg a hangképzésben közvetlenül vesz részt. Az orrüreg az m, n, és ny. hangok kialakulásában működik közre, míg a többi hangoknál egészséges körülmények között, ebbe a szervbe levegő nem áramolhat, csak, mint rezonátor színezi a beszédet.²⁰

A szájüregben található szervek közül megkülönböztetünk aktív és passzív szerveket. Aktív szerveknek nevezzük azokat a szerveket, amelyek mozgásukkal közvetlenül részt vesznek a beszédhangok kialakításában (ilyen például a nyelv, az ajak, állkapocs). Ezzel szemben a passzív szervek bár szerepet játszanak a hangok létrejöttében, de azt mozgás nélkül „passzívan” teszik meg (például a fogak és a szájpadrás). Alapvetően a beszéd utolsó szintjét az aktív és passzív szervek együttes működésének végeredménye adja, tehát ezek sérülése nem megfelelő hangképzéshez, vagyis beszédhibához vezethet. Kivételt képez a fogaknál a fogváltás időszaka, amelyben a gyermek élettani beszédhibával küzdhet. (Lásd: *A beszéd fejlődése óvodáskorban* című alpont).

b) Hibátlan halló szervek

A beszéd kialakulásának elő feltétele az ember halló szervének sértetlen, tökéletes állapota, vagyis a hallószerv megfelelő működése. A hallás képesség már a magzati kor 24-28. hetén

¹⁹U.i.16.

²⁰U.i.17.

kialakul.²¹ Az emberi hallószerv külső-, közép-, és belső-, fülből, hallóidegpályákból és a megfelelő agyi központból áll.²² A külvilágból érkező hanginger először a külső hallójáraton keresztül jut be a dobhártyába, majd onnan a dobhártya továbbítja az ingert a hallócsontocskákon keresztül a fülkagylóba. A fülkagylóból az inger a dobhártyától egészen a kengyel talpáig tartó középfülbe jut, majd a hallócsontocskákon keresztül a belső fülben található „csiga szerű” úgynevezett Corti szervbe, ahol a receptorsejtek idegi impulzusokat küldenek az agynak. Az agy észleli, értelmezi az impulzusokat, majd azokat jelentéssel ruházza fel, ennek következtében vagyunk képesek például megkülönböztetni és felismerni az emberek beszéd hangját.

Megállapítható, hogy az ember auditív észlelése tehát egy olyan komplex élettani jelenség, amelynek zavarai forrásai lehetnek a beszédészlelés és a beszédmegértés zavarainak.²³ Ez volt az oka annak, hogy hazánkban speciális diagnosztikus hallásszűrési eljárásokat fejlesztettek ki.

Ilyen diagnosztikai „mérőeszköz” például a szakdolgozatban megjelenő GMP-diagnosztika is, amelyet Gósy Mária tizenegy éves kutatómunkát követően publikált. A GMP vizsgálat célja a beszédpercepció zavar helyének, típusának, mértékének felderítése.²⁴

II.1.2. Beszédfejlődés az óvodáskor előtt

A beszéd megfelelő fejlődéséhez nemcsak a hibátlan élettani és beszédszervi működés, hanem az életkoronként végbemenő olyan fejlődési folyamatok is szükségesek, amelyek végül elvezetnek az úgynevezett „óvodáskori” beszédszakaszhoz.

a) Csecsemőkori szakasz: (0-1 éves korig)²⁵

A csecsemő szocializációs folyamatát, a nyelvi kommunikációs képesség kialakulásának hosszú fejlődési folyamat segíti elő. A szocializáció elsődleges színtere a család, ezáltal a gyermek a családi interakciókban tanulja meg a verbális és metakommunikációt.²⁶

A csecsemő a magzati kor 24-28. hetének környékén már hallja a beszédhangrezgéseket, énekhangrezonanciákat. A kisbaba megszületését követően megjelennek az úgynevezett preverbális hangjelenségek, vagyis az önmaguktól, ösztönösen végbe menő, az érthető nyelvi hangok előtti, verbális kifejezések. Ide sorolhatóak:

1. A kifejező sírás, amelynek négy fajtáját különböztetjük meg egymástól. (A fájdalom, éhség, diszkomfort jelzésre szolgáló és Gósy Mária által megnevezett unalom sírást.) Ennek ellentéte

²¹ Lengyel: A gyermeknyelv, Gondolat Kiadó, Budapest, 1981:112.-114.

²² Dankó, 2016:32-33.

²³U.i.32-33.

²⁴U.i.37.

²⁵U.i.:42.

²⁶U.i.43.

a mosoly. A mosoly egy olyan öröklött viselkedésforma, amely reflex szerűen a 4-6. hétre jellemző nem szelektív szociális és a szelektív szociális mosolyt foglalja magába.

2. A gögicselés a harmadik hónap végén a halló csecsemő „felfedezi” saját hangját, játszani kezd a hangképzéssel. A gögicselés az újszülött nem fiziológiás eredetű hangjelenségei, amelyek előkészítik a beszédhez szükséges mozgássorokat.²⁷ A gögicselés két oka és fenntartója az artikulációs mozgások következtében érzett öröm és az akusztikai sajátosságok által nyújtott élmény.
3. A gagyogás a 6-12 hónapos korig tartó korszak. A gagyogás során megtörténik az anyanyelv hangzóinak megerősítése a széles fonémátölcsernek köszönhetően. Ha a csecsemő hall egy hangzót, annak sokszoros változatát tudja képezni. Az első gyermeki szó kimondása előtt megjelenik az úgynevezett echolalia szakasza, ami azt jelenti, hogy a kisbaba a felnőttektől hallott szavakat hangutánzás formájában ki mondja, de jelentésüket azonban nem érti még.²⁸ Kialakul másfél, két éves kor között a már nem univerzális dajka nyelv.²⁹ A csecsemő lassanként kialakuló mozgás béli kifejezőkészsége a beszéd fejlődésének gyorsulását is elősegíti.³⁰

Mindezek együttese vezet az aktív beszéd kialakulásának kezdetéhez, az első értelmes szavakhoz.³¹ Az első szavak megjelenésével a csecsemő egy új beszédfejlődési szakaszba, a kisgyermekkori szakaszba lép át.

b) Kisgyermekkori szakasz: (1-3 éves korig)

A kisgyermekkori szakasz egy átmeneti szakasz a csecsemőkor és az óvodás kor között. Ezen életkori szakaszban alakulnak ki a beszédre vonatkozó feltételes kapcsolatok.³² Ebben a korszakban két tényező befolyásolja a gyermek fejlődését: a beszéd és a mozgás.

A tárgyi mutizmus következtében 12 hónapos kortól a gyermek a másodlagos interszubsztitívitás, a mutatózás szintjéig jut el, vagyis 1 éves kortól a gyermek nemcsak megfogja a tárgyakat, hanem meg is mutatja és olykor meg is nevezi azokat.³³ A kis gyermek 12 hónapos kortól a preverbális szakaszból átlép a verbális szakaszba.

A verbális szakasz részei:

1. Holografikus vagy Holofrázis szakasz: Mondatszók, vagy szómondatok kialakulásának színtere. A mondatszók, vagy szómondatok olyan szó értékű hangzósorok, amelyek jelentéssel

²⁷ B.-M. Kinga: Magiszter 4. évf. 2. sz. (2006. nyár)

²⁸ Dankó, 2016:48.

²⁹ U.i. 48-49.

³⁰ U.i. 49.

³¹ U.i. 50.

³² U.i. 52.

³³ Michael Cole-Sheila R. Cole Fejlődéslélektan Osiris Kiadó, Második, Átdolgozott kiadás, Budapest, 2006:303.

bírnak. (pl.: „Autó” szó helyett a gyermek annyit mond tü-tü, vagy „kutya” szó helyett vau-vau stb.) Elkezdődik a dajkanyelv használata is.

2. Telegrafikus beszéd szakasza: 2 éves kor végére a holofrázisokat (vagyis az első jelentéssel bíró szavakat) követően, a gyermek nyelvhasználata az egyszavas mondatoktól elkezdi az egyre bonyolultabb nyelvtani struktúrák felé haladni.³⁴ A gyermekek tudatosan meg akarják értetni magukat, ezért több szavas mondatokat kezdeményeznek. Lassacskán megszűnik a dajkanyelv, mivel, másfél éves kor után kialakul a beszédgondolkodás.³⁵ A kis gyermekeknél megkezdődik a „Mi ez?” kérdés korszaka, amellyel rohamosan nő a szókincs. A 2 éves gyermek 50 (+- 10) szóval rendelkezik. Másfél éves kor után kialakul a beszédgondolkodás.³⁶ Három éves korra a magyar anyanyelvű, normál fejlődésű gyermek beszéde alapfokon kialakulnak és megszilárdulnak tekinthető.³⁷ Ha a kisgyermek hároméves korára nem éri az életkorának megfelelő verbális szintet, akkor kialakul a megkésett beszéd.

Megkésett beszédnek nevezik azt a jelenséget, ha a gyermek a normál beszédfejlődési ütemtől legalább félévvel el van maradva. Tehát ha egy hároméves korú nem beszél szakemberhez kell fordulni.³⁸

3. Egocentrikus beszéd korszaka:³⁹ 2-3 éves kor között elkezdődik az „egoista beszéd” időszaka. Ennek első feltétele a magán és mássalhangzók közötti különbség érzékelése, vagyis a fonéma vagy más néven a beszédhanghallás kialakulása.

Második feltétele a hangzó törvények, ezen belül a toldalékok elsajátítása, amely négy elven alapszik:

- a. Kognitív elsőbbség elve: Amit a gyermek saját agyidegi rendszere alapján felfogni képes.
- b. Kognitív bonyolultság: A gyermek agya számára a grammatikailag bonyolultabb szerkezetű toldalék később kerül feldolgozásra.
- c. Egyértelműség elve: A gyermek számára könnyen ki hallható és egyértelmű. A toldalékok a szavakhoz egyszerűen illeszthetőek (pl.: Fuss! Űlj! stb.)
- d. Gyakoriság elve: Azt kezdi el használni a gyermek, amelyet a környezetéből a legtöbbször hall. (pl: nem, igen, baba, anya stb.)

A hangzó szabályok körében megjelennek a hasonulás és helyettesítő folyamatok, a metatézisek és az időzítési folyamatok is. Az egocentrikus beszédre jellemző az „én” központú beszéd, amelyben a gyermek E/1 és a birtokos E/1 személyben beszél magáról.

³⁴ Dankó, 2016:53.

³⁵ U.i.59.

³⁶ Dankó, 2016:59.

³⁷ Dankó, 2016:76.

³⁸ Lengyel, 1981:559-560

³⁹ Dankó, 2016:69-72.

Az önállóan létrehozott szemantikai egységek zárják le ezt a korszakot. Vagyis a gyermek önálló szó kezdeményezéseket alkotva eljut a szituatív beszéd szint kialakulásának a kapujába, vagyis egy új életszakaszhoz, amelyet óvodáskornak nevezünk.

II.1.3. Beszédfejlődés az óvodáskorban

A kutatásom során kiválasztott kísérleti személyek iskola előtt álló óvodáskorú nagycsoportosak voltak, ennek okán külön fejezetet szenteltem a beszédfejlődés ezen szakaszának.

A 3-7 éves korig tartó életkori szakaszt nevezzük óvodáskornak. Ebben a korszakban kezdődik el az intézményesített nevelés, vagyis az a „jelenség”, amikor a gyermek belép a másodlagos szocializációs színtérbe, ahol már alkalmazkodnia kell a társakhoz, be kell illeszkedni az adott közösségbe, meg kell tanulnia a társadalom által előírt egyetemes szabályokat, amelyeket másnéven társadalmi normáknak is szokás nevezni. Megkezdődik a nevelés. A nevelés egyrészt a közösségi életből fakadó és az azt alakító tevékenység, másrészt az egyén fejlődésének elő segítését foglalja magába.⁴⁰

Az óvodai anyanyelvi nevelés során, a 3-7 éves korú gyermekeknél a kommunikáló képességet, a beszélő magatartást kell fejleszteni, a beszélőkedvet kell kialakítani.⁴¹ A megfelelő anyanyelvi neveléshez természetesen elengedhetetlen, hogy az óvodapedagógus ismerje az óvodáskorú gyermekek fonetikai, szótani, mondattani, grammatikai fejlődési szakaszait, kommunikációs jellegzetességeit.

A 3-7 éves korú gyermekek esetében a fejlődés mennyiségi és minőségi változásokat is eredményez. Mindezt figyelembe véve a pedagógusnak életkoronként a beszéd szint - mérések eredményeire, mindennapi gyakorlatára támaszkodva, megfigyeléseire alapozva kell, a gyermekek beszéd fejlettségéhez igazodva, fejlesztési módszereket megválasztania, ezzel is megteremtve a differenciálás lehetőségét.⁴² Az óvodás korúak esetében a beszéd és kommunikációs képességek fejlődését befolyásolja: anatómiai-fiziológiai adottságai, a környezet, amelybe beleszületik, és a már fent említett nevelés is.⁴³

Míg a kisgyermekkorban a tárgyi mutizmus, addig az óvodáskorban a megismerő tevékenységben a játék a meghatározó.⁴⁴

⁴⁰ Szenczi Árpád: Professzionális nevelés-értékközvetítés társas lelkületi alapon- Kézikönyv pedagógus képzéshez és a pedagógus szakvizsgához, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest 2018:93.

⁴¹ Sugárné Kádár Júlia: A beszédfejlődés útjai-beszédfejlesztés az óvodában, Tankönyvkiadó Vállalat, Budapest, 1986:8.

⁴² Dankó, 2016:77.

⁴³ U.i. 77.

⁴⁴ U.i. 78-79.

Az óvodáskorúak érzékelésében a látás veszi át a vezető szerepet, és habár köztudott, hogy a szemlencse 6 éves korban fejlődik a legintenzívebben, szinte alig található olyan szakirodalom, amely erre külön hangsúlyt fektetve vizsgálati módszereket nyújtana.

Az értelmi és beszédfejlődést a mozgás is befolyásolja. 3-7 éves korban a finommozgások intenzíven fejlődnek, vizuális tevékenység közben monologizálnak, vagyis beszéddel kísérik a mozgásukat, ezáltal új, számottevő nyelvi elemeket sajátítanak el. Szókincs szempontjából 4 éves korra 1200-1600, 5 éves korra 1400-2200, míg 6 éves korra olyan 1700-2600 szavas aktív szókincset használ a gyermek.⁴⁵

Az óvodáskorban a hallás fejlődése nem egyenletes, tehát ötéves kor után a zenei halláshoz szükséges hangmagasság érzékelése elmarad a beszédhangok érzékelésének fejlődéséhez képest.⁴⁶ Ennek következtében 5 éves kor előtt a ritmusnak jelentős szerepe van a kommunikáció létrejöttében.

A hangzóképzés szempontjából a 3-4 évesek már ki tudják artikulálni azokat a magánhangzókat, amelyet a beszédszerveik „megengednek”. Ebben az életkori szakaszban alakul ki az élettani beszédhiba is, amelynél általában sziszegő, susogó mássalhangzók kiejtése okoz nehézséget, vagyis ez az ügyetlen hangzó keltés következményének tekinthető.

Az óvodai nevelő munka során a gyermekben kialakul a testkép, amely nemcsak a tér irányok meghatározásában, hanem a lateralitás vagyis az oldaliság (jobb-bal) kialakulásában játszik jelentős szerepet.

Az óvodáskorúak gondolkodása beszédhez kötötté válik. A gondolkodás ennek következtében két irányban alakul ki: a cselekvő és a beszéd gondolkodás. Óvodáskorban az önkéntelen figyelem túlsúlya a jellemző.⁴⁷ A beszédképesség fejlesztésének szempontjából fontos a figyelemfejlesztés is.⁴⁸ A gyermek emlékezetében az önkéntelen, spontán emlékezet dominál.⁴⁹

Az óvodás gyermekek beszédtempója, a normál beszédtempó alatt van, tehát a beszédritmusa sokkal lassabb. Olyan 5 éves kor körül alakul ki a normál beszédtempó. Az 5-6 éves korban az orális szakaszt felváltja a genitális szakasz. A 3-4 éves korú egoista beszédet felváltja 4-5 éves korban a szituatív beszéd szint, amely bár tevékenység központú, mert cselekvésre épül, mégis csak az érti meg aki ismeri a beszédben megjelenő „körülmenyeket”. 6-7 éves kor környékére ki kéne, hogy alakuljon a kontextusos beszéd szint, melyben a gyermek relációsszókincse bővül, egyre ügyesebbé és határozottabbá válik a mondat szerkesztése,

⁴⁵U.i.80-81.

⁴⁶Dankó,2016:81.

⁴⁷Dankó, 2016:89.

⁴⁸U.i.90.

⁴⁹U.i.88.

összefüggésbe képes beszélni, vagyis megjelenik az ok-okozati gondolkodás, elkezd megérteni és használni a szinonim szavakat, valamint az idősíkokat. Végül 7-8 éves korra eljut a gyermek a beszéd, nyelvi szempontból tekinthető legmagasabb pontjára a kommunikatív beszéd szintjére. Ahhoz, hogy a gyermek az egyik nyelvi szakaszból a másikba léphessen át, szükséges, és végső soron nem elhanyagolható a beszédfejlesztés. Az óvodáskorúak beszéd fejlesztéséhez az óvoda pedagógusnak olyan élménygazdag környezetet, változatos tevékenységet kell biztosítani a nevelése során, amely a 3-7 évesek beszédmegértését és beszédfejlesztését is egyaránt biztosítja.⁵⁰

II.1.4. A beszédészlelés és beszédmegértés közötti különbség és a fejlesztési lehetőségei

A kutatás során alkalmazott standard GMP, valamint a DIFER programcsomagban megjelenő relációsszókins és fonémahallást vizsgáló területek elvégzéséhez szükséges volt a beszédmegértés és beszédészlelés folyamatának, fogalmának, különbségeinek áttekintése. Az anyanyelv bármely területének, (így a beszédészlelés és a beszédmegértés) fejlesztése a leggyorsabban és a leghatékonyabban az óvodáskorban végezhető el.⁵¹ A beszédészlelés és beszédmegértéshez elengedhetetlen a beszédhanghallás. A beszédhanghallás a beszédhangkésztség egyik részterülete, a beszédközlő készség mellett.⁵² A beszédhangészlelés az életkorral együtt fejlődik, minősége pedig befolyásolja a beszédészlelés és beszédmegértés folyamantát, az olvasás kezdeti szakaszát, a helyesírást és az idegen nyelv elsajátításának alapjait.

A beszédészlelés egy olyan készség, amellyel a gyermek képes a beszédhangokat, a beszédhangok kapcsolódásait elsajátítani, hosszabb hangsorokat felismerni és emellett képes az elhangzásnak megfelelő sorrendben megismételni azt. A gyermek megtanulja a saját anyanyelv szavainak jellegzetes vonásait (magán- és mássalhangzók sorrendjét, a magyar nyelvben a szó elejei hangsúlyt, a fonetikai sajátosságokat stb.). Ezért azok között különbséget tudni tenni. A megfelelő beszédészlelés az iskolaérettség egyik alapvető feltétele. Ugyanis, ha a gyermek beszédészlelésében zavar van akkor az tanulási nehézségeket okozva kudarc élményt nyújt a gyermek iskolai éveiben. További problémát okoz, hogy a beszédészlelés hibája a mindennapi életben soha, vagy csak nagyon nehezen észre vehető, így a pedagógusoknak olyan diagnosztikai vizsgálatokat kellene végezniük (*például dr. Gósy Mária által kifejlesztett GMP-teszt*), amelyek elősegítik a beszédészlelés problémáinak „felfedezését”. Ha a bemeneti

⁵⁰U.i.:99-101.

⁵¹ Gósy Mária: A beszédészlelés és a beszédmegértés fejlesztése óvodásoknak-anyanyelvi nevelés, Nikol KKT Kiadó, Budapest, 1994:7.

⁵²Fazekasné Fenyvesi Margit: A beszédhanghallás fejlesztése óvodában, iskolában- Játék és feladatgyűjtemény-Mozaik Kiadó, Szeged, 2021:14.

mérések alapján a gyermek beszédészlelésében mégiscsak megjelenik valamiféle elmaradás, azt minél előbb szükséges fejleszteni. A beszédészlelés fejlesztésének leghatásosabb és legközvetlenebb módja a mindennapi életbe iktatott rövidebb-hosszabb, speciális, „játékos” beszélgetések, anyanyelvi játékok.⁵³

A beszédmegértés az elhangzott szavak, szókapcsolatok, mondatok, mondat sorozatok, jelentésének, tartalmának a megértése egy szóval az anyanyelv akusztikus tényezőinek megértését szolgálja. A gyermek beszédmegértését a bő szókincs és az életkorának megfelelő életkori jó értelmi képességek befolyásolják. E két tényező működésének ellenére is sajnos megjelenhet a beszédmegértésben zavar vagy elmaradottság. Ezekben az esetekben a gyermek különböző „stratégiákat” használ arra, hogy megértse az elhangzó beszédet, logikai készséggel megpróbálja „kitalálni” az elhangzottak jelentését, ám ez koránt sem elég az iskolai feladatok megoldásához.⁵⁴

A beszédmegértésben jelentkező nehézségek, a beszédészlelés problémáihoz hasonlóan a mindennapi életben nehezen észrevehetőek. Minél később derül ki, annál lassúbb ütemű a fejlődés, ezért a fejlesztését, a diagnosztikai kiértékelést követően minél előbb kell elkezdni. Mindemellett természetesen a beszédészlelési és a beszédmegértési folyamatokat a szülői környezet tudja a leghatásosabban fejleszteni, ezért fontos a pedagógus, az intézményben dolgozó személyek, valamint a gyermek gondviselőjének harmonikus, együttes munkája, a gyermek megfelelő irányú fejlődésének érdekében. A kutatás során kitöltött szülői és intézményvezetői engedély a kutatásom protokoll része a szülők tájékoztatását és a közös munka eredményességét is szolgálta.

A beszédmegértés és a beszédészlelés fejlődésének feltétele az ép hallás, ezért a megkésett beszédű gyermekeknél meg kell győződni a hallás épségéről, vagyis arról, hogy a gyermek nem siket-e, nagyot halló vagy esetleg túl halló. Nem véletlen tehát, hogy Gósy Mária által kifejlesztett GMP-diagnosztika, valamint a DIFFER teszt egyik vizsgált rész területét a „beszédhanghallás” képezi.

Az ép hallású, de beszédfejlődésük szempontjából elmaradást mutató gyermekek esetében a kialakult problémákat az okozza, hogy a gyermek mutogatással próbálja kifejezni magát. Erre a nonverbális, azaz nem nyelvi jelenségre a környezet szinte azonnal és mindig reagál, így nem szükséges számára a valódi beszéd használata. A legfontosabb feladat tehát, hogy a gyermeket sarkalni kell arra, hogy a verbális eszközöket használja.⁵⁵

⁵³Gósy 1994:9-10.

⁵⁴U.i.16-17.

⁵⁵Gósy,1994:44.

III. Az anyanyelvi és irodalmi nevelés kapcsolata a dramatikus interaktív meséléssel

III.1. Az anyanyelvi és irodalmi nevelés

Az előző fejezetben kiemelttem, hogy a pedagógus és a szülő együttes munkájának „gyümölcsként” a gyermek beszédészlelésének és beszédmegértésének fejlődésében számottevő pozitív irányú változás érhető el. Mindennek a feltétele elsősorban a verbális eszközök használata, vagyis maga a beszéd. A beszéden keresztül nemcsak anyanyelvünk sajátosságai jutnak el a gyermekekhez, hanem a kultúra is, amely a kommunikáció nagyfotosságú tényezője.⁵⁶ A kultúra tágabb értelemben az emberek által maradandóan kialakított, az egyén közvetlen környezetének alkotórészeit jelentő tudat állapotok egésze, míg szűkebb értelemben a kultúra, a mindenki számára egyetemesen elérhető, az egyén tudatos énjének alkotói eleme.⁵⁷ Társadalmunkban a kultúra leginkább a könyveken keresztül generációról generációra kerül tovább, ez az úgynevezett könyvkultúra. A könyvkultúrát az irodalmi művek közvetítik a hallgató és az olvasó számára is. Az anyanyelvi nevelés az óvodában a mindennapos tevékenységek alapvető része, mégis a fejlődésre a legnagyobb lehetőséget a gyermekeknél a megfelelően kiválasztott gyermekirodalmi művek adják.

Az anyanyelvi fejlesztés mellett, a gyermekirodalom az óvodáskorú gyermekek műveltségének megalapozását, az esztétikai fogékonyságot és az érzelmek kialakításának fejlesztését is egyaránt jelenti. Ebből kifolyólag nem elhanyagolható, kiemelt tevékenységi terület az ONOAP-ban is. A gyermekirodalmi művekben a nyelvi kifejező eszközök, nemcsak fogalmi, hanem „művészi” tartalmakat is adnak a gyermekek számára. Hiszen az elbeszélések, mesék, a versek, mondókák nyelvezete és szókinccse egyaránt érthető, befogadható a gyermekek számára, ezáltal könnyen beépülnek a gyermek passzív és aktív szókinccsbe. Az irodalmi alkotások nyújtotta új szavakat, kifejezéseket, hangutánzó, hangulatfestő, szinonim szavakat a gyermek szívesen alkalmazza, és azok használata örömet okoz számára. Észrevétlenül gazdagodik a gyermekek nyelvi kifejezőkészsége. Megjegyzik a népmesei hasonlatokat, hasonlító és következményes mellékmondatokat, az úgynevezett mese záró és mese indító formulákat, a ritmikus és játékos sztereotip mondatokat.⁵⁸ A gyermekversek érzelemgazdag kifejezései beépülnek a hétköznapi szókinccsbe is.⁵⁹ A mesék hallgatása, a népi mondókák, a

⁵⁶B. Béla Jászkunság - 36. évf. 4. sz. (1990. augusztus) 35.

⁵⁷Farkas Zoltán: A kultúra, a szabályok és az intézmények-Társadalom elmélet 3., Miskolci Egyetem, 2005: 6-7.

⁵⁸Dankó Ervinné: Irodalmi nevelés az óvodában- Okker Oktatási, Kiadói, és Kereskedelmi Kft., Budapest, 2004.:83-85.

⁵⁹Dankó,2004:83-85.

versek mondogatása segítik a tiszta hangzóképzést, a helyes artikulációt, a magyar nyelv hangsúlyviszonyainak és a különböző beszéd- és előadás technikai eszközöknek gyakorlását.⁶⁰

A tudatos óvodapedagógus a nevelő munkája során nem fél a gyermekirodalom által nyújtott sokoldalú művek átadásától. Kihasznál minden lehetőséget arra, hogy a gyermekek számára verbálisan is esztétikus élményt nyújthasson.

III.2. Irodalmi nevelés az óvodában

A gyermekirodalom részei azon irodalmi művek, amelyek témájuk és terjedelmük szerint a 0-10 éves korosztály számára készültek. Korcsoportok szerint azonban megkülönböztetjük a kisgyermek irodalmat vagy babairodalmat (0-4 év) és a gyermekirodalmat (3-12 év). A 12 éves kor felett már ifjúság irodalomról beszélünk (12-18 év).⁶¹

A gyermekirodalmi nevelés, ahogy az anyanyelvi nevelés is, az elsődleges szocializációs szintér keretein belül kezdődik el. Tehát a gyermekirodalmi nevelés már az óvodáskor előtt megjelenik. Ugyanis az a kétéves gyermek, aki a környezetében élő felnőttektől látja a könyvek lapozgatását, olvasását, utánozva a szüleit, gondviselőit ugyanezt teszi. A kétéves korú gyermekek szívesen nézegetik, forgatják kezeikben a tárgyképes könyveket. A tárgyképes könyvek közül anyaguk szerint megkülönböztethetünk kemény oldalas műanyag és kartonált valamint puha tapintású habkönyveket is amelyen a tárgyak, állatok egyedül szerepelnek.⁶²

A 2-3 éves gyermekek már olyan ábrákat nézegetnek, amelyek a közvetlen környezetükben nem fedezhetőek fel (ilyen például egy zsiráf vagy egy oroszlán). A 3-4 éves kor között a tárgyképes könyveket felváltják a puha oldalas képeskönyvek. Az ábrákat ezekben az olvasmányokban általában hosszabb szövegek kísérik, ezáltal a szülő, gondviselő jelenléte nem nélkülözhető hiszen ők azok, akik a gyermekek számára ezeket felolvassák. A gyermek egy idő után eljut a „Mi ez?” kérdés időszakához, amelyben a már általa is ismert fogalmakra is rákérdez, ezt azért teszi, mert örömet okozz neki, hogy ő is tudd valamit, ezt a jelenséget nevezik az „én-tudat” kialakulásának. Mindemellet létrejön az anticipáció, vagyis a gyermek egy idő után megjegyzi és „fel olvassa”, visszamondja a szöveget magának vagy esetleg a felnőttnek. Ebben az életkori szakaszban kezdődik el az intézményes nevelés is, vagyis ekkortól jelenik meg az óvodai irodalmi nevelés, melynek célja és feladatrendszere az óvodáskorúak

⁶⁰U.i.83-85.

⁶¹Bárdos József-Galuska László Pál Fejezetek a gyermekirodalomból, Nemzedékek Tudása Könyvkiadó, Budapest, 2013:27-33.

⁶²Szinger Veronika Olvasóvá nevelés újszülött kortól kezdve-A gyerekkönyvek és az irodalom szerepe a 0-3 éves gyerekek körében, NJE PK Művészeti és Anyanyelvi Tanszék, 2019/1-2.:156.

sokoldalú, harmonikus fejlődésének elősegítése az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével.⁶³

Az óvodai irodalmi nevelés feladatai többek között az esztétikai élménynyújtás, az irodalmi érdeklődés felkeltése, megalapozása, a könyv szeretetének kialakítása, a különböző irodalmi műfajok megszerettetése, a fantázia, belső képteremtő erő fejlesztése, a mesetudat kialakulásának segítése, az ismeretek befogadásának elősegítése, az erkölcsi értékek észrevételének elősegítése.⁶⁴ A jó óvodapedagógus figyelembe veszi, hogy adott az életkori szakaszban a fejlődéshez szükséges a mondókák, a rövid verses mesék, rövid versikék, a mesék és az első énekes játékok is az óvodai élet mindennapi részévé váljanak. Továbbiakban az óvodában megjelenő gyermekirodalmi műveket a szakmódszertan alapján kategorizáltam:

Mondókák

A mondóka a gyermekek körében használatos, erősen ritmikus, dallamos hanglegjtésű vagy sokszor énekelt versike. Témakörük a gyermekeket körül vevő környezetre terjed ki. Két fő csoportjukat különböztetjük meg: Természeti környezettel összefüggő mondókák (pl. állatokról szóló mondókák), valamint társas érintkezésekkel összefüggő mondókák (pl.: ölbéli játékok, tenyér cirógatok).⁶⁵

Versek

A gyermekversek érzelemgazdagok. A jó gyermekvers egyszerre auditív és vizuális, vagyis képgazdag, kötött, de nem túl bonyolult, lehet halandzsa, nonszensz is, és gyakori a lírikus-epikusság vagyis valamilyen történetet „mond el”.⁶⁶

Mind a mondókák, mind a versek egyaránt fejlesztik a beszéd automatizmusát, a tiszta beszédhallást, a helyes légzést, helyes ejtés, artikuláció, egyes beszédhangok, hang kapcsolatok törvényszerűségeit. Felkeltik a beszéd kedvet, a beszéd fantáziát, és elősegítik a beszéd indítást. Bővítik a 3- 7 évesek aktív és passzív szókincsét.⁶⁷

⁶³Szinger,2019/1-2:156-158.

⁶⁴ONOAP 2013/2014

⁶⁵Bakos József: Mátyusföldi gyermekjátékok (1953, VII.)
<https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/3-1880.html>

⁶⁶Bárdos-Galuska, 2013:203.

⁶⁷Dankó,2004:183-185.

Mesék

Az 5-10 éves korú gyermekek által legkedveltebb műfaj a mese. Ezt az életkori szakaszt nevezzük az „igazi mesekorszaknak”, mert az óvodáskorúak mesehallgatóvá válnak, ez azt jelenti, hogy amikor a gyermekek mesét hallgatnak a felnőttektől figyelmüket a mese felé fordítják, türelmesen, elcsodálkozva hallgatják a „mesélőt”. A mesék egyik legfontosabb célja az élménynyújtás, így a mese kiválasztásakor figyelmet kell fordítani arra, hogy a megjelenő stilisztikai-eszközök jelentős mértékben ne haladják meg a gyermek gondolkodásának és beszédképességének fejlettségét. A mesék feladata, hogy a gyermek emlékezetébe vésett jellegzetes mesei nyelvi fordulatok, a beszédben megjelenjenek, a különböző kommunikációs helyzetekben és változatos tevékenységekben, ezzel is elősegítve a gyermek erkölcsi, akarat, gondolkodásbeli fejlődését.⁶⁸ A mesék nemcsak a fejlesztési lehetőségek terén, hanem alműfajukat tekintve is változatosak.

A mesék kategóriái⁶⁹

Megkülönböztetjük egymástól a morális és az amorális meséket. A morális mesék mindig valamilyen erkölcsi mondanivalót tartalmaznak, míg ezzel szemben az amorális mesék lényege a reménykeltés, a gyönyörködtetés.

Amorális mesék

- a) **Én mesék:** Az én-mesék során a gyermek, vagy az őt körül vevő családtagok életének epizódjait mutatja be, ezáltal újra felidéződnek a kellemes élmények.
- b) **Reális mesék:** Nem az adott gyermekről, hanem az őt körül vevő környezetből, mindennapi életből merít témát.

Morális mesék

- *Tündérmesék:* Vagy másnéven mágikus vagy varázsmesék. Nem feltétlenül jelenik meg benne tündér, de a szereplői valamilyen csoda, varázslat által éri el a célját. Csodás elemeket, bűvös számokat, lényeket, varázstárgyakat, sztereotip mondatokat tartalmaznak. Cselekménye kalandok sorozatára épül.
- *Novellamesék:* Szerkezetükben, cselekményükben hasonlítanak a tündérmesékre, viszont lényeges különbség, hogy a novellamesékben nincsenek csodák. Szereplőik valamilyen tulajdonságuk alapján győzedelmeskednek.
- *Állatmesék:* Szereplői állatok, akik valamilyen emberi tulajdonsággal rendelkeznek.
- *Tréfás mesék:* Fordítottja a tündérmesei világnak. Olyan alá-fölé rendeltségi viszonyt ábrázolnak, amelyek a mese cselekményei során megváltoznak. Például a szegényebb

⁶⁸U.i.186-188.

⁶⁹U.i.61-68.

megtréfálja a gazdagabbat. A tréfás meséken belül megjelennek a rászedett ördögökről szóló, valamint a falucsúfoló (másnéven rátótiáda) mesék is.

- *A rászedett ördögökről szóló* mesékben az ember megkerüli a halált, felül kerekedik a túl világi erőkön.
- *A rátótiádák, falucsúfoló* mesékben olyan közösség jelenik meg, melynek minden tagja bolondnak nevezhető, hiszen olyan cselekményeket hajtanak végre, amelyek az ép eszű ember számára érthetetlenek.
- *Hazugság mesék*: Nem valódi kalandokról szólnak, hanem olyan képtelen túlzások, nagyítások, önellentmondások vannak bennük, amelyek végtelen öndicséretre szólnak. Általában E/1-ben íródtak.
- *Legendamesék*: Átmenetet képeznek a legendák és a mesék között. Szereplői általában szentek, vagy maga Jézus Krisztus.

Verses mesék

A fejlesztési terv során nem alkalmaztunk verses meséket, ennek oka az volt, hogy a rímek következtében bonyolult és összetett lett volna dramatikus interaktív mese-játék forgatókönyvet készíteni. Mindazonáltal röviden meg kell említeni a versesmesék műfaji sajátosságait, mivel a verses mesék önálló szövegtípust alkotnak az óvodában, amely elsősorban a tartalmi és formai stílusjegyek együttesének köszönhető.⁷⁰ A verses mesék Magyarországon a 19.században váltak népszerűvé. Olyan műköltői alkotások voltak ezek, amelyekben a költők valamely népi motívumot, népmesei cselekményt verses formában dolgoztak fel. Napjainkban a verses mesék csak formai szempontból különülnek el a meséktől.⁷¹ A verses mesék a prózai (mesék) és az epikai (versek) közötti szépirodalmi átmenetet az úgynevezett verses epikai műfajokat alkotják. A verses mese szövegformája szerint vers, tartalmi jegyei alapján (lineáris cselekménysor, fordulatokban gazdag fordulatsor, dialógusok és narrációs átkötések, tartalmi tagolás, tipizált szereplők akciója, csodás elemek megjelenése) mese.⁷²

Elbeszélések:

Az elbeszélések másnéven reális történetek, bár nem jelentek meg a kutatásunk során, mégis meg kell említeni, mint a gyermekirodalom egyik alműfaját. Az elbeszélés a reális valóságból,

⁷⁰Fehér Éva: Csillagokon túl, Gárdonyi a kisepikai művei körében -Cinege, muci és a többiek, Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kara, 2023:70.

⁷¹Ortutay Gyula: Magyar Néprajzi Lexikon, Ötödik Kiadás, Akadémia Kiadó, Budapest, 1982:533.

⁷²Fehér,2023:70-71.

általában a gyermekek környezetéből, mindennapi életéből merítik témájukat.⁷³ A reális történetek egynél több cselekmény sorozatra épülnek, de szereplőiknek száma kevés.⁷⁴

Az elbeszélések a mesével rokon epikai műalkotások. Mégis a reális történetek és a mesék közötti számottevő különbséget alkot, hogy a reális történetek nem tartalmaznak csodás elemeket.⁷⁵ A nyelvi stilisztikai eszközei, monológok és dialógusok a gyermekek beszédéhez hasonlóan egyszerű szó és mondatfűzésekből állnak. A reális történetekből a gyermekek megismerik a konkrétan meghatározott fogalmakat, különböző formákat, arányokat, jelzőket, utánzási mintákat nyernek a párbeszédre, tömör mondatalkotásokra. Az óvodapedagógus előadásmódja ezen műfajnál nem lehet mesei.⁷⁶ Ennek következtében nem tudtuk felhasználni a kutatásunkhoz.

Dolgozatom következő fejezetében ki szeretnék térni azon mesei alműfajokra, (műmese, népmese) amelyeket a fejlesztési terv során a kutató társammal együtt alkalmaztunk.

Műmesék:

A műmese olyan népmesei témát feldolgozó mesei alműfaj, amelynek írója ismert. Mindemellett fontos megjegyezni, hogy a műmese a népies elemek mellett egy ember alkotása, tehát annak egyedi és egyéni világát is rögzíti magába. Vagyis a műmesék elrugaszkodnak a népi hagyományoktól.⁷⁷ Ennek következtében, hasznos, ha a műmeséket, megelőzi az alapigazságokat rögzítő népmesék, ahogy azt művében Tölgyessy Zsuzsanna is írja ⁷⁸ Ilyen műmese például a kutatásunk során is felhasznált Lázár Ervin: *A kék meg a sárga* című meséje.

A Dramatikus mesélési módszer elvégzéséhez legtöbbször népmeséket használtunk fel, mivel általuk a 3-7 éves gyermekek a beszéd és a kommunikáció legváltozatosabb kelléktárát sajátítják el.⁷⁹ Dolgozatom a nyelvi készségek fejlődését vizsgálja így külön fejezetet szenteltem a népmesék jelentőségének az óvodáskorúak körében.

⁷³Dankó, 2016:251.

⁷⁴Fehér, 2023:71.

⁷⁵U.i.71-72.

⁷⁶Dankó, 2016:251-252.

⁷⁷Tölgyessy Zsuzsanna: Jegyzetlapok a gyermek-és ifjúsági irodalom tanulmányozásához-Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti és Tudományi Kar-egyetemi jegyzet-Budapest-Piliscsaba,2017:39.

⁷⁸Tölgyessy,2017:39.

⁷⁹U.i.247.

III.2.1 Népmesék szerepe az óvodáskorban

*„A gyermekirodalomban nincs még egy olyan gazdag és tartalmas, a gyermekeket és felnőtteket is egyaránt kielégítő olvasmány, mint a népmese.”*⁸⁰-írja Bruno Bettelheim. A népmese Bruno Bettelheim szerint az óvodáskorúakhoz szóló legfontosabb gyermekirodalmi műfaj. Sikerét az adja, hogy a mesékben található rejtett és tényleges erkölcsi tartalmakat a legkisebbek is öntudatlanul megértik. Ezek a mesék, szájhagyomány útján jártak tovább és tovább az évszázadok során, és így addig „finomodtak”, amíg minden korosztály számára befogadhatóvá váltak. A népmesék kézzel fogható mondanivalóik segítenek a gyermekek számára eligazodni saját érzelmeiknek világában, belső feszültségeiknek, félelmeik csökkentésére megoldásokat nyújt, kielégíti a morális vágyakat, lehetővé teszi a tudatos én megismerését. A személyiség minden megnyilvánulására egyszerre hatnak.

A gyermekek növekedésük során számos pszichikus problémákkal találkoznak, amelyeket le kell küzdeniük, többek között a narcisztikus csalódásokat, ödipális konfliktusokat, testvérféltékenységet, valamint a szülőktől való függetlenedést is. Ehhez viszont a pszichoanalitikusok szerint a gyermeknek nemcsak a tudatos, hanem tudattalan énjét is meg kell ismerni, mert annak elfojtása később komoly problémákat okozhat, vagyis a napjainkban élő felfogással szemben miszerint a gyermeket védeni kell a „rossztól”, azt írja, hogy igenis szembe kell nézni és le kell küzdeni az egzisztenciális problémákat. A mesék ezeket röviden és érthetően adják a mese hallgatók számára. Vagyis felvetik a halál, a magány, az örök élet utáni vágy gondolatait.⁸¹

A népmesék „karakter típusokat” tartalmaznak, ami azt jelenti, hogy a szereplői nem ambivalensek, vagyis vagy jók vagy rosszak, ennek lényege az erkölcsi tudat kiépítése.⁸² Az erkölcsi tudatot a hős személyes vonzereje fejleszti ki a gyermekben. A gyermek a hőssel azonosulni tud, együtt szenvedni át a hős megpróbáltatásait, győzelmeit, még akkor is, ha a rossz olykor felül kerekedik a jó erőkön. Ehhez az azonosuláshoz azonban elengedhetetlen a szimultán kettős tudat megléte. Vagyis a mesehallgató bár tisztában van ezen irodalmi mű irreális voltával mégis élvezettel figyeli, rá csodálkozik a mese adta szimbólumokra. A mese indító formula „bevezeti” a gyermeket a mesék világába, míg a mese záró formulák „vissza repítik” a valóságba.⁸³

⁸⁰Bruno Bettelheim: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek- Corvina Kiadó- Budapest-Kilencedik Kiadás,2018:10.

⁸¹B.Bettelheim,2018.12-13.

⁸²U.i.14-15.

⁸³U.i.17-18.

A népmesék olvasása és a felolvasása a nevelés egyik fontos eszköze. Fontos azonban megjegyezni, hogy a mesék előadás módja nem lehet monoton, mert különben a gyermek érdeklődését nem kelti fel, nem alakul ki a „mese varázsa”.

III.2.2. Mesélés és dramatikus játék az óvodában

Az óvodapedagógus mesemondása szuggesztívnek nevezhető, vagyis a pedagógus nem egyszerűen felolvassa, hanem beszédmódjával színessé teszi az események sorozatát, ezzel felkeltve és fenntartva a gyermekek érdeklődését. Sajnos napjainkban a gyermekek figyelmének lekötése egyre nehezebbé vált, így elengedhetetlen, hogy a pedagógus az élőbeszédén kívül más eszközöket is használjon a mese értelmezéséhez, esztétikus átadásához. Az óvodapedagógus felhasználja a meseprodukciós módszereket. A mesék szemléltetése egyenlő a mese játékosságát segítő eszközzel. A mesélés természetesen nem korhoz kötött, ugyanakkor az óvodapedagógusnak ismernie kell az élményszerző mesélés fajtáit melyek a következők:⁸⁴

A) Szemléltetés nélküli (klasszikus) mesélés:

Szemléltetés nélküli mesélésnek nevezzük, mikor az óvodapedagógus beszédén és mesetudásán kívül nem használ más eszközt a mese tevékenység során. A mesét az óvodapedagógus nyelvi sajátosságai, beszédhangsúlya teszik érthetővé és szerethetővé. Ahhoz, hogy hatékonyan működhessen ez a mesei előadásmód, több tényező együttes működése szükséges. Elsősorban, (és ez talán a legfontosabb), a mese biztos tudása, ugyanis az akadozás a mesélés minőségét rontja, ezáltal a gyermekek figyelmé könnyen el terelődhet. Másodsorban fontos a magabiztosság, ugyanis a pedagógus, aki hisz abban, hogy jól fog mesélni, bátran fogja használni a verbális és nonverbális elemeket is, vagyis ahogy a mesehallgatók úgy a mesélő is beleéli magát, élvezzi a mese nyújtotta „varázst”. Ehhez viszont előzetes gyakorlás szükséges.⁸⁵

B) Mesélés szemléltetéssel

Az óvodapedagógus több tárgyi eszköz segítségével próbálja a gyermekek számára segíteni a cselekmény követését, a belső kép kialakítását, felkelti a figyelmet és fent is tartja azt, emellett fejleszti az emlékezetet is. A mesék szemléltetése sok vitát indított az irodalmi nevelés módszertan kutatók között. Zilahy Józsefné még kifejezetten tiltja a szemléltetést, de Dankó

⁸⁴Fehér Éva-Szatmáriné Márton Tímea: Szerepjáték, mese-játék- a dramatikus interaktív mesélés és történetmondás bemutatása az óvodai irodalmi nevelésben, Neumann János Egyetem Pedagógusképző Kar Magyar Gyermek kultúra Módszertani Központja, Kecskemét, 2019:11-19.

⁸⁵Fehér- Satmáriné Márton, 2019:11-12.

Ervinné és Nyitrai Ágnes már támogatja, sőt szükségesnek érzi azt.⁸⁶ Mindenesetre a mese szemléltetése csak akkor lehetséges, ha az eszközöket indokoltan, következetesen használja a pedagógus. A mesélés történhet diafilmekkel vagy olyan képekkel, amelyek segítik a gyermek fantáziáját nem pedig „kiszolgálják” a gyermekszemét, akár árnyjátékkal is. Az alkalmazott eszközök nem állhatnak messze a mese világtól, vagyis lehetnek stilizáltak és realiztikusok is. Megjelenik a bábbal történő mesélés vagy alkalmazott bábozás is, amely egyáltalán nem egyenlő a bábjátékkal. Lényeges különbség, hogy a bábbal mesélés esetében a báb egy szemléltetési eszköz, nem paraván mögött jelenik meg, vagyis nem animált, tehát egy önálló értékű karakter. A 21. században sajnos előfordulnak olyan akusztikus, illetve audiovizuális eszközök, amelyek használatát az óvodapedagógusnak kerülnie kell, mert ezek sosem pótolhatják az emberi kapcsolatok közvetlen kontaktusát.⁸⁷

C) Játékos mesélés⁸⁸

Játékos mesélésnek nevezzük azt a mesélési módszert, amely a fizikálisan passzív meshallgatót megmozdítja, és a mese közös játék által életre kel. Lényege, hogy az élőszó mellé társul valamilyen jelmez, fejdísz, kellék. A klasszikus mesélést mozgással köti össze a mesélő miközben a mese adott pillanataiban mondókáznak, énekelnek a gyermekek. Az óvodáskorúak eldönthetik, hogy részt akarnak-e venni a mesében. Ehhez azonban szükséges a stabil szövegtudás és a megfelelő játékirányítás. Ebből következik, hogy ez a technika folyamatos, tematikusan felépített gyakorlást igényel. Így szükségességét érzem megjegyezni, hogy ezen módszer megtanítását továbbképzési kereteken belül kellene megvalósítani. Napjainkban különbséget teszünk a dramatikus eljátszott mese és a dramatizálás fogalma, valamint a mesejáték és a mese-játék között is, azonban a legtöbb óvodapedagógus számára ezek a fogalmak ismeretlenek vagy egész egyszerűen helytelenül használják őket.

A játékos mesélésen belül a szakirodalom megkülönbözteti a dramatikus játékot, az interaktív mesélést, a dramatikus interaktív mesélés és történetmondást, és a dramatizálást.

- Dramatikus játék:

Gabnai Katalin drámajátéknak nevez minden olyan játékos emberi tevékenységet, amelyben a dramatikus folyamatok jellegzetes elemeit tartalmazzák.⁸⁹ A drámajátékok és a dramatikus játékok nemcsak gazdagítják a nevelő pedagógus szakmai munkáját, hanem részt is vesznek az

⁸⁶U.i.13.

⁸⁷Fehér-Szatmáriné Márton, 2019:13.

⁸⁸Fehér-Szatmárién Márton,2019:13-15.

⁸⁹Gabnai Katalin: Drámajátékok-Bevezetés a Drámapedagógiába, Heilikon Kiadó, Negyedik bővített kiadás, Budapest,2005:9.

egész személyiség fejlesztésében, vagyis egyszerre hatnak az érzelmi, értelmi, testi fejlődésre. Az egész személyiségre hatással vannak, ahogyan a mesék is. Így nem csoda, hogy a nyelv kutatók érdeklődni kezdtek az iránt, hogy milyen technikával lehetne összevonni az óvodai irodalmi nevelést a dramatikus játékok elemeivel. Erre tett kísérletet Fehér Éva és Szatmáriné Márton Tímea is. Sok évnyi kutatást követően a *Szerepjáték, mese-játék- a dramatikus interaktív mesélés és történetmondás bemutatása az óvodai irodalmi nevelésben* című könyvükben egy újfajta mesélési módszert mutattak be. Az általuk kifejlesztett dramatikus interaktív mesélést az egyetem szabadon választható kurzusainak keretein belül jómagam is elsajátíthattam és alkalmazhattam a bevezetőben is említett csoportos kutatás során.

- Interaktív mesélés:

Az interaktív mesélés a szövegértő olvasás képességét készíti elő az iskola előtt álló nagycsoportos óvodáskorú gyermekek számára. Ez a képesség a későbbiekben is fejleszthető.⁹⁰ Az interaktív mesélés során a mesélő célja minden esetben a mesehallgató valamilyen bevonása a mesébe. Típusa attól függően változik, hogy a mesélő milyen kiegészítő elemet épít be a mesélő óvodapedagógus a lírai szövegbe. Ezek természetesen függenek a mesemondó egyéniségeitől, adottságaitól. A beépített elemek gyakorisága során fontos a mértéktartás, mivel a cél az élményt adó mesélés, tehát, hogy a gyermekben „megszülessen” a mese, vagyis használja fantáziáját és mozgásba lendítse szimultán kettős tudatát.⁹¹

Szinger Veronika megemlíti az interaktív olvasás technikáját⁹², amely megengedi a mese megszakítását, vagyis a folyamat vagy másnéven szakaszos olvasást, mely során a gyermek interakcióba lép az olvasóval. A pedagógus által a mese előtt és mese közben is beszélgetést kezdeményez a gyermekkel. Bár ez a módszer hatékonynak bizonyul a gondolkodás alpműveleteinek elősegítésére, kutatásunkban a dramatikus játékkal zajló emlékezetből mesélést alkalmaztuk.

- Dramatizálás:

A játékos mesélés utolsó alpontjaként röviden ismertetem a dramatizálást is, amely valójában színjátszás. Fontos, hogy biztosítva legyenek az óvodások számára szükséges kellékek, díszletek, és a próbaidő. A dramatizálás már nem a teljes prózai mese narrációval, hanem a

⁹⁰Szinger Veronika Interaktív mesemondás és meseolvasás az óvodában a szövegértés fejlesztéséért-MTKA-Szaccikk, II.évfolyam, 2009.,3.szám

⁹¹Szontagh Pál: Magyar Református Nevelés-folyóirat-Tanulmány- Fehér Éva-Az óvodai irodalmi nevelésben utat törő játékos mesélési forma, Református Pedagógiai Intézet,2023.

⁹²Szinger Veronika Interaktív mesemondás és meseolvasás az óvodában a szövegértés fejlesztéséért-MTKA-Szaccikk, II.évfolyam, 2009.,3.szám

történet mesélése a szereplők dialógusa által történik. A szereplők önmaguktól szólnak és mozdulnak meg. A dramatizálás emiatt egy magas szintű közös mesélésnek nevezhető. A pedagógus maga választja ki a mesét és a szereplőket is, így készülnek a jelmezekkel, a díszletekkel. A szereplők állandóak, nem cserélődnek. A dramatizálás nem egyenlő a szerkesztett műsorral, ahol a gyermekversek, gyermekdalok egy bizonyos szisztéma szerint rendeződnek és amelyet általában a szülőknek vagy egy bizonyos célközösségnek mutatnak be.⁹³

III.3.2. A dramatikus interaktív mesélés módszer bemutatása⁹⁴

Dolgozatom következő fejezetében a Dramatikus interaktív mesélésmódszer technikáját taglalom, mivel a kutatásunk során alkalmazott fejlesztési tervet ennek a módszernek a gyakorlati alkalmazására építettük fel.

A dramatikus mesélési módszer alkalmazása során a mesélő óvodapedagógus válik a közös „játék” irányítójává. Az irányító miközben mesél, stilizált jelmezekkel, kellékekkel (pl. egy kendővel, vagy dekorgumiból készítette fejdísszel stb.) aktív vagy passzív szerepbe lépteti azokat a gyermekeket, akik jelentkeznek. Aktív szereplőnek nevezzük a mesében/történetben megszólaló karaktereket, pl.: „A csillagszemű juhász” című magyar népmesében a „juhász”, mint a mese főhőse. Ezzel szemben a háttérben meghúzódó passzív szereplők is részt vesznek/vehetnek a mesében/történetben (pl.: alkothatnak egy kutat, erdőt vagy egy házat stb.). Az is megtörténhet, hogy egy mesében egy gyermek több szerepet is vállalhat vagy fordítva, egy szerep betöltésére időszakosan több gyermek is választható.⁹⁵ A szöveget, a mesében játszó nem ismeri, ezért javarészt az „irányító” segítségével utánamondással sajátítja el. Vagyis a gyermek figyeli az irányító verbális és nonverbális (mimika, gesztusok stb) jeleit is. Fontos tehát a mesélő biztos mesetudása.⁹⁶

A dramatikus interaktív mesélés ötvözi a hagyományos mesélési stílust, a klasszikus mesélés eszköztárát, a dramatizálást és a rögtönzést is. Az interaktív mese egy közös játék, amelyben a gyermek aktívan részt vesz. A dramatikus interaktív mese módszer célja az élménynyújtás. Azért interaktív, mert a hallgatóság belép a szerepbe. A játszóknak mesetudatát erősítik a kellékek, és lehetőség adódik a szituációból az improvizálásra is. A történetmondó feladata a szereplők kiválasztása, és arra, hogy a mese eredeti medrében tartsa a történetet. Szerepben maradva reagálnak a játszóknak a mesében felbukkanó ismeretlen szavakra. A dramatikus interaktív mese

⁹³Fehér-Szatmáriné Márton, 2019:20-21.

⁹⁴Fehér-Szatmárién Márton, 2019:23-24.

⁹⁵Fehér-Szatmáriné Márton, 2019:23-24.

⁹⁶Fehér-Szatmárién Márton, 2019:24-25.

megvalósításához szükséges a gyermekek személyiségének, életkori sajátosságainak ismerete. Ugyanígy a mese megfelelő kiválasztás és annak biztos tudása, valamint a szöveg transzformálása (a prózai szöveg alkalmazása), az eszközök előkészítése. Mielőtt a módszer első lépése az úgynevezett „szerepbe léptetés” megjelenne ezek nélkülözhetetlen lépések. A szerepbeléptetés során a mese/történet elmondása közben az önként jelentkező gyermekeket stilizált jelmez vagy kellék kézbe adásával a pedagógus kiválasztja és így a mesehallgató aktívan vagy passzívan, de a történet részese lesz. A passzív résztvevők is a mese bizonyos elemeit alkotják (pl.: helyszín kialakításakor az erdőben a fákat vagy egy házat, egy kastélyt stb.) Azok a gyermekek, akik nem kívánnak részt venni a mese folyamatában, hallgatóként figyelik az események sorozatát és így számukra is élvezhető a történet.

A dramatikus interaktív mese módszer technikájának gyakorlati használata lényegessé vált napjainkban, mivel a képi világban nevelkedő mai gyermekeket rengeteg vizuális inger éri, és ennek következtében a figyelmük az élő szóval sokkal nehezebben leköthető. Ön- és beszédfigyelmük csekély. Az interaktivitás lehetővé teszi a mozgást, a beszédet, ezáltal a beszédmegértés és a beszédfejlesztés lehetőségét is. A módszer kivitelezésében műmeséket és népmeséket is egyaránt alkalmaztam, a különbség. Mindkét típusú mese esetében bővíthetők a szereplők.

Összegezve a dramatikus interaktív mesélés módszer gyakorlati alkalmazása lehetőséget ad a gyermekek kognitív készségeinek, beszédállapotának fejlesztésére, mivel a módszer során alkalmazott népmesék és műmesék által a gyermekek új szinonimákat, kifejezéseket tanulnak. Gyakorolhatják a magyar nyelv fonetikai sajátosságait, ezenkívül a beszédészlelés, és beszédmegértéshez szükséges kognitív képességeket, valamint fejlesztik az akusztikus hallást és a halott szöveg megértését.

IV. A dramatikus interaktív mesélési módszer szerepe a beszédfejlődésben – kutatás bemutatás

Kutatásunk kezdete előtt, a témához tartozó szakirodalmakat átolvasva egy konzultációs időpont keretein belül szakoktatónk széles körben tájékoztatott arról, hogy milyen standard és nem standard vizsgálatokat alkalmazhatunk. Mindemellett pedig elsajátítva a dramatikus interaktív meséléshez, a GMP-diagnosztikai teszthez és a DIFER-teszt csomagokhoz tartozó elméleti és gyakorlati tudást, felállítottuk a kutatási kritériumokat, és kiválasztottuk logisztikai szempontból a legmegfelelőbb intézményt.

A méréseket egy Kecskeméti meseprojekttel dolgozó óvodában kezdtük el, mivel az intézmény kiemelt tehetségponként működve támogatja az újszerű mese technikák alkalmazását. Kutatásunk során két óvodai gyermekcsoportból alakult ki a 32 fős vegyes nagycsoportos, vagyis a $5 < x < 7$ korú gyerekek vizsgálati csoportja. Ezt követően kezdődtek el a felmérések.

Először bemeneti méréseket végeznünk az általános beszédértés felmérése érdekében a GMP-diagnosztikai felmérő teszt és a DIFER-teszt segítségével. Az első mérési mesét követően dramatikus eszközöket alkalmazó hallásértést ellenőrző kikérdező tesztet alkalmaztunk, hogy a gyermekek iskolaérettségéhez szükséges szövegértési állapotáról képet kapjunk.

Az intézmény négy csoportszobával, egy óvónői öltözővel, két irodával ebből egy igazgatói, valamint egy nagy udvar résszel rendelkezett. Az óvoda több helyszínt is biztosított a vizsgálatokhoz. Rendelkezésünkre állt a nevelői szoba, az óvónői öltöző és az igazgatói iroda is. Az óvodapedagógusok szerfelett segítőkészek és rugalmasak voltak. A mérések előtt a pedagógusok segítségével egy hivatalos formában megfogalmazott, papír alapú szülői, valamint intézmény vezetői nyilatkozatot töltöttünk ki (lásd 2. számú melléklet). Ezután következtek a standard bemeneti GMP- és DIFER-tesztek, illetve az első mesét követő nem standard halott szövegértés minőségét ellenőrző kikérdező teszt.

IV.1. Kutatási kérdések és hipotézisek

Az elméleti fejezetek és a téma fényében szakmai konzultációk segítségével kidolgozásra került a fejlesztési terv. Mindeközben az alábbi kérdések fogalmazódtak meg bennem.

Kutatási kérdések

K1: Milyen nyelvífejlődési szakaszok figyelhetők meg az óvodáskorú (5-6 éves) gyermekek körében?

K2: Milyen nyelvi hibák fordulnak elő leginkább a nagycsoportos gyermekek körében?

K3: Hogyan fejleszthetőek a gyermekek verbális készségei ebben az életszakaszban?

K4: Milyen kutatási módszerek állnak a rendelkezésünkre ahhoz, hogy fel tudjuk tárni az adott csoport nyelvi készségeit/képességeit?

K5: Miért kell hangsúlyt fektetni a gyermekek nyelvi fejlesztésére az óvodában?

K6: Milyen mértékben segíti elő/ fejleszti a gyermekek verbális készségeit a dramatikus interaktív mesélési módszer?

K7: Mely nyelvi területek fejlődnek a dramatikus interaktív mesélés során és miért?

K8: Vajon napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetni az óvodapedagógusoknak a gyermekek verbális és nonverbális képességeinek fejlesztésére?

Hipotézisek

A kutatási kérdéseket áttekintve az alábbi öt hipotézist állítottam fel:

H1: Feltételezem, hogy az általam vizsgált bemeneti GMP-teszt hallásértés feladatainak teljesítménye *a kísérletcsoport* nem éri el az adott korosztály számára meghatározott optimális szintet.

H2: Véleményem szerint a kutatási csoport gyermekeinél mért fejlettségi összértékek legalább 20%-os fejlődést fognak mutatni (csoportszinten), vagyis a csoportos bemeneti mérések eredményeitől a kimeneti mérések eredményei 20%-kal jobb eredményt mutatnak.

H3: Feltételezem, hogy a kísérletcsoportban lévő gyermekek önfejlődése leginkább a GMP8 (“verbális memória anyaga”), és a GMP5 (a “gyorsított mondatok azonosítása”) tesztek adott részfeladatainál figyelhető meg.

H4: Feltételezem, hogy a fejlesztést követően a rövid DIFER nyelvi szubtesztjeinek (relációs-zókincs, beszédhanghallás) területein a kísérletcsoportban lévő gyermekek legalább fele eléri majd az iskolaérettséghez szükséges befejező szintet!

H5: Feltételezem, hogy a GMP-diagnosztika GMP7-es részteszt (szájról olvasás szavai) kimeneti és bemeneti méréseinek eredményei a kísérlet csoportban lévő gyermekek körében maximum 10%-os egyéni önfejlődést mutatnak majd.

A hipotézisekben meghatározott kutatási arányok százalékos kifejezésének alapját a Gósy Mária GMP-tesztjeinek korosztályokhoz kapcsolódó százalékos meghatározásai adták.

IV.2. A kutatás körülményeinek bemutatása

A vizsgálatokat, tehát a bemeneti méréseket 2022 októberében kezdtük el, a kimeneti méréseket pedig 2023. május végén végeztük el. Az adatokat egy közösen kialakított Excel táblázatban, anonim módon (gyermek kódját kapva) rendeztük. A vizsgálatok között eltelt időintervallum 6,5-7 hónap volt, mert ennyi idő biztosította azt, hogy a gyerekek spontán érés és a fejlesztés szerint mérhető mértékben fejlődhessenek. A vizsgálatok során a GMP (Gósy Mária) féle anyanyelvi készségeket kutató felmérést végeztük el elsőként. Majd ezt követően a DIFER mérési csomagot használtuk.

A GMP során egy gyermek felmérése kb. 10-12 percig tartott, a DIFER mérés hosszabb időt, kb. 20-30 percet jelentett gyermekenként. A mérések délelőttönként az egyetemi óráink kezdete előtt, valamint péntekenként a bemutatókat követő délutáni uzsonnáztatás közben történtek meg.

A bemeneti méréseket követően megkezdődött az első dramatikus interaktív mesélés, melyben a “Szélkirály” című mesét az egész csoporttal, frontálisan „játsoztuk el”. A mese elhangzását követően a kutató társak segítségével egy még publikáció alatt álló hallott szövegértést ellenőrző teszt kérdéssort⁹⁷ alkalmazva (kutatótársaink segítségével) 60 perc alatt lemértünk minden gyermeket.

Ezután kezdődött el a kísérleti- és kontrollcsoport tagjainak véletlenszerű kiválasztása. Azon gyermekek közül sorsoltuk ki a kísérleti- és kontrollcsoport tagjait, akiknek minden bemeneti mérése (beleértve a Dramatikus eszközöket alkalmazó hallás szövegértés felmérését is) a rendelkezésünkre állt. Így lett 7 fős kísérleti- és egy 7 fős kontrollcsoportunk (lásd:16.számú melléklet).

Ezután tíz mesét dolgoztunk fel dramatikus interaktív meséléssel, melyhez az eszközöket is magunk szereztük be, és készítettük el. Sajnos a mesélések kivitelezésénél a különböző óvodai rendezvények miatt akadtak szervezési problémák, de végül minden eltervezett mesére jutott idő. A gyerekek velünk együtt élvezték a mesék adta varázslatos, fantáziadús világot, amelyet mi magunk, mint egy kisebb “mese közösség” teremtettünk meg. A meséléseket követően a foglalkozás egyes részleteit olyan kérdésekkel elevenítettük fel, amelyek felépítése a DIFER és a hallott szövegértés kikérdező teszt kérdéseivel hasonlóak voltak. Ezek előkészítették a dramatikus kérdéssor ok-okozati összefüggéseire vonatkozó részfeladatokat is a fejlesztésben. Ezáltal az óvodásoknál nemcsak a nyelvi, hanem a gondolkodás béli képességeiknek fejlődése is meg tapasztalható volt.

⁹⁷ Fehér Éva: A hallás utáni (meg)értés fejlesztése az 5-7 éves óvodások körében dramatikus narratív konvenció használatával - doktori értekezés. PTE BTK NYDI, 2023, kézirat pp. 91-99.

IV.3. A kutatás módszerei

Kutatásunk során a kutatótársammal három mérőeszközt alkalmaztunk: a kognitív képességeket vizsgáló kvantitatív GMP-diagnosztikát, a DIFER programcsomagot, és a dramatikus interaktív mesélés módszerének hatékonyságát vizsgáló hallott szövegértést ellenőrző kikérdező teszt. A GMP és DIFER bemeneti standard tesztjei alapján képet kaphattunk arról, hogy az általunk vizsgált nagycsoportos óvodáskorú gyermekek elérik-e az iskolaérettséghez szükséges kognitív és nyelvi képesség szintet. Tehát a kutatásban három mérőeszköz és egy 10 alkalomból álló hetes fejlesztési terv együttesen adta a hipotézisek igazoláshoz szükséges bemeneti és kimeneti eredményeket.

A fejlesztési cél dolgozatom esetében az iskolaérettséghez szükséges verbális és nonverbális képességek vizsgálata, esetleges fejlesztése a dramatikus interaktív mese módszerével.

IV.3.1 A mérőeszközök bemutatása

A GMP-teszt bemutatása

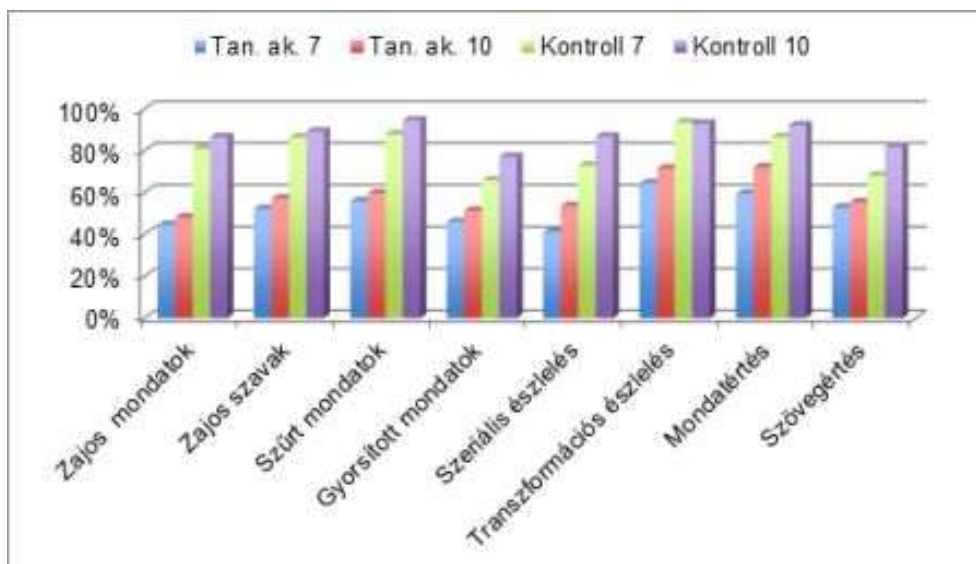
A GMP-diagnosztikát Dr. Gósy Mária fejlesztette ki 1984 és 1988 között⁹⁸. Ezzel a módszerrel a magyar gyermekek anyanyelv-elsajátításának folyamatát vizsgálta a beszédmegértés működésének szempontjából. A diagnosztikai teszt a hallástól egészen az értelmezés szintjéig ad vizsgálati segítséget az által, hogy a beszédfeldolgozást részfolyamataira bontva vizsgálja és elemzi.⁹⁹ Alkalmazása leginkább azon gyermekek körében lehetséges, akik beszélnek, de legalább valamilyen mértékű együttműködésre képesek és hajlandóak.¹⁰⁰ A teszt 3-12 éves gyermeke vizsgálatára alkalmas, mivel a beszédhangok egyes tulajdonságait a folyton változó környezetben is észleljük, ezen folyamat kezdete ismeretlen, de a fejlődése 3-5 évet vesz igénybe. A fejlődés hierarchizálással folytatódik.¹⁰¹ A GMP-diagnosztika célja, hogy feltérképezze a beszédpercepciós zavarok vagy elmaradások helyét, típusát és mértékét. Ezenkívül rámutat ezek fejlesztést igénylő rész folyamataira. A vizsgáló személynek tisztában kell lennie a percepciós elmaradás és a percepciós zavar közötti különbséggel. Elmaradást akkor lehet megállapítani, ha a teszt négy részterületének eredménye (GMP2, GMP3, GMP4, GMP5) alapján kirajzolódott percepciós görbe nem az életkor specifikus vonal mentén halad. A zavar esetében a görbe más lefutást mutat, mint a gyermektől az életkora alapján elvárható lenne.

⁹⁸Gósy,1996:5.

⁹⁹Gósy,1996:5.

¹⁰⁰U.i.1996:5-6.

¹⁰¹Fazekasné Fenyvesi Margit: A beszédhanghallás fejlesztése óvodában, iskolában- Játék és feladatgyűjtemény-Mozaik Kiadó, Szeged,2021:8.

1. ábra: Normál ütemben fejlődő beszédészlelést mutató percepció görbe¹⁰²

A diagnosztika elvégzéséhez vannak olyan alapvető alkalmazási feltételek, amelyeket nem lehet figyelmen kívül hagyni. Ezt a szerző útmutatásként pontosan le is írja a tesztet bemutató könyvében. Vizsgálati feltételként fogalmazza meg, hogy a mérés például: lehetőleg egy olyan csendes helyiségben történjen, amelyben a gyermek egy, de legfeljebb két szülője, vagy kísérője, valamint a vizsgáló személy is jelen lehet. A kutatást csak olyan gyermekekkel kezdtük el, akiknek a gondviselői alá írták az általunk kiadott nyilatkozatot. (lásd 1 számú melléklet 2. ábra).

További feltétel, hogy az asztalon legyen olyan eszköz mellyel a hanganyagok folyamatos, zökkenőmentes lejátszása történik meg. Ez az eszköz lehet egy magnó, egy CD lejátszó, vagy az általunk is használt IKT (infokommunikációs technológiai) eszközök: laptop, tablet. Természetesen a legfontosabb, hogy a GMP-diagnosztikai teljes készlete az asztalon legyen a vizsgálat során. A kutatásunk során az alap tesztcsomagot használtuk, tehát szükségünk volt a hanganyaghoz szükséges CD-re, a memória vizsgálatához szükséges képsorokra, a tesztlapokra, és a diagnosztikai könyvre.

A GMP-tesztnek sajátos értékelési rendszerével szintén meg kell ismerkednie annak, aki ezt a sztenderd vizsgálati módszert alkalmazza. A gyermekek válaszadása során különbséget kell tenni a helyes, a tévesztett, és a helytelen megoldások között. A helyes megoldásokat pipával, a torzított, vagy tévesztett szónál egy pipát és egy mínusz jelet, a helytelen megoldásoknál pedig mínusz jelet kell alkalmazni. Helytelen megoldásnak kell venni, ha a gyermek egyáltalán nem mond semmit, vagy ha teljesen mást mond, mint ami elhangzott. A gyermek ismételésében

¹⁰² Macher Mónika: Beszédpercepció folyamatok elemzése tanulásban akadályozott gyermekeknél, MTKA, 2014, 2. szám

bekövetkezett tévesztéseket hiány jelel, a hiányzó, vagy tévesztett betűket pedig áthúzva, a gyermek által mondottakat a szavak felé kell írni. A metatézist, azaz a sorrend tévesztést egy fordított Z betű jelöli. (lásd 3.-as és 4.-es számú melléklet¹⁰³, ¹⁰⁴).

Abban az esetben, ha a GMP-tesztet diagnosztikus mérési jelleggel szeretnénk alkalmazni, nem elég egy nevelési évben egyszer elvégezni. Ilyenkor szükséges a kontroll vizsgálat is, amely során ugyanazon felmérési folyamat zajlik lehetőség szerint az első vizsgálattól számított 6 hónapon belüli idő intervallumban. A GMP-diagnosztikai teszt több résztesztből áll, amelyek a beszéd folyamatot bizonyos részterületenként vizsgálják. Összesen 21 kisebb egységből áll, amely során az akusztikus és fonémahallást, a beszédészlelést, a beszédmegértést, a tárolás-előhívás és vezérlés állapotát mérheti fel a vizsgálatot végző. A készség megállapítására szintén van részteszt, illetve gondot fordít a nem beszélő gyermekek értésvizsgálatára is.

A GMP-diagnosztikát alkalmazó pedagógusnak, valamint gyógypedagógusnak tisztában kell lennie azzal a felelősséggel, hogy sok éves tapasztalat után sem hagyatkozhat a rutinjára, valamint nem térhet el a vizsgálat menetétől, a kézikönyv által előírt szabályoktól, módszerektől. Ezen kívül oda kell figyelnie arra is, hogy folyamatosan alkalmazza a dicséretet, a buzdítást.

Az ONOAP-2018 nélkülözhetetlen teendőként jelelőli meg az óvodapedagógus számára az anyanyelvfejllesztését, annak ismeretére, szeretetére, megbecsülésére való nevelését. Nagycsoportos gyermekeknél (5-6-7 éveseknél) az iskola előfeltételét jelenti a nyelv mint kommunikációs eszköz gördülékeny, magabiztos, kifejező használata. A GMP-diagnosztika nyelvhasználat szempontjából lehetőséget kínál arra, hogy a pedagógus tisztában legyen csoportjának fejlettségi állapotával. Ha a mérést összekapcsolja állapotjavító fejlesztéssel és a gyermekeket tréningezi különböző módszerekkel, például: anyanyelvi játékokkal, vagy alkalmaz különböző hatásfokozó módszereket, mint a dramatikus interaktív meséléssel, akkor láthatóvá teszi önmaga számára a csoportjába járók fejlődési dinamizmusát.

Kutatásom során állapotfelmérés és diagnosztikus mérés szándékával én is alkalmaztam a GMP-teszt bizonyos résztesztjeit annak érdekében, hogy nyelvfejltség szempontjából felmérjem az adott gyermekcsoportot. A kutatásom során alkalmazott GMP részteszteket az alábbi táblázat tagolja:

¹⁰³Gósy 1996:58-61.

¹⁰⁴U.i.1996:60-61.

2. táblázat: A dolgozat vizsgálati részében alkalmazott GMP résztesztek csoportosítása¹⁰⁵

diagnosztikai területek	résztesztek száma	résztesztek neve
Beszédészlelés vizsgálata	GMP2	Mondatazonosítás zajban
	GMP3	Szóazonosítás zajban
	GMP4	Szűk frekvenciás mondatok azonosítása
	GMP5	Gyorsított mondatok azonosítása
	GMP6	Természetes mondatok azonosítása
	GMP7	A vizuális észlelés vizsgálata
	GMP8	A rövid idejű verbális memória vizsgálata
	GMP9	A rövid idejű vizuális memória vizsgálata
	GMP10	A szeriális észlelés vizsgálata
	GMP14	A beszédritmus észlelésének vizsgálata

A DIFER-teszt bemutatása¹⁰⁶

A szociolingvisztika az 1970-es évektől kezdve a család szerkezetének és kapcsolatainak hatását kutatta. Bernstein vizsgálatai alapján megállapította, hogy a társadalom két nagy csoportra osztható (alsóbb “munkásréteg”, és a középosztálybeli- főképpen értelmiségiek). Ezen csoportok közül az elsőbe tartozók általában olyan nyelvi formákat alkalmaztak, amelyek csak számukra voltak érthetőek, így a gyermekek részmondatokat használtak leginkább, míg a másik kategóriába az értelmiségiek nyelvi-kommunikációs megnyilvánulásai változatosak, kifejezőek, szabatosak lettek.¹⁰⁷

Bár Bernstein elméletét sokan bírálták, mégis elindultak a külföldi és hazai kontroll vizsgálatok, amelyek a nyelvi fejlődést és a szociokulturális hátrányt hozták kapcsolatba.¹⁰⁸

Nagy József, Pléh Csaba, Sugárné Kádár Júlia tudományos munkáikban, a PREFER és ERVI tesztekben is figyelembe veszik a gyermekek beszédképességének elemzésekor: az életkort, a gyermek nemét (fiú-lány), szociális háttérét, családszerkezetet, szociokulturális körülményeket, tágabb szociális kapcsolatokat.¹⁰⁹

A DIFER vizsgálat elődje a PREFER, arra adott választ, hogy az óvodáskorú gyermekek nyelvhasználatának több függvénye is van ilyen például: a szülők nyelvi kultúrája, a szülők iskolai végzettsége, és a települési útmutatók.¹¹⁰ Ezzel szemben a DIFER, az 1975-ben bemért PREFER (Preventív fejlettségvizsgáló rendszer) egyes tesztjeinek átdolgozásával készült el.¹¹¹

¹⁰⁵A rendszerezés Gósy Mária GMP-diagnosztika tesztjeinek meghatározását alkalmazza (Gósy, 1996, 2014, 9)

¹⁰⁶Dankó Ervinné: Nyelvi kommunikációs nevelés az óvodában- Módszertani kézikönyv a 3-7 éves korosztály fejlesztéséhez- Második, javított kiadás- Flaccus Kiadó, Budapest,2016:126-127.

¹⁰⁷Dankó, 2016:127-128.

¹⁰⁸U.i.2016:128.

¹⁰⁹U.i.2016:128.

¹¹⁰U.i.2016:129.

¹¹¹Nagy József-Józsa Krisztián-Vidákovich Tibor-Fazekasné Fenyvesi Margit: Az elemi alapkészségek 4-8 éves életkorban, Mozaik Kiadó, Második változatlan kiadás, Szeged, 2016:7-8.

A DIFER-teszt az eredményes iskolakezdéshez szükséges hét kritikus alapkészséget (írásmozgás-koordináció, beszédhanghallás, relációsszókincs, elemi számolási készség, tapasztalati következtetés, tapasztalati összefüggés megértés, szocialitás) vizsgálja. A DIFER programcsomag fejlesztői Nagy József, Józsa Krisztián, Vidákovich Tibor, Fazekasné Fenyvesi Margit. A DIFER-teszt végleges változatát 2004-ben publikálták. A DIFER (Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer) létrejöttének elsődleges oka, hogy a nemzetközi összehasonlító mérések középpontjába leginkább az olvasás-szövegértés került. Ez a diagnosztikus mérőeszköz lehetővé teszi az elemi alapképességek fejlődésének vizsgálatát a 4–8 évesek körében. Az óvodáskorúak körében a mérést nagycsoportban, az iskolába lépés előtti nevelési évben ajánlják a szerzők, ugyanis mérőeszköz eredményei alapján megállapítható, hogy mely gyermekek váltak kognitív területen iskolaéretté 6 éves korukra. Ezen kívül az év eleji mérések egyben lehetőséget adnak a differenciálás tervezésére is, magába foglalja a gyengébb eredményeket produkáló (gyenge képességű) gyermekek csoportos vagy egyéni fejlesztését is.

Fontos a mérés során a felhasználható idő és a szükséges idő összehangolása is, mivel ez adja az alapvető készségek és képességek elsajátításának optimális képét. A diagnosztikus mérés összesen 254 feladatelemből áll, ennek reliabilitása ("megbízhatósága") 0,97, a rövid változat 60 feladatelemű, reliabilitása 0,94¹¹².

3. táblázat: A DIFER-teszt fejlettségi állapot kategóriái

szintezés	DIFER	rövid DIFER
Előkészítő szint	5-133 pont (0-65 %)	5-102 pont (0-50%)
Kezdő szint	134-153 pont (66-75 %)	103-133 pont (51-65 %)
Haladó szint	154-174 pont (76-85 %)	134-153 pont (66-75 %)
Befejező szint	175-194 pont (86-95 %)	154-174 pont (76-85 %)
Optimum	195- 204 pont (96-100 %)	175-204 pont (86-100%)

A kutatásom során a rövid DIFER mérést alkalmaztam 32 minta esetében. (lásd 5. számú melléklet) Egy mérés kb. 20-30 percet vett igénybe. A pontok rögzítése a feladatok elvégzést követően történtek meg.

A dramatikus eszközöket alkalmazó kikérdezőteszt bemutatása¹¹³

A dramatikus eszközöket alkalmazó kikérdezőteszt egy olyan mérő eszköz, amely az írni, olvasni nem tudó nagycsoportos óvodások körében alkalmazható. A teszt magában foglalja részben a DIFER programcsomag gondolkodási műveleteit ellenőrző szubtesztek stratégiáját, a GMP-diagnosztikus teszt szövegértésvizsgálati (GMP12) részteszt ellenőrző kérdéseit,

¹¹²Józsa,2004:108-111.

¹¹³Fehér, 2023:91-99.

mindemellett pedig az iskolai szövegértéshez használt tesztek módszertanának összefoglalója is. A mérőeszközt Fehér Éva fejlesztette ki 2016-ban, majd 2021-ben véglegesítette. A hallott szövegértés bemeneti és kimeneti méréseket megelőzően a dramatikus interaktív mesefoglalkozások előzték meg. A dramatikus eszközöket alkalmazó kikérdezőteszt során egy népmesét alkalmaztunk. A kikérdező teszt során a kutatócsoport segítségével az adatokat az intézmény több szobájában vettük fel. A bemeneti mérések során 32 gyermek, majd a kimeneti mérések alkalmával már csak azokat a nagycsoportosokat, akik minden bemeneti vizsgálatban részt vettek.

A felmérést 7-8 kutató társsal egyszerre végeztük, hogy minél kevesebb információ vesszen el a gyermekek memóriájából. A kikérdezőteszt kiértékelésénél használt értékelő lap (lásd 6.számú melléklet) 17 elemből állt és a maximum elérhető pontszám 73 pont volt. Az 1-14-es itemek numerikus értékelése során maximum 5 pont, tehát (tehát $14 \times 5 = 70$ pont), a 15-17-es itemek (bináris jellegük miatt 0 vagy 1 pont) helyes/nem helyes válaszai alapján két lehetséges érték volt gyűjthető (tehát maximum $1 \times 3 = 3$ pont). Mivel a tesztnek nincs országos szintű mérésekhez viszonyítási alapja, így az kritériumrendszerrel és teljesítményszintekkel sem rendelkezik. A kiértékelést az összes pontszámhoz rendelt százalékos értékek adják (vagyis $100\% = 73$ pont, tehát az $1\% = 7,3$, amely a lefelé kerekítéssel élve 7 pontot tesz ki).

A mérés mintájára a fejlesztés során fejlesztéseket követő levezető játékok során olyan én is kérdéseket tettem fel a kísérletcsoport tagjainak, amelyek Nyitrai Ágnes beszélgetés indító kérdéseire¹¹⁴ reflektáltak. Minden nem azért történt, hogy a meséket megmagyarázva elrontsuk a „mese varázsát”, hanem hogy megfelelően tudjuk fejleszteni a gyermekek gondolkodását és beszédmegértését.

IV.3.2. A fejlesztési terv bemutatása

A bemeneti méréseket követően megkezdődött a mesék kiválogatása. Olyan irodalmi szövegek feldolgozására került sor, amelyek megfelelnek az ONOAP-ban előírtaknak: a magyar népmesék, a kortárs műmesék, más népek meséi. A mesékből dramatikus forgatókönyvek készültek. Példaként a Vajas pánkó¹¹⁵ című orosz népmesét mutatom be (lásd 8-as számú melléklet).

A fejlesztési tervet a lentebb található 3.táblázat mutatja be. A táblázat első oszlopa a fejlesztési foglalkozások sorszámát és alkalmazásukat szemlélteti dátum szerint. A második oszlop azon mesék címét és műfaját tartalmazza, amelyekből a dramatikus interaktív módszer

¹¹⁴ Nyitrai, 2009:27-29.

¹¹⁵ A forgatókönyv ingyenesen letölthető Fehér Éva-Szatmáriné Márton Tímea Mese-mese-játék weboldaláról: <https://mesemesejatek.hu/farsangi-vajaspanko-letoltes/>

gyakorlati alkalmazásához szükséges mese-játék forgatókönyvek készültek. A harmadik és negyedik oszlop a meséket megelőző bevezető és a fejlesztéseket levezető játékok a DIFER, a GMP, valamint a halott szövegértés minőségét ellenőrző kikérdező teszt által vizsgált kognitív, verbális és nonverbális képességekre reflektáltak.

A mese-játék foglalkozásokat kutatótársammal, a munkacsoport tagjaiként közösen végeztük. A mesék előtt berendeztük az óvodai nevelőszobát (szellőztetünk, elpakoltuk az asztalokat, előkészítettük a meséhez szükséges fejdíszeket, eszközöket), majd a kísérletcsoport tagjait a csoportszobákból átkísértük a külön helyiségbe. A foglalkozásokat általában egy hangulatkeltő bevezető játékkal indítottuk, hogy a gyermekek érdeklődését felkeltsük, illetve, hogy a GMP- és DIFER-tesztek által érintett kognitív területeket fejlesszük. A meséléseket levezető játékok zárták, illetve a nyelvi gondolkodást fejlesztő kérdések (lásd 7-es számú melléklet). A helyesen adott válaszokat jutalmazás követte.

3.táblázat: *Dramatikus fejlesztő folyamat tematikus terve*¹¹⁶

Foglalkozás sorszáma, dátum	Mese címe	Bevezető játék	Levezető játék
1. 2023.04.13	A kiskakas gyémánt félkrajcárja magyar népmese	Ezen az alkalmon bevezető játék helyett bemutakoztunk egymásnak	A mese utáni kérdések megválaszolása, majd jutalmazás.
2. 2023.04.17.	Lázár Ervin: A kék meg a sárga műmese	„Szobor” nevezetű dramatikus játék	Kék és sárga lufi pukkasztás. A lufikban elrejtett kérdések megválaszolása. Jutalmazás.
3. 2023.04.19.	A répa orosz népmese	Geometriai formák felismerés	Répa kóstolása, répa formáinak átbeszélése (kör, félkör, hasáb) Jutalmazás a répa evése volt.
4. 2023.04.24.	A só magyar népmese	Ételek felismerése árnyképek alapján.	Az idő hiánya és a gyerekek felfokozott hangulata miatt a levezető játék elmaradt, helyette a kérdések helyes megválaszolását követően jutalmazás.
5. 2023.04.26.	A csillagszemű juhász magyar népmese	„Kövessd a hangomat!” nevezetű drámajáték	Arany színű papírból kivágott csillagok keresése. A kérdések felolvasását követő jutalmazás.
6. 2023.05.02.	A falánk tyúkocsk burmai népmese	Állatok felismerése képről	Én elmentem a vásárba.... című népdal elénekélése szereposztással. Jutalmazás.

¹¹⁶Táblázathoz Szatmáriné Márton Tímea Fejlesztési tervének mintája adott alapot. Fehér Éva-Szatmáriné Márton Tímea: Szerepjáték, mese-játék a dramatikus interaktív mesélés és történetmondás bemutatása az óvodai irodalmi nevelésben, Neumann János Pedagógus Képző Kara, Kecskemét 2019.:110-120.

Foglalkozás sorszáma, dátum	Mese címe	Bevezető játék	Levezető játék
7. 2023.05.04.	Orosz népmese	Erdei állat vagy háziállat? (kör belseje felé fordul, ha háziállatot hall, kifelé, ha vadon élő állatot	Add tovább az érintést! (simítás, pacsí, kézfogás, puszidobás, ölelés) Az ölelés volt a jutalmazás.
8. 2023.05.08.	A három kismalac angol népmese	Kártyavár építése majd elfújása.	A gyermekek kaptak egy kártyát, melyre 4-5 színes téglalapból voltak összerakva különböző geometriai tornyok, ezeket kellett a gyermekeknek megépíteni. Jutalmazás.
9. 2023.05.10.	A brémai muzsikások német népmese (a Grimm testvérek nyomán)	"Kövesd az állat hangot" (A gyerekek becsukott szemmel követtek hang alapján.	Válaszd ki a "hangszert"! Hangszerek felismerése képek alapján. Plusz a meseképek sorba rendezése. Jutalmazás.
10. 2023.05.14.	Az égig érő paszuly magyar népmese	„Simon mondja” - mozgásos drámajáték különböző instrukció alapján.	"Arany tojás keresés"(a gyerekek megkeresték az aranyszínű papírból kivágott tojásokat) A kérdések a tojások hátuljára voltak felírva, helyes megválaszolásuk után jutalmazás.

A dramatikus interaktív módszerrel bemutatott mese-játék eseményeinek példájaként néhány kép tekinthető meg a 9-es számú mellékletekben.

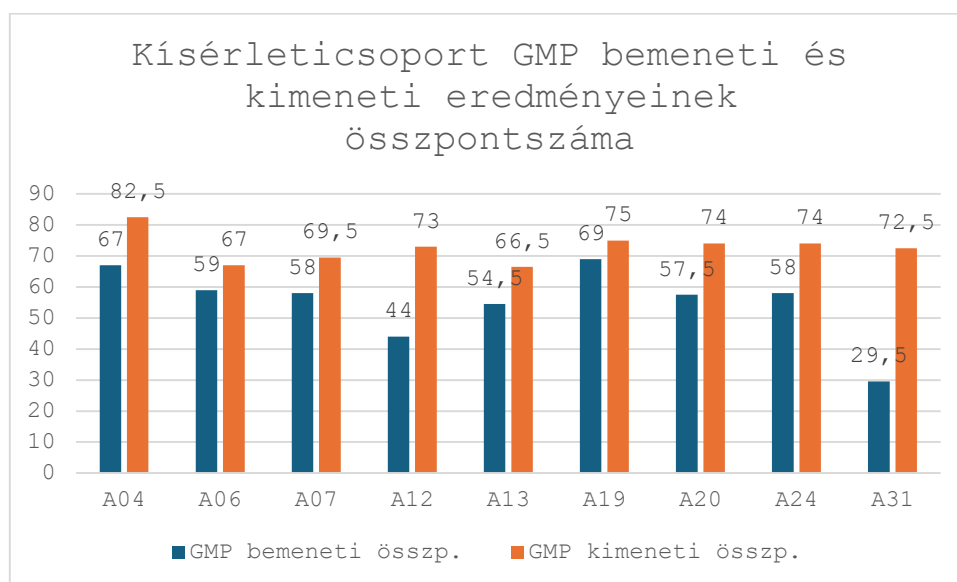
V. A kutatási eredmények kiértékelése

A kutatási eredmények bemutatása során elsősorban a kísérletcsoport adatainak közlése, majd a kontrollcsoport adatainak bemutatása következik, mind a három mérési eszköz (GMP-diagnosztika, rövid DIFER, hallott szövegértést vizsgáló teszt) bemeneti és kimeneti mérési eredményeinek területén Excel-ben szerkesztett diagrammok alapján. A diagrammok egyéni és csoportszintű összeredményt mutatnak. Mind a bemeneti és mind a kimeneti eredmények is csoportonként külön színekkel kaptak, vagyis a kísérleti tagok esetében a bemeneti mérés színe „kék”, míg ezzel szemben a kontrollcsoportban lévőkét a „zöld” szín jelöli. A kimeneti eredményeknél a kísérletcsoport eredményeit a „narancssárga szín”, míg a kontrollcsoportét a „lila” jelöli minden mérés esetében.

V.1 A kutatás adatainak összefoglalása

V.1.1. A GMP-diagnosztikus teszt eredményeinek összegzése

Az alábbi diagram a kísérletcsoport GMP-diagnosztika bemeneti és kimeneti eredményeit mutatják meg egyéni szinten. A diagram elkészítéséhez használt táblázat hátul a mellékletek között található. (lásd: 10-11-es számú mellékletek.) A diagram függőleges tengelyén az elért pontszámok, míg a vízszintesen a kísérletcsoport tagjainak kódjai fedezhetőek fel. A GMP bemeneti eredményeket a „kék” színű oszlopok, a kimenetét a „narancssárgák” jelölik.

1. Diagram: GMP bementi és kimeneti tesztek eredményei a kísérletcsoport körében

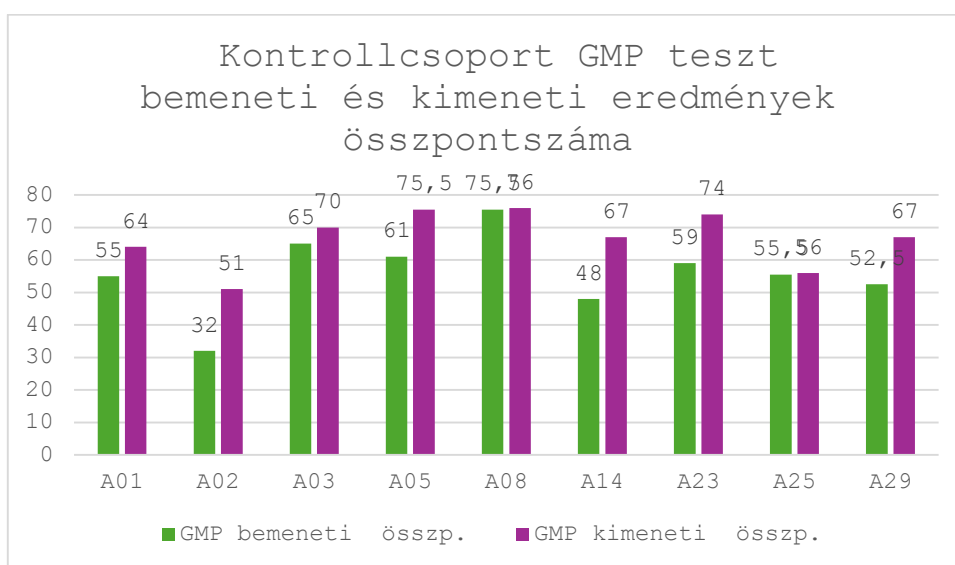
A fenti adatokat áttekintve az alábbi következtetések állapítható meg:

A kísérletcsoport GMP bemeneti tesztek összesített pontszámának átlaga 55 pont. Ezzel szemben a GMP kimeneti tesztek összesített eredményeinek átlaga 73 pont. Ennek

eredményeképp a kimeneti tesztek 18 ponttal, vagyis 25%-kal emelkedtek a bemeneti diagnosztikai feladatsorokhoz képest.

Szemmel látható fejlődést tapasztalhatunk a gyermekek beszédmegértését vizsgáló GMP-tesztek eredményeinél.

A lent látható diagram a kontrollcsoport GMP-diagnosztikai teszt bemeneti és kimeneti eredményeinek összpontszámát ábrázolja egyéni teljesítményekkel. A diagram függőleges tengelyén az elért pontszámok, míg a vízszintes tengelyen a kontrollcsoport tagjainak kódjai vannak feltüntetve. A kontrollcsoport bemeneti eredményeit a „zöld” színű oszlopok, míg a kimenetét a „lila” színű jelöli. A diagram elkészítéséhez felhasznált táblázat (lásd 11-es számú melléklet).

2. Diagram: GMP bemeneti és kimeneti tesztek eredményei a kontrollcsoport körében

A diagrammokon látható értékek áttekintését követően az alábbi következtetések vonhatóak le: a kontrollcsoport GMP-teszt bemeneti eredményeinek átlaga 56 pont, míg a kimeneti értékek átlaga 67 pont, vagyis a kimeneti tesztek összesített pontszáma +16%-kal növekedett. Ennek oka, hogy a vizsgálatok között eltelt idő (félév) alatt a gyerekek spontán érése zajlott, ahogyan azt Gósy Mária is írja a „GMP-diagnosztika” című művében.¹¹⁷ Nem szabad azt sem feledni, hogy a gyermekek csoportos szinten az óvónők tevékenységeiben az év során egyaránt részt vettek. Fejlődésükben ez a körülmény is befolyásoló tényezőként hatott.

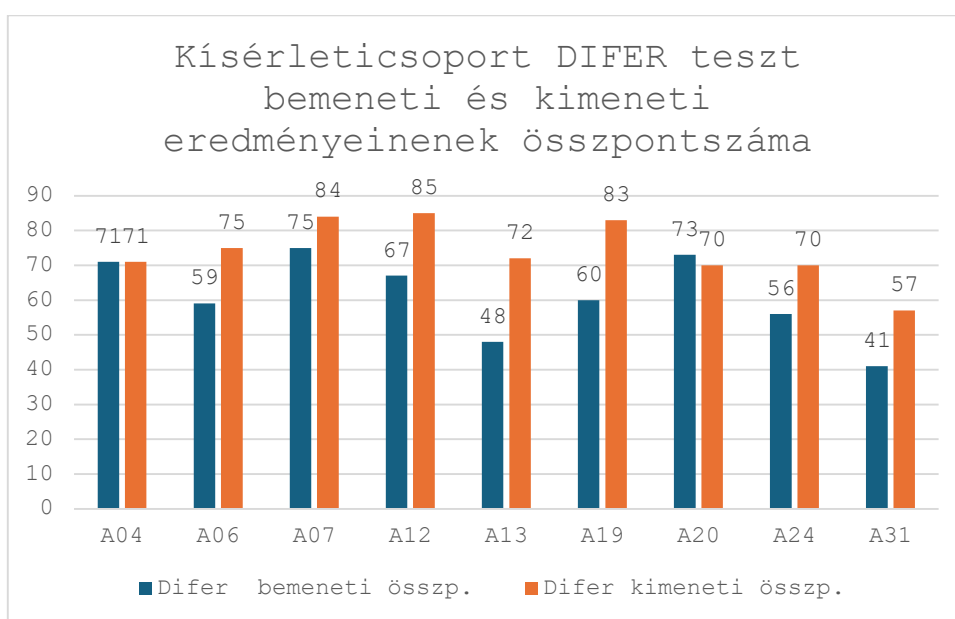
A két csoport fejlődési mértéke azonban különbözik. Míg a kísérletcsoport eredményei 25%-kal emelkedtek a bemeneti diagnosztikai feladatsorokhoz képest, addig a kontrollcsoport

¹¹⁷G. Mária: 1996. 8-9.o.

eredményei csupán 16%-kal. Ezek az adatok is mutatják, hogy a mesés fejlesztés intenzív hatást gyakorolt a beszédpercepció folyamatokra.

V.1.2. A DIFER teszt eredményeinek összegzése

A következő diagram a kísérletcsoport tagjainak rövid DIFER bemeneti és kimeneti eredményeinek összpontszámát ábrázolja egyéni szinten. A diagram függőleges tengelye az összesen elért pontszámot, míg a vízszintes a kísérletcsoport tagjainak kódját ábrázolják. A „kék” színű oszlopok a rövid DIFER bemeneti, még a „narancssárga” színűek a kimeneti eredményeket ábrázolják. A diagram elkészítéséhez felhasznált táblázat (lásd:12-13-as számú melléklet)

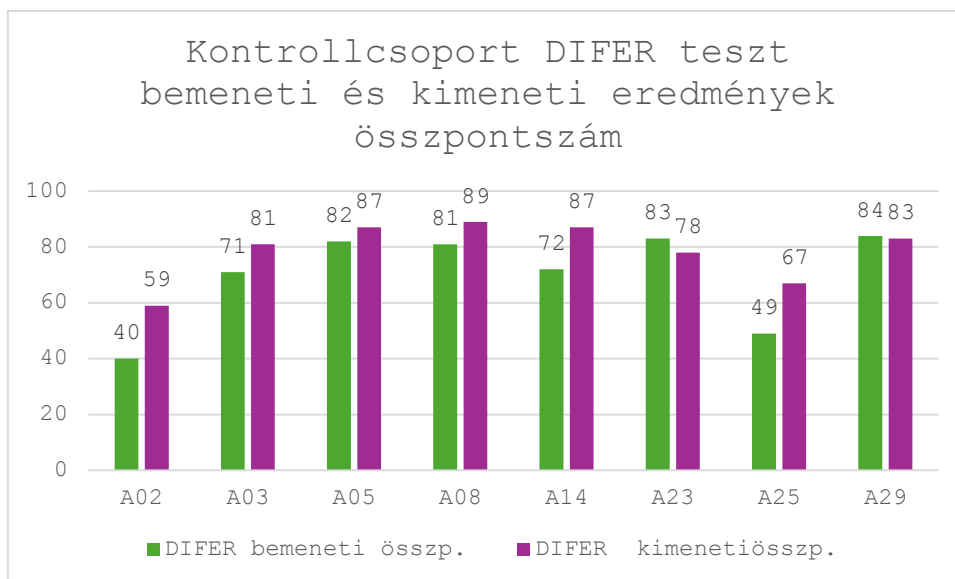

3.Diagram: A DIFER programcsomag kísérletcsoport bemeneti és kimeneti tesztek eredményei

A diagramon feltüntetett értékek alapján az alábbiak állapíthatók meg: A kísérletcsoport Rövid DIFER bemeneti teszt pontszámának átlaga összesen 61 pont, míg ezzel szemben a kimeneti eredmények átlaga 74 pont, vagyis 17%-os növekvő tendenciát mutat a fejlesztéseknek köszönhetően. A04-es, és A20-as személy kivételével a kísérletcsoport összes tagja önmagukhoz képest fejlődést mutattak, ahogy az a diagramról is leolvasható. A legmagasabb fejlődési tendenciát az A13-as kódú gyermek érte el 24 ponttal, vagyis plusz 33%-kal jobb állapotot mutatott félévvel később.

A lent található diagram a kontrollcsoport tagjainak rövid DIFER bemeneti és kimeneti tesztjeinek összesített pontszámát ábrázolja. A diagram függőleges tengelyén az elért pontszámokat, míg a vízszintesen a kontrollcsoport tagjainak kódjai láthatóak. A bemeneti

mérések esetén a „zöld” színű oszlopok, míg a kimeneti eredmények esetében a „lila” színű oszlopok mutatják az elért értékek számát. A diagram adataihoz felhasznált Excel táblázat (lásd:12-13-as számú mellékletek)

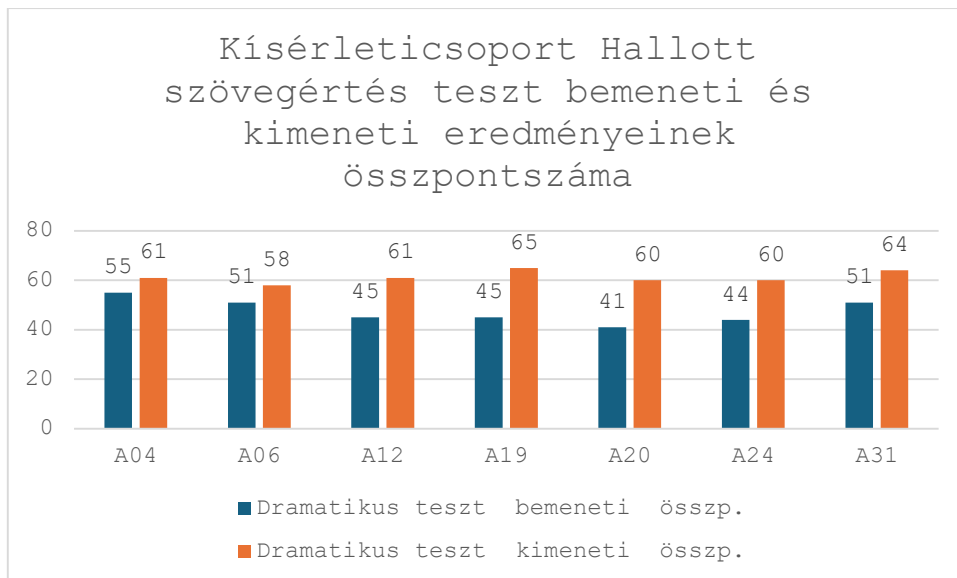

4.Diagram: A DIFER programcsomag kontrollcsoport bemeneti és kimeneti tesztek eredményei.

A diagramokról leolvasható adatok alapján az alábbi következtetések állapíthatók meg: A kontroll csoport rövid DIFER bemeneti tesztek pontszámának átlaga összesen 70 pont, míg a kimeneti értékek átlaga ehhez képest 79 pont, tehát 13%-kal növekedett. A legmagasabb fejlődési tendenciát az A25 kódú gyermek mutatta, aki önmagához képest 27%-os fejlődést ért el. A két csoport fejlődési mértéke alig különbözik, mégis a csoport önfejlődése viszonylag nagy különbséget mutat. Míg a kísérletcsoport eredményei 17%-kal emelkedtek a bemeneti méréshez képest, addig a kontrollcsoport eredményei 13%-kal emelkedtek. Az adatok kimutatják, hogy a kísérletcsoport esetében a mesés fejlesztés hatást gyakorolt kritikus elemi készségekre.

V.1.3. A Hallott szövegértési teszt eredményeinek összegzése

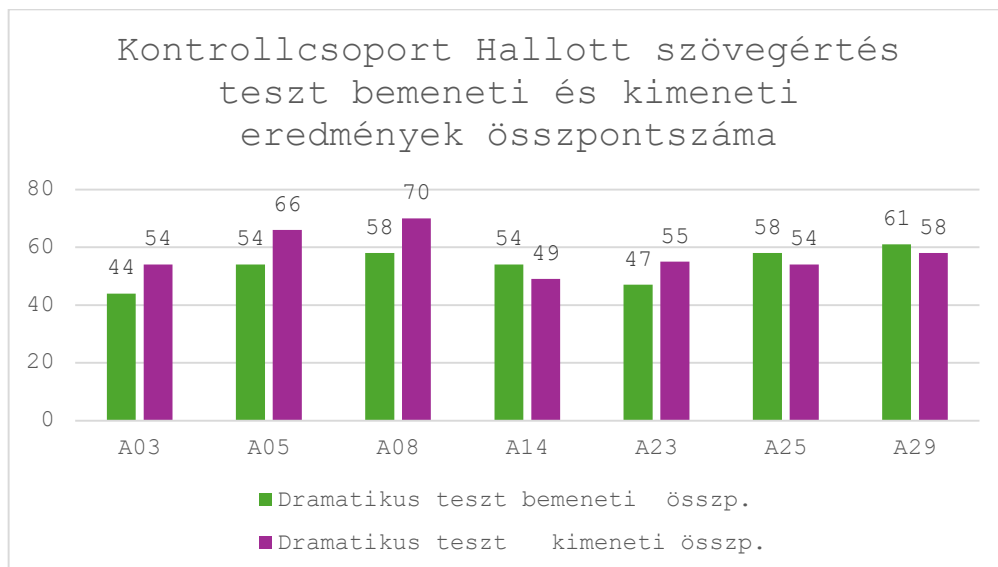
Az alábbi diagram a dramatikus eszközöket alkalmazó hallott szövegértés teszt bemeneti és kimeneti eredményeinek összesített pontszámát ábrázolja a kísérletcsoport tagjainak körében. A diagram függőleges tengelye az elért pontszámokat, míg a vízszintes a kísérletcsoport tagjainak kódját mutatja meg. A bemeneti értékeket a „kék”, míg a kimenetét a „narancssárga” szín jelöli. A diagramhoz használt táblázat (lásd:14-15.számú mellékletek)

5.Diagram: Dramatikuseszközöket alkalmazó hallott szövegértés teszt bemeneti és kimeneti méréseinek eredményei a kísérletcsoport körében

A diagramon ábrázolt adatok alapján, az alábbi következtetések állapíthatók meg: A kísérletcsoport a dramatikus teszt bemeneti pontszámának átlaga 47 pont, amíg ezzel szemben a kimeneti eredmények átlaga 61 pont, tehát plusz 23%-kal nőtt. A legmagasabb pontú fejlődést önmagához képest az A19-es kódú gyermek érte el plusz 33%-kal.

A lent látható diagram a kontrollcsoport hallott szövegértés teszt bemeneti és kimeneti eredményeit ábrázolja. A diagram függőleges tengelyén az elért pontszámok, míg a vízszintesen a kontroll csoport tagjainak kódjai láthatóak. A bemeneti eredményeket „zöld” színnel, a kimenetét a „lila” szín jelöli. A diagramhoz felhasznált táblázat (lásd: 14.-15.számú melléklet)

6.Diagram: Dramatikuss eszközöket alkalmazó halottszövegértés teszt bemeneti és kimeneti eredményei a kontrollcsoport körében.

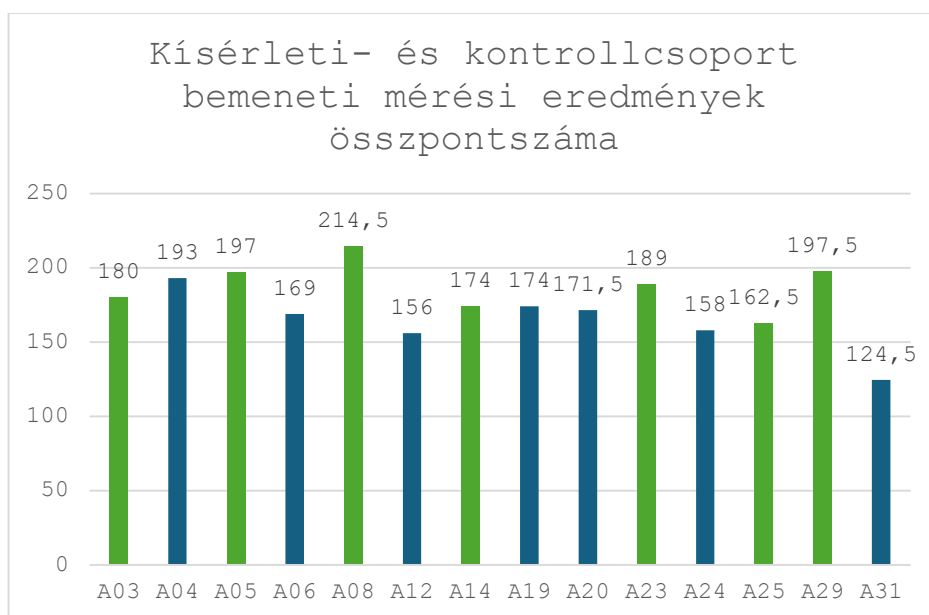
A diagramról leolvasható adatok alapján az alábbi következtetések vonhatóak le: A kontroll csoport dramatikus teszt bemeneti tesztek pontszámának átlaga 54 pont, a kimeneti eredmények átlaga 58 pont, következésképpen 7%-os növekedést mutat. A legnagyobb arányú fejlődést az A05-ös és az A08-as kódú gyermekek értéke el plusz 22%-kal. A kontrollcsoportban tapasztalható visszaesés. Az a A14-es és az a A25-ös kódú kontroll csoport tagjának tekintetében.

Összegezve a kísérletcsoport hallott szövegértés teszt kimeneti eredményei a bemeneti értékek átlagához képest 14 ponttal, azaz 23%-kal tér el. A kontroll csoport a bemeneti teszteken átlagosan elért értékeikhez képest a kimeneti értékek 4 ponttal, azaz 7%-kal térnek el.

A kísérletcsoport tagjai nemcsak önmagukhoz képest, hanem a kontrollcsoport eredményeihez is viszonyítva növekvő tendenciát mutatnak a diagrammok alapján. Bebizonyosodott ezáltal, hogy a fejlesztéseken részt vett gyermekek hallásértésének képessége jelentősen fejlődött.

V.1.3. A vizsgálati csoportok összeteljesítményének összegzése

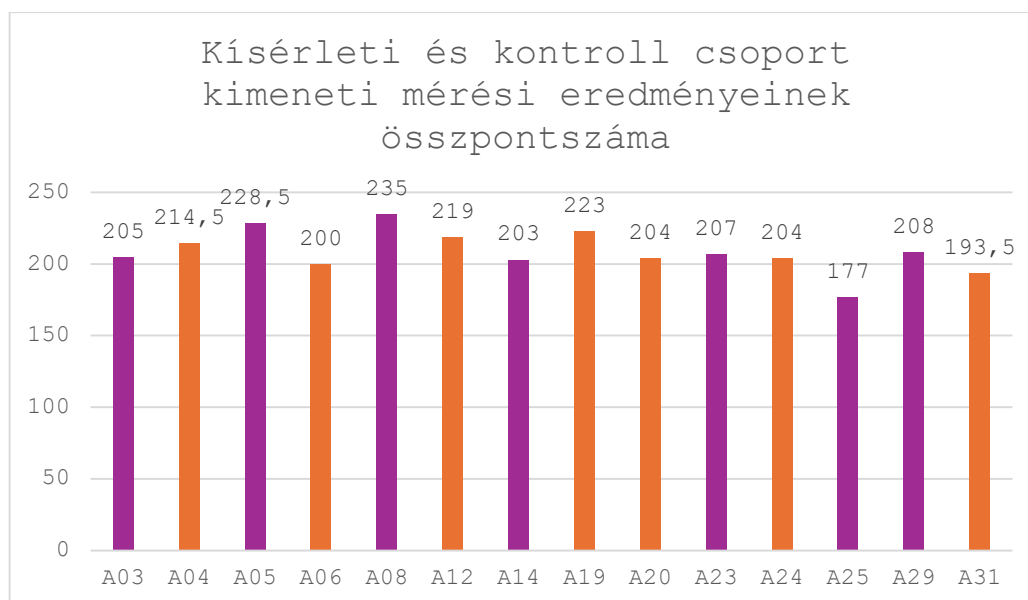
Az alábbi táblázat a három standard teszt (GMP-diagnosztika, rövid DIFER, hallott szövegértés teszt) bemeneti eredményeinek összesen elért pontszámát mutatja a kísérleti- és a kontrollcsoport körében. A diagram függőleges tengelye az elért értékeket, míg a vízszintes a vizsgálatokban részt vett gyermekek kódjait ábrázolja. A „kék” színű oszlopok a kísérleti, míg a „zöld” színűek a kontrollcsoport tagjait jelölik. A diagramhoz felhasznált táblázatok (10-12-14-es számú mellékletek)

7.Diagram: Kísérleti- és kontrollcsoport bemeneti eredményeinek összesített pontszáma

A kísérletcsoport bemeneti mérések eredményeinek összesített pontszám átlaga 164 pont volt, míg a kontrollcsoport bemeneti mérések eredményeinek összesített pontszám átlaga: 188 pont. A 10-12-14-es számú mellékletek táblázatai és a diagram adatairól leolvasható, hogy a kontrollcsoport bemeneti eredményei magasabbak voltak, mint a kísérletcsoporttá. Vagyis annak ellenére, hogy képességek szerint arányosan történt a gyermekek szétosztása, a kontrollcsoport összteljesítménye mégis 15 ponttal (9%) magasabb volt.

Az alábbi diagram a három standard teszt (GMP-diagnosztika, rövid DIFER, Hallottszövegértés teszt) kimeneti eredményeinek összesen elért pontszámát mutatja, mind a kísérleti- és a kontrollcsoport körében. A diagram függőleges tengelye az elért értékeket, míg a vízszintes a vizsgálatokban részt vett gyermekek kódjait ábrázolja. A „narancssárga” színű oszlopok a kísérleti, míg a „lila” színűek a kontroll csoport tagjait jelölik. A diagramhoz felhasznált táblázatok (11-13-15. számú mellékletek).

8. Diagram: Kísérleti- és kontrollcsoport kimeneti eredményeinek összesített pontszáma

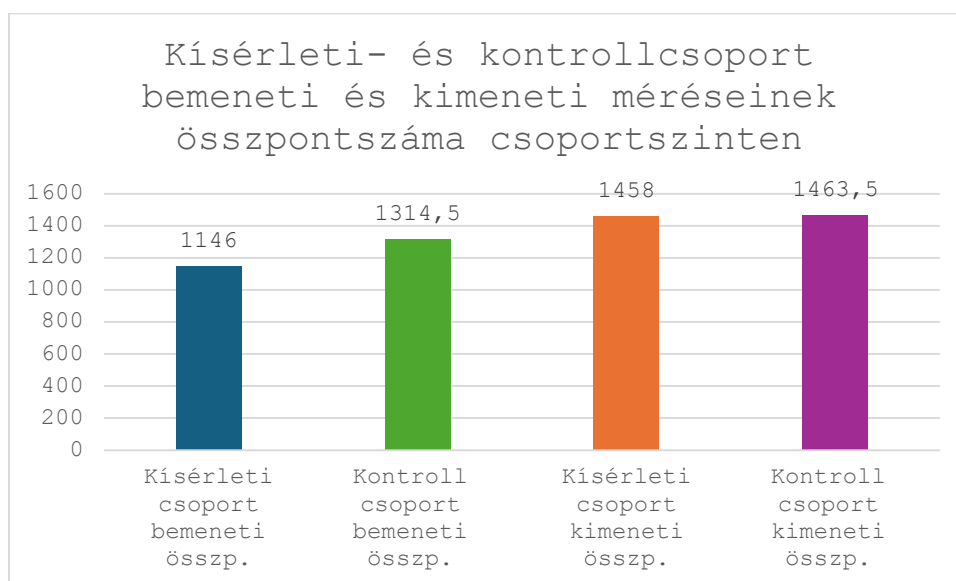
Következtetések

- Mind a kísérletcsoport és mind a kontrollcsoport egyaránt fejlődést mutatott egyéni szinten.
- Kísérletcsoport kimeneti mérések eredményeinek összesített pontszám átlaga: 208 pont
Kontrollcsoport kimeneti mérések eredményeinek összesített pontszám átlaga: 209 pont
- A kísérletcsoport a bemeneti mérésekhez képest 45 ponttal, tehát 28%-kal, növekvő tendenciát mutat.
- A kontrollcsoport a bemeneti mérésekhez képest 31 ponttal, vagyis plusz 17%-kal teljesített jobban.

A szövegértés diagramok adatait összegezve fejlődés mutatható ki mindkét csoport esetében. Mindennek ellenére a kísérletcsoport tagjai nemcsak önmagukhoz, hanem a

kontrollcsoporthoz képest is jobb teljesítményt nyújtottak. Ennek következtében a kutatások során alkalmazott fejlesztések sikeresnek bizonyultak.

A lenti diagram azoknak a csoportok a bemeneti és kimeneti teszteken elért teljes összepontszámát jelölik. Azokét, akik részt vettek minden mérésen, vagyis a kísérleti- és kontrollcsoportból 7-7 fő adatai alapján kialakult eredmények. A kísérleticsoport, csoportszinten elért összeeredményét a „kék” színű oszlop, míg a kimeneti eredmények összespontszámát a „narancssárga” színű oszlop jelöli. A kontrollcsoport esetében a csoportos bemeneti eredményeket a „zöld” színű oszlop, míg a kimenetét a „lila” színű jelöli. A diagramhoz felhasznált források a mellékletekben. (lásd:17.számú és 18. számú melléklet)

9.Diagram: A kísérleti- és kontrollcsoport bemeneti és kimeneti méréseken elért csoport szintű összeredményei

A kísérleti- és kontrollcsoport bemeneti teszteken összesen elért pontszáma alapján megállapítható, hogy a kísérleticsoport a kontrollcsoportéhoz képest kis mértékű hátrányban volt. Ugyanis a kísérleticsoport összesen elért pontszáma 1146 pont, míg a kontroll csoporté 1314,5 pont volt összesen októberben. Tehát a kísérleticsoport 168 ponttal, százalékos értékben kifejezve 13%-kal maradt el a kontroll csoport eredményeitől. A kísérleticsoport a kimeneti méréseken 1458 pontot, míg a kontrollcsoport 1463,5 pontot teljesített. Ezen kívül a bemeneti mérésekhez képest plusz 312 ponttal, 27%-kal teljesített jobban, mert a kontrollcsoport esetében 149 ponttal, azaz 10%-kal nyújtottak többet. A kísérleticsoport tehát, nemcsak önmagához képest javított a bemeneti teszteken, csoport szinten elért eredményekhez képest, de a kontroll csoport kimeneti tesztek eredményeihez képest is magasabb fejlődési tendenciát mutatnak.

VI. A hipotézisek elemzése

Az első hipotézisemben (H1) feltételeztem, hogy az általam vizsgált bemeneti GMP-teszt hallásértés feladatainak teljesítményét a kísérletcsoport csoportszinten a résztvevők több mint fele nem éri el az adott korosztály számára meghatározott optimális szintet. A hallásértéssel kapcsolatos eredményeket ezzel kapcsolatban a GMP diagnosztika GMP2, GMP3, GMP4, GMP5, GMP6 rész tesztjeinek adja meg. A lenti táblázat a Gósy Mária által kifejlesztett diagnosztikai teszt azon területeit mutatja be, amelyek elengedhetetlenek a hallásértés felméréséhez. A feltételezésemhez tehát a GMP bemeneti adatok elemzésére volt szükség.

A hipotézis bizonyításához figyelembe kellett venni az általam vizsgált gyermekek életkorát, vagyis $5 < x < 7$. A GMP-teszt az adott korosztály számára 90%-ban állapította meg az optimális szintet.

13. táblázat: GMP-teszt hallásértés feladatainak bemeneti eredményei a kísérletcsoport körében.

Kísérleti csoport	Mondatazonosítás zajban	Százalék	Szóazonosítás zajban	Százalék	Szűk frekvenciás mondatok azonosítása	Százalék	Gyorsított mondatok azonosítása	Százalék	Természetes mondatok azonosítása	Százalék
A04	8	80%	9	90%	8,5	85%	9,5	95%	10	100%
A06	5	50%	8,5	85%	10	100%	6,5	65%	10	100%
A07	5,5	55%	6	60%	8	80%	6,5	65%	10	100%
A12	5,5	55%	7,5	75%	6,5	65%	1	10%	8,5	85%
A13	6,5	65%	10	100%	10	100%	3,5	35%	10	100%
A19	9,5	95%	10	100%	8,5	85%	6,5	65%	9,5	95%
A20	6,5	65%	7,5	75%	8,5	85%	6	60%	9,5	95%
A24	3,5	35%	7	70%	7,5	75%	6,5	65%	10	100%
A31	2	20%	6	60%	1	10%	4	40%	7,5	75%

A lenti adatok alapján látható, hogy

- *a Mondatazonosítás zajban (GMP2)* esetében a 6 éves korú gyermekeknek legalább 9 pontot kellene elérniük. Ahogyan azt táblázati értékek is mutatják a kísérletcsoportban egyedül az A19-es kódú gyermeknek sikerült a bementi mérés során ezt az optimális szintet elérni, tehát ezen a készségterületen a gyermekek 89%-ka nem érte el a korosztályos értési szintet.¹¹⁸
- *a Szóazonosítás zajban (GMP3)* GMP-diagnosztika részterületénél a 6 éves korosztály számára meghatározott optimális szint a 100%, vagyis 10 pont lenne, a kísérletcsoportos gyermekek közül az A13-as és az A19-es kódú csoporttag érte el ezt a szintet. Ebből következtetve a kísérletcsoport 78%-ka nem érte el az optimális szintet.¹¹⁹
- *a Szűk frekvenciás mondatok azonosítása (GMP4)* értékelésénél a 6 éves korú gyermekek fejlődésének megfelelő érték a 100% vagyis a 10 pont lenne összesen. A kísérletcsoport esetében az A07-es és az A13-as kódú vizsgálati személy érte el a korának megfelelő optimális szintet. A kísérletcsoport 78%-ka nem tudta teljesíteni Gósy Mária által előírt normál értéket.¹²⁰
- *a Gyorsított mondatok azonosítása (GMP5)* esetében a 6 éves iskolaérett gyermekek számára az ideális érték 90% pontban kifejezve 9 pont lenne az ideális, ezt az arányt a kísérletcsoport vizsgált tagjai közül egy sem érte el.¹²¹
- *a Természetes mondatok azonosítása (GMP6)* értékelésének szempontjából Gósy Mária a 6 éves korú gyermekek tekintetében 10 mondat helyes elisméltését, vagyis 100% teljesítését határozta meg optimális értéknek. A kísérletcsoport 44%-ka nem éri el a fejlődéséhez meghatározott megfelelő szintet.¹²²

Csoportszinten az adatok alapján megállapítható, hogy a kísérletcsoport tagjainak 58%-kal vagyis több, tehát a csoportnak több mint fele nem érte el az öt részesztből álló hallásértés feladatok megoldásához szükséges optimális szintet.

¹¹⁸Gósy, 1996:14-15.

¹¹⁹Gósy, 1996:15.

¹²⁰U.i. 1996 16-17.

¹²¹U.i. 1996. 18.

¹²²U.i. 1996 18-19.

14.Táblázat: GMP-teszt hallásértés feladatainak bemeneti eredményei a „Kontroll csoport” körében.

Kontroll csoport	Mondatazonosítás zajban	Százalék	Szóazonosítás zajban	Százalék	Szűk frekvenciás mondatok azonosítása	Százalék	Gyorsított mondatok azonosítása	Százalék	Természetes mondatok azonosítása	Százalék
A01	6	60%	7	70%	7	70%	4	40%	10	100%
A02	1	10%	6	60%	2	20%	2	20%	10	100%
A03	8	80%	7,5	75%	9,5	95%	8	80%	10	100%
A05	8	80%	4,5	45%	5	50%	5,5	55%	10	100%
A08	9	90%	8	80%	10	100%	7,5	75%	10	100%
A14	3,5	35%	5	50%	7	70%	4	40%	10	100%
A23	7,5	75%	7	70%	7	70%	5,5	55%	10	100%
A25	6,5	65%	8	80%	8,5	85%	4	40%	10	100%
A29	6,5	65%	3,5	35%	6	60%	4,5	45%	10	100%

- *Mondatazonosítás zajban (GMP2)* optimálisnak meghatározott értékét, vagyis 6 éves korát betöltött gyermekek 9 pontot, azaz 90%-ot kellene, hogy elérjen. A kontrollcsoport körében az A08-as kódú tag érte el egyedül az ideális szintértéket. Ebből következtetve a kontrollcsoport 89%-ka alul teljesített.
- *Szóazonosítás zajban (GMP3)* esetében a 6 éves korú iskolaérett gyermekek számára az ideális érték 10 pont százalékos arányban kifejezve 100%. A kontrollcsoport egyik tagja sem érte el az optimális szintet.
- *Szűk frekvenciás mondatok azonosítása (GMP4)* értékelésénél a 6 éves korú gyermekek fejlődésének megfelelő érték a 100% vagyis a 10 pont lenne összesen. A kontrollcsoport esetén az A08-as kódú gyermek érte el az optimális szintet.
- *Gyorsított mondatok azonosítása (GMP5)* meghatározott ideális érték a 90%, vagyis a maximális pontszám, szám szerint 9 pont. A kontrollcsoport egyik tagja sem éri el ezt az optimális szintet.
- *Természetes mondatok azonosítása (GMP6)* értékelésének szempontjából Gósy Mária a 6 éves korú gyermekek tekintetében 10 mondat helyes elismétlését, vagyis 100% teljesítését határozta meg optimális értéknek. A kontrollcsoport minden tagja eléri az optimális szintet.

Csoportszinten: Az adatok alapján megállapítható, hogy a kontrollcsoport gyermekeinek 56%-ka vagyis több, mint a fele nem érte el a korosztálynak megfelelő optimális szintet.

Hipotézis bizonyítása (H1): A kísérletcsoport esetében a GMP hallásértés feladatainak bemeneti vizsgálatánál a csoport tagjainak 58%-ka vagyis több mint a fele nem érte el az optimális szintet az adott nevelési év elején. A kontrollcsoport adatait áttekintve a gyermekek 56% -ka, tehát ebben az esetben is több, mint a fele nem tudta elérni a korosztály számára megállapított százalékos értéket az adott nevelési év elején. A hipotézisem tehát beigazolódott.

A második hipotézisemben (H2) feltételeztem, hogy az általam vizsgált *kutatási csoport gyermekeinél mért fejlettségi összértékek legalább 20%-os fejlődést fognak mutatni (csoportszinten), vagyis a csoportos bemeneti mérések eredményeitől a kimeneti mérések eredményei 20%-kal jobb eredményt mutatnak*. A hipotézis elemzéséhez felhasznált adatokat a három standard teszt (GMP, DIFER, Hallott szövegértés teszt) bemeneti és kimeneti mérési eredményeinek összesen elért pontszámát foglaltam táblázatba és területenként elemeztem az adatokat csoportos és egyéni szempontból is. A táblázatok adataihoz felhasznált források a mellékletben találhatóak (lásd:10-15.számú mellékletek)

15.Táblázat: A GMP-teszt eredményeinek összesített pontszáma a kísérletcsoport körében.

kód	GMP bemeneti össz.	GMP bemeneti össz. száz.	GMP kimeneti össz.	GMP kimeneti össz. száz.	Százalékos különbség
A04	67	53%	82,5	65%	12%
A06	59	47%	67	53%	6%
A07	58	46%	69,5	55%	9%
A12	44	35%	73	58%	23%
A13	54,5	43%	66,5	53%	10%
A19	69	55%	75	59%	4%
A20	57,5	46%	74	59%	13%
A24	58	46%	74	59%	13%
A31	29,5	23%	72,5	57%	34%

Az alábbi táblázat a kísérletcsoport kódjait, a GMP bemeneti és kimeneti tesztjeinek összpontszámát és azok százalékos értékét mutatja. A táblázat utolsó oszlopa a bemeneti és kimeneti tesztek közötti százalékos különbséget ábrázolja, mely által látható a fejlődés csoport és egyéni szinten is. A táblázat adataihoz felhasznált forrásokat a mellékletek tartalmazzák (lásd:10-11.számú melléklet).

Az adatok alapján a következő következtetések állapíthatók meg:

- A kísérletcsoport számára a GMP-diagnosztika tesztjein elérhető maximális pontszám 126 pont. A gyermekek ebből a bemeneti tesztek során átlagosan 55 pontot, százalékban kifejezve 44%-ot értek el. Ezzel szemben a kimeneti eredmények növekvő tendenciát mutatnak. A kimeneti eredményeknél a gyermekek 73 pontot vagyis 58%-ot értek el. A bemeneti eredményektől a kimeneti eredmények plusz 14%-os fejlődést mutatnak átlagosan.
- Nemcsak csoport, de egyéni szinten is pozitív irányú fejlődés mutatható ki a táblázat adatainak alapján.

16.Táblázat: DIFER programcsomag tesztjeinek összesített pontszáma a kísérletcsoport körében.

kód	Difer bemeneti össz.	Difer bemeneti össz. száz.	Difer kimeneti összp.	Difer kimeneti össz. száz.	Százalékos különbség
A04	71	66%	71	66%	0%
A06	59	48%	75	68%	20%
A07	75	72%	84	78%	6%
A12	67	68%	85	75%	7%
A13	48	55%	72	63%	8%
A19	60	57%	83	80%	23%
A20	73	65%	70	64%	1%
A24	56	51%	70	64%	13%
A31	44	41%	57	53%	12%

Az alábbi táblázat a kísérletcsoport DIFER programcsomag bemeneti és kimeneti tesztjeinek összesen elért pontszám értékét, százalékos arányát és a bemeneti valamint kimeneti mérések közötti százalékos különbséget is ábrázolja, annak érdekében, hogy áttekinthető legyen a

bemeneti és kiementi eredmények közötti különbség, vagyis megállapítható hány%-os eltérést a két teszt között. A táblázat adataihoz felhasznált forrásokat a mellékletek tartalmazzák. (lásd:12-13. számú melléklet)

Az adatok alapján a következő konklúziók vonhatóak le:

- A kísérletcsoport számára a Rövid DIFER-tesztjein elérhető maximális pontszám 204 pont. A gyermekek a bemeneti tesztek során átlagosan 61 pontot, tehát 58%-ot értek el, míg ezzel szemben a kiementi vizsgálatok eredményeinél átlagosan 74 pontot vagyis 68%-ot értek el a gyermekek.
- A kiementi mérések tendenciálisan 10%-os növekedést mutatnak a bemeneti mérésekhez képest.

17.Táblázat: Dramatikus eszközöket használó hallott szövegértés teszt eredményeinek összesített pontszáma a „ Kísérletcsoport” körében.

kód	Dramatikus bemeneti öszp.	Dramatikus bemeneti öszp.száz.	Dramatikus kiementi öszp.	Dramatikus kiementi öszp.száz.	Százalékos különbség
A04	55	74%	61	84%	10%
A06	51	70%	58	79%	9%
A07	45	62%			
A12	45	62%	61	84%	22%
A13	42	58%			
A19	45	62%	65	89%	27%
A20	41	56%	60	82%	26%
A24	44	60%	60	82%	22%
A31	51	70%	64	88%	18%

Az áábbi táblázat a kísérletcsoport hallott szövegértés teszt bemeneti és kiementei eredményeinek összpontszám értékét, azok százalékos arányát valamint a bemeneti és kiementi eredmények közötti %-os eltéréseket ábrázolja, ami arra szolgál, hogy megállapítható legyen a két teszt közötti különbség. A táblázat adataihoz felhasznált források a mellékletekben található. (lásd:14-15.számú melléklet)

A táblázat adatai alapján levonható:

- A kísérletcsoport számára a Dramatikus teszteken elérhető maximális pontszám 73 pont volt. A bemeneti kérdéssoron a gyermekek átlagosan 47 pontot vagyis összesen 64%-ot értek el. A kiementi teszteken átlagosan 61 pontot, tehát 84%-ot értek el. Így a kiementi mérések a bemeneti mérésekhez képest 19%-os növekedést mutatnak.

Hipotézis bizonyítása(H2): A kísérletcsoportban részt vett gyermekek a fejlesztéseknek és a spontán érésnek köszönhetően növekedési tendenciát mutattak az összes sztandard és nem sztandard vizsgálatok kimeneti méréseinek során. Ugyanakkor egyik teszt területen sem érték el 20%-os növekedést, ugyanis a kimeneti eredmények összesített százalékanak átlaga 14%. A gyermekek önmagukhoz képest 14%-kal fejlődtek. A hipotézis ennek okán nem igazolódott.

A harmadik hipotézisemben(H3) feltételeztem, hogy a kísérletcsoportban lévő gyermekek önfejlődése leginkább a GMP8 (“verbális memória anyaga”), és a GMP5 (a “gyorsított mondatok azonosítása”) tesztek adott részfeladatainál figyelhető meg.

Hipotézisem igazolásához a GMP-diagnosztika, ezen két részterületét vizsgáltam, mert a dramatikus interaktív mesejáték hallásszövegértése a verbális memóriára épül. Tehát a hallásszövegértés tendenciális fejlődése függ a verbális memória fejlődésének ütemétől. Mindemellett a gyorsított mondatok azonosításának mértéke megmutatja, hogy a kísérletcsoport gyermekei a felgyorsult beszédtempójú mesélést is megértik-e, tehát a normál beszédértési szint fölé tudott-e lépni a beszédmegértési képességük.

18.Táblázat: A GMP5 (Gyorsított mondatok azonosítása) eredményei a kísérletcsoport körében.

Kód	GMP5 bemeneti eredmények	GMP5 bemeneti eredmények száz.	GMP5 kimeneti eredmények	GMP5 kimeneti eredmények száz.	Százalékos eltérés
A04	9,5	95%	10	100%	5%
A06	6,5	65%	9	90%	25%
A07	6,5	65%	8	80%	15%
A12	1	10%	9,5	95%	85%
A13	3,5	35%	5	50%	15%
A19	6,5	65%	8,5	85%	20%
A20	6	60%	7,5	75%	15%
A24	6,5	65%	8	80%	15%
A31	4	40%	9,5	95%	55%

Az alábbi táblázat a GMP-diagnosztika GMP5 (Gyorsított mondatok azonosítása) részfeladatának bemeneti és kimeneti eredményeinek egyénileg elért pontszámát, százalékos értékét, a bemeneti és kimeneti tesztek közötti százalékos különbséget ábrázolják a kísérletcsoport körében”.

- A GMP5 bemeneti méréseinek eredményein a gyermekek átlagosan 5,5 pontot, százalékban kifejezve 56%-ot értek el. A kimeneti méréseken a fejlesztésekben részt vett kísérleticsoport 8 pontot, 83%-ot ért el, vagy a kimeneti mérések csoportszinten átlagosan 28%-os kimagaslóan nagy tendenciát mutatnak.
- Egyéni szinten az A31-es kódú gyermek önmagához képest 55%-ot fejlődött, amely egy hihetetlenül nagy arány, ugyanis a Gósy Mária által a 2005-2012 között vizsgált hétéves tanköteles korúak átlagosan 41,2 %-ot teljesítettek.¹²³ Az A31-es kódú gyermek 6 éves.

19.Táblázat: A GMP8 (Verbális memória anyaga) eredményei a kísérleticsoport körében.

Kód	GMP8 bemeneti eredmények	GMP8 bemeneti eredmények száz.	GMP8 kimeneti eredmények	GMP8 kimeneti eredmények száz.	Százalékos eltérés
A04	5	42%	7	58%	16%
A06	3	25%	3	25%	0%
A07	4	33%	6	50%	17%
A12	3	25%	5	42%	17%
A13	3	25%	5	42%	17%
A19	6	50%	5	42%	8%
A20	4	33%	5	42%	9%
A24	5	42%	6	50%	8%
A31	4	33%	2	17%	16%

Az alábbi táblázat a GMP-diagnosztika GMP8 (Verbális memória anyag) részfeladatának bemeneti és kimeneti eredményeinek összesített pontszámát, százalékos értékét, a bemeneti és kimeneti tesztek közötti százalékos különbségét ábrázolja a kísérleticsoport körében.

A táblázat adatai alapján levonható következtetés:

- A GMP8 bemeneti méréseken a gyermekek átlagosan 4 pontot, százalékos arányban kifejezve 34%-ot, mag a kimeneti méréseknél átlagosan 5 pontot, 41%-ot értek el. A kísérleticsoport 12%-kal jobban teljesített a fejlesztéseket követően.

Hipotézis igazolása(H3): A kísérleticsoport mindkét részterületen önfejlődést mutatott, így a hipotézis beigazolódott.

¹²³Gósy,1996:20-21

A negyedik (H4) hipotézisemben feltételeztem, hogy a fejlesztést követően a rövid DIFER (Relációszókincs, Beszédhanghallás, Tapasztalati Összefüggésmegértése, Tapasztalati Következtetés) területein a kísérletcsoportban lévő gyermekek legalább fele eléri majd az iskolaérettséghez szükséges befejező szintet a fejlesztéseket követően. Az alábbi táblázatok a kísérletcsoport DIFER programcsomag rövid DIFER négy készségterületének A táblázatokhoz felhasznált források a mellékletekben (lásd:12-13.-as számú melléklet)

20.Táblázat: Négy készségterület bemeneti eredményeinek összegzése a kísérletcsoport körében

Kód	Pontszám	Px5	Fejlődési szint
A04	16	80	Befejező szint
A06	10	50	Előkészítő szint
A07	18	112,5	Befejező szint
A12	18	90	Befejező szint
A13	16	80	Haladó szint
A19	14	70	Haladó szint
A20	15	75	Haladó szint
A24	12	60	Kezdő szint
A31	10	50	Előkészítő szint

A 20-as számú táblázat a rövid DIFER négy készségterületének bemeneti eredményeit mutatják. A pontszámokkal elért százalékos eredmények, melyeket a „Fejlődési útmutató” ad meg, láthatóak az utolsó oszlopban. A táblázat adataihoz felhasznált forrás a mellékletekben található (lásd:12-es számú melléklet).

21.Táblázat: Négy készségterület kimeneti eredményeinek összegzése a kísérletcsoport körében

Kód	Pontszám	Px5	Fejlődési szint
A04	14	70	Haladó szint
A06	16	80	Befejező szint
A07	19	95	Optimum
A12	17	85	Befejező szint
A13	14	70	Haladó szint
A19	20	100	Optimum
A20	15	75	Haladó szint
A24	17	85	Befejező szint
A31	13	65	Kezdő szint

A 21-es számú táblázat a rövid DIFER négy készségterületének bemeneti eredményeit mutatják. A pontszámokkal elért százalékos eredmények, melyeket a „Fejlődési útmutató” ad meg, láthatóak az utolsó oszlopban. A táblázat adataihoz felhasznált forrás a mellékletekben található (lásd:13-as számú melléklet).

A táblázatok adatai alapján ezek a következtetések vonhatóak le:

- A kísérletcsoport bemeneti méréseknél nagyobb tendenciális eltérések figyelhetők meg a kimeneti mérésekhez képest. A bemeneti mérések alapján az A04-es, A07-es, A12-es kódú gyermek lépett be az iskolaérettség szintjébe. Ennek okán megállapítható, hogy a kísérletcsoport gyermekeinek 67%-ka korához képest nem érte el az életkorának megfelelő fejlettségi szintet a bemeneti mérések szerint. Ezzel szemben a fejlesztéseket követő kimeneti méréseknél látható, hogy a gyermekek 44%-ka elérte a következő fejlettségi szintet.
- A legnagyobb arányú önfejlődést A24-es kórú gyermek érte el, aki nem kevesebb, mint két fejlettségi szintet ugrott meg.

Hipotézis igazolása(H4): A kísérletcsoport tagjai közül a fejlesztést megelőzően 3 fő összesen 33%-a érte el az iskolaérettséghez szükséges „Befejező” fejlődési szintet, majd a fejlesztést követően 44%-ka érte el. Vagyis a kimeneti adatok alapján a vizsgált gyermekek kevesebb mint a fele érte el a „Befejező” szintet. Tehát a hipotézis nem igazolódott be, mert a csoport tagjainak kevesebb mint a fele érte el, legtöbbjük a „Kezdő szint” fölött teljesített.

Az ötödik hipotézisembe (H5) *feltételezem, hogy a GMP-diagnosztika GMP7-es részteszt (szájról olvasás szavai) kimeneti és bemeneti méréseinek eredményei a kísérlet csoportban lévő gyermekek körében maximum 10%-os egyéni önfejlődést mutatnak majd.*

A hipotézisem során alkalmazott 10%-os arányt tűztem ki célul, mivel a GMP7 során a 6 éves korú gyermekeknek 40-50% között kellene teljesíteniük Gósy Mária diagnosztikai meghatározása szerint. Mivel minden egyes kimondott állatnév 10%-ot jelentett, egy helyes válasz is egy újabb fejlettségi szinthez vezethet.¹²⁴

A szájról olvasás (GMP7) rész teszt megfigyelése szükségessé vált, hiszen a beszédmegértéshez Subosits István szerint nemcsak a hallás, hanem a látás is része.¹²⁵

¹²⁴Gósy,1996:22-23.

¹²⁵Subosits István: „Szép szónak nem szegik szárnyát” -A helyes beszéd, Logopédia Kiadó, Budapest, 2002

Az alábbi táblázatok a kísérletcsoport GMP-diagnosztika GMP7 részfeladatának bemeneti és kimeneti eredményeit mutatják.

22.táblázat: Kísérletcsoport GMP7 bemeneti eredmények

Kód	GMP7 bemeneti pontszám	GMP7 százalék
A04	1	10%
A06	1	10%
A07	1	10%
A12	2	20%
A13	0	0%
A19	2	20%
A20	4	40%
A24	3,5	35%
A31	0	0%

A 22-es számú táblázata a Kísérletcsoport GMP-diagnosztika GMP7 részteszt területén egyénileg elért bemeneti pontszámokat és azok százalékos arányát ábrázolja. A táblázat adataihoz felhasznált forrása a mellékletekben található (lásd: 10-es számú melléklet).

23.táblázat: Kísérletcsoport GMP7 kimeneti eredmények

Kód	GMP7 kimenetei Pontszám	Gmp7 százalék
A04	8	80%
A06	1	10%
A07	3	30%
A12	6	60%
A13	5	50%
A19	6	60%
A20	7	70%
A24	6	60%
A31	7	70%

A 23-as számú táblázat a kísérletcsoport GMP-diagnosztika GMP7 részteszt területén egyénileg elért kimeneti pontszámokat és azok százalékos értékét ábrázolja. A táblázathoz felhasznált forrás a mellékletekben. (lásd: 10-11.-es számú táblázat)

A táblázatok adatai alapján látható:

- A bemeneti eredmények alapján a gyermekek többsége nem érte el a 3 éves korosztály számára előírt szintet sem. A kísérletcsoport átlagosan 2 pontot, vagyis 16%-ot ért el.
- A kimeneti eredmények kapitis fejlődési tendenciát mutatnak. A csoport átlagosan 5 pontot 54%-os eredményt ért el. A kimeneti eredmények 35%-kal jobb eredményt mutatnak, mint a bemeneti eredmények. A gyerekeke a bemeneti mérésekhez képest három fejlettségi szintet léptek átlagosan.
- A kísérletcsoport 67%-ka teljesítette a korosztályának megszabott maximális értékhatár felett teljesített.

Hipotézis értékelése(H5): A gyermekek kimagasló eredménye valószínűleg azért mutatkozik, mert a beszédértésnek a szem, mint a látószervük épp állapota feltétel és mivel a dramatikus interaktív mesélési módszer igénybe veszi az arc megfigyelését, így az artikulációt is. A mese-játék során alkalmazott nonverbális jelek (mimika, gesztikulálás) használata tehát fejleszti a szájról olvasás képességét. A hipotézis tehát beigazolódott.

VI. Zárszó

Néhány szóban szeretném összegezni az elmúlt nevelési év kutatási tapasztalatait. A fejlesztéseken részt vett gyermekek esetében több nyelvikészség területén is kimagaslóan nagy tendenciájú fejlődése mutatkozott. Ennek legfőbb oka a dramatikus módszer során felhasznált mesék, mert a mese, ahogy azt a szakirodalmak is említik, az a gyermekirodalmi műfaj, amellyel az óvodáskorú nagycsoportosok a legjobban azonosulni tudnak. A gyermekek beszédmegértéséhez, beszédészlelésének fejlődéséhez szükséges nyelvi területeket számottevően fejlesztik. Erre példa a kutatási anyagokban felelhető GMP hallásértés feladatainak, a dramatikus eszközöket alkalmazó hallott szövegértés felmérő teszt, valamint a rövid DIFER négy készségterületének a bemeneti mérési értékeitől pozitív irányú fejlődést mutató kimeneti mérések eredményei a kísérleti csoport körében.

Kutatásom során arra a következtetésre jutottam, hogy a dramatikus interaktív mesélési módszer egy olyan komplex metódus, amely változatos szemléltető eszközeivel, verbális és nonverbális konstrukcióival az 5-7 éves gyermekek iskolaérettségéhez szükséges készségeit sokoldalúan fejleszti. Mindemellett a dramatikusságának köszönhetően közösségteremtő ereje van. Az empátiát a rejtett didaktikai szándék teremti meg. Az úgynevezett „mese varázs” nemcsak az óvodáskorúakat, de engem is mint kutató személyt is magával ragadott.

Felemelő érzés volt megtapasztalni azt, hogy a kísérleticsoport gyermekei sóvárogva vártak a következő mesére.

A GMP7 (Szájról olvasás szavai) GMP-diagnosztika részterületének eredményei okozták a legnagyobb meglepetést számomra. Az elemzés során értettem meg, hogy a látás szinte elengedhetetlen a beszéd elsajátításának folyamatához.¹²⁶

Szeretettel ajánlanám ezt a fajta mesélési eljárást minden jövődöbeli és már dolgozó óvodapedagógus kollégának, aki nem fél az újszerű módszerek kipróbálásától és örömet lel a mesék varázslatos világában, ahogy azt jó magam is tettem és teszem mind a mai napig.

A fejlesztéseket követően további szakmai kérdések merültek fel bennem. A kutatásunk során a kutató csoporttal olyan intézményt választottunk, amely meseprojekttel dolgozik, de felmerült bennem az a kérdés, hogy vajon egy más munkatervvel rendelkező óvodában milyen mérési eredményeket tapasztalhatnánk, ha ugyanezen kutatási és fejlesztési módszerrel dolgoznánk? Ha hosszabb idejű fejlesztési tervet dolgoztam volna ki, vajon több pontot értek volna el a kísérleti csoportban lévő gyermekek a kimeneti teszteken? Ha igen, akkor mennyivel többet?

¹²⁶Subosits István: „Szép szónak nem szegik szárnyát” -A helyes beszéd, Logopédia Kiadó, Budapest, 2002:9.

Végül, de nem utolsó sorban milyen más készségterületeket (pl.: látás) vizsgálhatnánk, amelyek kimutatnák a gyermekek beszédmegértéséhez és beszédészleléséhez szükséges verbális feltételek fejlesztések utáni állapotát?

Dolgozatom a fent említette kérdések alapján új kutatási lehetőségek felé irányulhat minden pedagógus számára.

Irodalomjegyzék

1. Bakk-Miklósi Kinga: A nyelvi fejlődés, az anyanyelv elsajátítása, Magiszter 4. évf. 2. sz. (2006. nyár)
2. Bakos József: Magyar Néprajzi Lexikon- Mátyusföldi gyermekjátékok Budapest, 1953, VII.
<https://mek.oszk.hu/02100/02115/html/3-1880.html>
3. Bárdos József – Galuska László Pál: *Fejezetek a gyermekirodalomból*. Bp., Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2013.
4. Bruno Bettelheim: A mese bővölete és a bontakozó gyermeki lélek- Corvina Kiadó- Budapest-Kilencedik Kiadás-2018
5. Buda Béla: Kommunikáció és kultúra, Jászkunság - 36. évf. 4. sz. (1990. augusztus)
6. Dankó Ervinné: Irodalmi nevelés az óvodában- Okker Oktatási, Kiadói, és Kereskedelmi Kft., Budapest, 2004.
7. Dankó Ervinné: Nyelvi kommunikációs nevelés az óvodában- Módszertani kézikönyv a 3-7 éves korosztály fejlesztéséhez- Második, javított kiadás- Flaccus Kiadó, Budapest 2016.
8. Farkas Zoltán: A kultúra, a szabályok és az intézmények-Társadalom elmélet 3., Miskolci Egyetem, 2005.
9. Fazekasné Fenyvesi Margit: A beszédhanghallás fejlesztése óvodában, iskolában- Játék és feladatgyűjtemény-Mozaik Kiadó, Szeged, 2021
10. Fehér Éva-Szatmáriné Márton Tímea: Szerepjáték, mese-játék- a dramatikus interaktív mesélés és történetmondás bemutatása az óvodai irodalmi nevelésben, Neumann János Egyetem Pedagógusképző Kar Magyar Gyermek kultúra Módszertani Központja, Kecskemét, 2019.
11. Fehér Éva: Drámajáték és komplexitás online folyóirat-2020.szeptember 21.- mesemesejatek
<https://mesemesejatek.blog.hu/> (letöltés:2024.03.21.)
12. Fehér Éva: Mi a különbség a mesejáték és a mese-játék között online folyóirat-2019. február 01. – mesemesejatek
https://mesemesejatek.blog.hu/2019/02/01/mi_a_kulonbseg_a_mesejatek_es_a_mese-jatek_kozott (letöltés:2024.03.08.)
13. Fischer Sándor: A beszéd művészete, Gondolat Kiadó, Budapest, 1966
14. Gabnai Katalin: Drámajátékok-Bevezetés a Drámapedagógiába, Heilikon Kiadó, Negyedik bővített kiadás, Budapest, 2005.
15. Galuska László Pál: A hős útjai-Mesei és mítoszi karakterológiák és tipológiák Propp után 2016.november 5. https://real.mtak.hu/109906/1/2017_1_ART_006_Galuska.pdf (letöltés:2024.03.14.)
16. Gósy Mária: A beszédészlelés és a beszédmegértés fejlesztése óvodásoknak-anyanyelvi nevelés, Nikol KKT Kiadó, Budapest, 1994
17. Gósy Mária: GMP-diagnosztika, Nikol Kiadó, Budapest, 1995

18. Hegyi Ildikó: Fejlődési lépcsőfokok az óvodában, Okker Oktatási, Kiadó és Ker. Kf., Budapest, 2000
19. Józsa Krisztián (2004): Az elemi alapkészségek rendszere. In: Nagy József, Józsa Krisztián, Vidákovich Tibor és Fazekasné Fenyvesi Margit (2004): Az elemi alapkészségek fejlődése 4–8 éves életkorban. Mozaik Kiadó, Szeged. pp. 83–93.
20. Lengyel Zsolt: A gyermeknyelv, Gondolat Kiadó, Budapest, 1981.
21. Macher Mónika: Beszédpercepciós folyamatok elemzése tanulásban akadályozott gyermekeknél, MTKA, folyóirat, 2014.évi, 2.szám
<https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=512> (letöltés:2024.01.24.)
22. Mese- és mítoszelméleti szöveggyűjtemény / szerk. Steklács János; [ill. Kovács Hajnalka]; [közread. a] Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar (2002)
23. Michael Cole-Sheila R. Cole: Fejlődéslélektan, Osiris Kiadó, Második, Átdolgozott kiadás, Budapest, 2006.
24. Nagy József-Józsa Krisztián-Vidákovich Tibor-Fazekasné Fenyvesi Margit: Az elemi alapkészségek 4-8 éves életkorban, Mozaik Kiadó, Második változatlan kiadás, Szeged, 2016.
25. Nyitrai Ágnes: Mese és mesélés- A mesék alkalmazásának lehetőségei a kritériumorientált fejlődésségítésben, Kaposvári Egyetem Pedagógia Kar- Iskolakultúra, 26. évfolyam, 2016/4. szám
26. Oktatási Hivatal (2019): *PISA2018 – Összefoglaló jelentés*. [e-book]
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktat/nemzetkozi_meresek/pisa/PISA2018_v6.pdf (letöltés:2024.03.18.)
27. ONOAP (2012)
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> (letöltés:2023.12.11.)
28. Ortutay Gyula: Magyar Néprajzi Lexikon, Ötödik Kiadás, Akadémia Kiadó, Budapest, 1982
29. Réger Zita: Utak a nyelvhez-Nyelvi szocializáció-nyelvi hátrány, Soros Alapítvány és MTA Nyelvtudományi Intézet, Második Kiadás, Budapest, 2002.
30. Seper Jenő-Montágh Imre-Vincze Tamásné: A gyakori beszédhibák, Ötödik kiadás, Tankönyvkiadó, Budapest, 1980
31. Subosits István: „Szép szónak nem szegik szárnyát” -A helyes beszéd, Logopédia Kiadó, Budapest, 2002.
32. Sugárné, Dr. Kádár Júlia: A beszédfejlődés útjai-beszédfejlesztés az óvodában, Tankönyvkiadó Vállalat, Budapest, 1986
33. Szenczi Árpád: Proffeszionális nevelés-értékközvetítés társas lelkületi alapon- Kézikönyv pedagógus képzéshez és a pedagógus szakvizsgához, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest 2018.
34. Szinger Veronika Olvasóvá nevelés újszülött kortól kezdve-A gyerek-könyvek és az irodalom szerepe a 0-3 éves gyerekek körében, NJE PK Művészeti és Anyanyelvi Tanszék, 2019/1-2.
35. Szinger Veronika: Interaktív mesemondás és meseolvasás az óvodában a szövegértés fejlesztéséért-MTKA-Szaccikk, II.évfolyam, 2009.,3.szám

36.Szontagh Pál: Magyar Református Nevelés-folyóirat-Tanulmány- Fehér Éva-Az óvodai irodalmi nevelésben utat törő játékos mesélési forma, Református Pedagógiai Intézet, 2023.

37.Tölgyessy Zsuzsanna: Jegyzetlapok a gyermek-és ifjúsági irodalom tanulmányozásához-Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti és Tudományi Kar-egyetemi jegyzet-Budapest-Piliscsaba,2017

Dramatikus interaktív mesélés módszeréhez felhasznált mesék forrásai:

Bajzáth Mária: Járom az új váramat-Népmesék a világ minden tájáról 4-6 éveseknek, Harmadik Kiadás, Kolibri Kiadó, Budapest, 2015

Bozsik Rozália: Itt a mese I. Irodalmi szöveggyűjtemény óvodásoknak és kisiskolásoknak, Novum Impex Kiadó, Budapest,2010

Móra Ferenc: A hatrongyosi kakasok, Móra Könyvkiadó, Budapest,1973

T. Aszódi Éva: Grimm legszebb meséi, Móra Könyvkiadó, Budapest, 1967

T. Aszódi Éva: Icinke-picinke, Móra Könyvkiadó, Tizenkilencedik Kiadás, Budapest, 2016

Vlagyimir Szutyjev: Vidámmesék, Második Kiadás, Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1968

Mellékletek

1. számú melléklet: Szülői intézményvezetői beleegyező nyilatkozat

SZÜLŐI BELEEGYEZŐ NYILATKOZAT

Kedves Szülők!

Az az öröm ért bennünket, hogy a 2022-2023-as nevelési évben a Joóné Lindenmayer Gabriella Bernadett a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar Kecskeméti Tagintézménynek (korábban Kecskeméti Főiskola Pedagógiai Kar) hallgatója játékos mese-játék programokat kínált fel óvodánk nagycsoportosainak. Az események október hónapban kezdődnek és márciusig tartanak, és az óvodai nap részébe illeszkednek bele. A részvétel az óvoda nagycsoportos gyermekei számára ingyenesek.

Ha szeretné és támogatja, hogy gyermeke részt vegyen ezeken a különleges alkalmakon, kérjük, írja be gyermeke nevét a táblázatba nyomtatott betűkkel, majd mellette írja le saját nevét.

Kecskemét, 2022. október 21.

Igen, támogatom, hogy gyermekem részt vegyen a játékos mesefoglalkozáson:

s.sz.	gyermek neve	szülő aláírása
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		

Kelt:

.....

ph.

óvónő aláírása

2. számú melléklet: Intézményvezetői beleegyező nyilatkozat

VEZETŐI/TAGINTÉZMÉNY-VEZETŐI BELEEGYEZŐ NYILATKOZAT

.....(név) a..... (intézmény név)
vezetőjeként/tagintézmény-vezetőjeként engedélyezem Joóné Lindenmayer Gabriella Bernadettnek és Nagy Pertonellának, a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar II. évfolyamos, nappali tagozatos, óvodapedagógus hallgatóinak, hogy intézményünkben a 2022-2023-as nevelési évben TDK dolgozathoz kapcsolódóan kutatómunkát végezzenek.

Az 5 évesnél idősebb, de 7 évnél fiatalabb gyermekek közül azokat tudjuk a művészet- és anyanyelv-pedagógiai kutatás számára biztosítani, akik a részvételről szülői beleegyező nyilatkozattal rendelkeznek.

A kutatómunka során kérjük figyelembe venni az óvoda helyi programjának sajátosságait, az óvoda programjait, napirendjét és házirendjét, illetve a gyermekek személyiségi jogainak védelmét.

kelt:

.....

ph.

aláírás

3. számú melléklet: GMP-diagnosztika értékelő lap 127

**BESZÉDÉSZLELÉSI ÉS BESZÉDMEGÉRTÉSI TELJESÍTMÉNY
(GMP-TEST)**

A VIZSGÁLAT OKA: beszédkészség

DÁTUM: 2006. 01. 24.
NÉV: B. László
SZÜLETÉSI IDŐ: 1999. 10. 14.
LAKCÍM: Bp. 614

GMP1 BESZÉDHALLÁS (GOH)

ÉSZLELÉS (GOH):
Jobb fül: 80 %
Bal fül: 90 %

GMP7 SZÁJRÓL OLVASÁS: 20%

GMP2 MONDATAZONOSÍTÁS ZAJBAN: 50 %

1. A sütemény nagyon finom volt. ✓	6. Az őzikek kergeti az oroszán. ✓
2. A rádióban zene szól foly. ✓	7. Rakjétek össze a jánékokat! ✓
3. Terítsétek meg az asztalt! ✓	8. A strand nappali van zárva. ✓
4. A repülőgép most szállt le. ✓	9. Ki akar felmenni vásárolni? ✓
5. Menjünk holnap kirándulni! ✓	10. Tavasszal sokat esik az eső. ✓

GMP3 SZÓAZONOSÍTÁS ZAJBAN: 70 %

1. oroszán ✓	6. csörgőkigó ✓
2. medgy ✓	7. eper szék ✓
3. csillag ✓	8. szék ✓
4. kendő ✓	9. étterem ✓
5. szék ✓	10. ablak ✓

GMP4 SZÓK FREKVENCIÁS MONDATOK AZONOSÍTÁSA: 80 %

1. A vonat nyolc órakor indul. ✓	7. Megint leszakadt a gombod? ✓
2. Mikor lesz az esküvője? ✓	8. Dobd a papírt a szemétkosárba! ✓
3. A tejfölt a macska itta meg. ✓	9. A kálos a zsebemben van. ✓
4. Kapcsold be a televíziót! ✓	10. Télen a medvék a barlang- jában alszanak. ✓
5. A munkások estig dolgoznak. ✓	
6. Holnap moziba megyünk. ✓	

GMP5 GYORSÍTOTT MONDATOK AZONOSÍTÁSA: 60 %

1. Az irigység rossz tulajdonság. ✓	3. A forgalmat rendőrök irányítják. ✓
2. Őt is beidézték a tárgyalásra? ✓	4. Ne gúnyoskodj! ✓

VERBÁLIS MEMÓRIA SZÓANYAGA (GMP8)

macskó	óra	szív	cipő
lahda	hóember	egér	hal
bold	ház	csónak	tojás

SZÁJRÓL OLVASÁS SZAVAI (GMP7)

(kutya) macska, oroszán, elefánt, mókus, egér, víziló,
konguru, tehén, darázs, lila

RITMUSVIZSGÁLAT SORAI (GMP14)

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok
- - - - -
Van már kenyérem, borom is van
- - - - -

A CENTRÁLIS MŰKÖDÉS TESZTSZAVAI (GMP15)

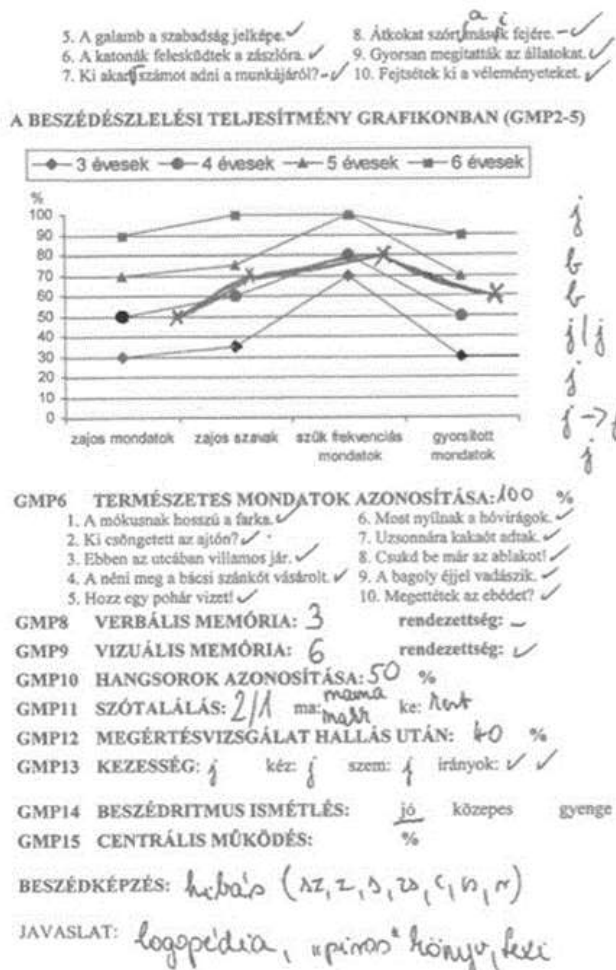
kávéfőző, bűgöcsiga, cipőkanál, malomkerék, kecskepásztor

MEGJEGYZÉS:

GMP18 (koda)

I. ✓
II. ✓
III. S
IV. ✓ 75%

4. számú melléklet: GMP-diagnosztika értékelőlap128

A MESE KÉRDÉSEI (GMP12)

40%

- Mit főztek a kutyák? ebédet
- Miért küldték a macskát? ✓
- Miért akartak a kutyák tejfölt tenni az ételbe? mert szeretik
- Hol vásárolt a macska tejfölt? üzletbe
- Miért ette meg a macska a tejfölt? ✓
- Mit mondott a macska, miért nincs tejfölt? -
- Miért hazudott a macska? ✓
- Honnan tudták a kutyák, hogy hazudott a macska? ahant
- Hová szaladt a macska a kutyák elől? ✓
- Miért sütöttek, főztek a kutyák? (Mi volt az oka?) ehhez voltala

ÉRTELMETLEN HANGSOROK (GMP10)

galalajka ✓ siszidami ✓ menelékje ✓ kfszposztyüvan
zseréb ✓ feréndekek ✓ jacolov ✓
tranküny ✓ bakögy ✓ vucsifó ✓
5

50%

MEGJEGYZÉS:

5. számú melléklet: rövid DIFER-teszt mérőlap¹²⁹

RÖVID DIFER

Értékelés: szocialitás: 5 = nagyon jól működik, 4 = jól működik, 3 = működik, 2 = még nem működik, 1 = még hibásan működik

Számlálás: A) 0–21 oszlopban 0–21-ig pontszám, a többiben ✓ = működik vagy ? = még nem működik

Dátum		Szocialitás							Számolás				
év	hó	KF	Erkölcsei érzék		FV	Feladattartás			A) 00–21	B) 50	C) 500	D) 1 3	E) 98 101
			Jancsi	Jutka		kitart.	érz.	konc.					

KF = kapcsolatfelvétel, FV = feladatvállalás, kitart. = kitartás, érz. = érzelmi viszonyulás, konc. = koncentráció

Értékelés: ✓ = működik vagy ? = még nem működik

Dátum		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	V	X	Y	Z	p*	5p
év	hó																										

p* = pipák számának összege, 5p = pipák összegének ötszöröse

A DIFER index kiszámítása a RÖVID DIFER alapján (zárójelben a lehetséges pontok):

DIFER index tesztpont (7–204) = Szocialitás: (7–35) + Számolás: (0–25) + A–Z (0–24) x 5: (0–120) + Írásmozgás-koord.: (0–24)

Az írásmozgás-koordináció fejlettségét a *Fejlesztési mutató* első oldalára kell rögzíteni, a tesztpontot onnan kell leolvasni.

Előkészítő szint							Kezdő szint				Haladó szint			Befejező szint			Optimum			
p = 5	20	40	60	80	102		103	113	123	133	134	143	153	154	164	174	175	185	195	204
% = 0	10	20	30	40	50		51	55	60	65	66	70	75	76	81	85	86	90	95	100

p = a RÖVID DIFER-en elért pontok (pipák) száma, alul a %-pontban kifejezett eredmény.

Az egymás alatti számok bekerekázandók. Két szám közé tesszük a jelzést, ha közéjük esik az elért pontszám.

12

¹²⁹Nagy -Józsa -Vidákovich -F.Fenyvesi,2016 11-12.

6. számú melléklet: A Dramatikuseszközöket alkalmazó kikérdező teszt értékelőlap:¹³⁰

A) értékelő és összegző táblázat

név	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	K14	K15	K16	K17	pont	%-os érték

Méréshez (közben) kapcsolódó megjegyzések:

VÁLASZ ÉRTÉKEK

K1-K8 K10-K13

- 5 - jó a kronológia, és kommentált
- 4 - jó a kronológia
- 3 - két kép jó helyen van
- 2 - egy kép van jó helyen
- 1 - nincs válasz vagy 'nem tudom' a választ

K 9 ÉS K14

- 5 - feltűnően érett
- 4 - hibátlan magyarázat
- 3 - jó megítélés
- 2 - bizonytalan
- 1 - nincs válasz

K15-K17

- 0 - a válasz nem jó
- 1 - a válasz jó

¹³⁰ Fehér Éva publikációja alapján, Fehér, 2023 91-99.

7 számú melléklet: MESETRÉNING kapcsolódó kérdéscsoportjai és játéka
(2022/2023-as kutatási folyamat)

1. MESE: A kiskakas gyémánt félkrajcárja

előkészítő játék: Első alkalommal bemutatkozás társainknak

mese utáni kérdések:

1. Mit talált a kiskakas a szemétdombon?
2. Milyen volt a gazdasszony?
3. Ki ment a gazdasszony udvarához?
4. Szerinted jól cselekedtek a török császár szolgálói, hogy elvették a kiskakastól a félkrajcárt?
5. Mit tettél volna a kiskakas helyében, amikor elvették tőled a félkrajcárt?
6. Hova vitette el a kiskakast a török császár elsőnek?
7. Hova vitette el a kiskakast a török császár másodjára?
8. Hova vitette el a kiskakast a török császár harmadjára?
9. Hova vitette el a kiskakast a szolgálakkal a török császár utoljára?

vezető játék: Kérdések megválaszolása

2. MESE: Lázár Ervin: A kék meg a sárga

előkészítő játék:

"Szobor" játék

mese utáni kérdések:

1. Mi volt a mese címe?
2. Milyen színek voltak a mesében?
3. Miért vesztek össze a színek?
4. Mi lett a mese vége?
5. Mit gondolsz helyesen cselekedtek a színek?
6. Te mit tettél volna a színek helyében?
7. Mondj egy dolgot amit a "Kékek" említettek!
8. Mondj egy dolgot amit a "Sárgák" említettek!
9. Mondj egy "okos" kérdést a társadnak!

vezető játék:

"Lufi pukkasztás"

3. MESE: A répa

előkészítő játék: Játékok különböző Geometriai alakzatokkal

mese utáni kérdések:

1. Hogyan végződött a mese?
2. Kire gondoltam: Ügyesen gondozza a kertet, szeret kertészkedni, kalapja van.
3. Kire gondoltam: Tud varrni, kenyeret sütni, szorgos, ügyes kezű.
4. Kire gondoltam: Sokat segít a ház körül nagyszüleinek, sok időt tölt velük.
5. Kire gondoltam: Jó barátságban van a kutyaival, szeret a kemencepadkán pihenni, és onnan figyelni
6. Kire gondoltam: Jó házőrző, apóka kedvenc pihenőszéke mellett van a helye
7. Ha apóka biztatja a répát, akkor az szép nagyra nő. Ha nem biztatja, nem nő nagyra, nem érik meg. De Apóka biztatta a répát, tehát...
8. Szerintetek miért nőtt akkorára a répa?
9. A valóságban létezik akkora répa, hogy ne tudjuk kihúzni?

vezető játék: Répa kóstolása, répa formáinak átbeszélése (kör, félkör, hasáb)

4. MESE: A só

előkészítő játék:

A gyermekeknek kiosztok egy-egy árnyképet ételekről. Olvasok fel egy találós kérdést. Aki felismeri a találós kérdésben feltett ételt, és hogy annak az árnyképe nála van, felemeli a képet.

mese utáni kérdések:

1. Mi volt a mese címe?
2. Hány gyermeke volt az öreg királynak?
3. Miért ment el a legkisebb lány a király várából?
4. Hogyan szerette a legnagyobb lány az édesapját?
5. Hogyan szerette a középső lány az édesapját?
6. Hogyan szerette a legkisebb lány az édesapját?
7. Helyesen cselekedett a király, hogy elküldte a lányát? Miért?
8. Ki találta meg a királylányt az erdőben?
9. Mi lett a mese vége?

vezető játék: Az idő hiánya és a gyerekek felfokozott hangulata miatt a vezető játék elmaradt, helyette a kérdések helyes megválaszolását követően jutalmazás.

5. MESE: A csillagszemű juhász

előkészítő játék: Kövesd a hangomat!

mese utáni kérdések:

1. Mi volt a mese címe?
2. Miért nem mondta a juhász, hogy "Adj Isten egészségére?"
3. Milyen állatokkal találkozott a csillagszemű juhász?
4. Miért haragudott meg a király?
5. Mit ajánlott fel a király végül a csillagszemű juhásznak?
6. Mit követelt a juhász a királytól?
7. Mitől ijedt meg a medve?
8. Mi lett a mese vége?
9. Találj ki te magad egy okos kérdést!

levezető játék: csillag keresése

6. MESE: A falánk tyúkocska

előkészítő játék: Állatok felismerése képről, hangjuk utánzása

mese utáni kérdések:

1. Mi volt a mese címe?
2. Mit jelent a falánk szó?
3. Miért küldte ki Tyúkanyó Tyúkocskát az udvarra?
4. Kivel találkozott az udvaron Tyúkocska?
5. Mit tettél volna a kandúr helyében a Tyúkocskával való találkozáskor?
6. Helyesen viselkedett Tyúkocska, hogy megette az összes kalácsot?
7. Hová bújt Tyúkocska és Tyúkanyó a kandúr elől?
8. Miért szaladt el a kandúr?
9. Hogyan végződött a mese?

levezető játék: Én elmentem a vásárba... kezdetű dal éneklése szereposztással.

7 MESE: A vajaspánkó (orosz népmese)

előkészítő játék:

1. Erdei állat vagy háziállat? (kör belseje felé fordul, ha háziállatot hall, kifelé, ha vadon élő állatot)

mese utáni kérdések:

(Itt a piros, hol a piros? játék alapján golyó keresés a pohár alatt, és aki kitalálja kérdést kap.)

- Mi volt az étel neve, amit elkészített az öreg anyóka?
- Miből készült a vajaspánkó?
- Miért tudott elgurulni az ablakból?
- Szerinted helyes dolog volt elszöknie otthonról? Miért?
- Kivel találkozott először a vajaspánkó a mesében?
- Kikkel találkozott még össze az erdőben?
- Ki volt a legveszélyesebb számára?
- Ki sietett a segítségére és kísérte haza?
- Ha nem gurult volna el az ablakból, akkor...?
- Mit gondolsz a kutyus cselekedetével kapcsolatban?

Gyerekek saját kérdése a többiek felé!

levezető játék:

1. Add tovább az érintést! (simítás, pacsi, kézfogás, puszidobás, ölelés)

8. MESE: A három kismalac

előkészítő játék: Kártyavár építése, majd elfújása

mese utáni kérdések:

1. Mi volt a mese vége?
2. Sorold fel a mese helyszíneit
3. Jól cselekedett a farkas, hogy elfújta a házakat? Miért?
4. Mit tettél volna a farkas helyében?
5. Miből épültek a házak?
6. Ha a farkas nem lett volna éhes, akkor... Fejezd be a mondatot!
7. Miért fújta el a farkas a házakat?
8. Mi volt a mese címe?
9. Miért mentek el a malacok otthont építeni?

levezető játék: A gyermekek kaptak egy kártyát, melyre 4-5 színes téglalapból voltak összerakva "épületek", ezeket kellett a gyermekeknek megépíteni.

9. MESE: A brémai muzsikuskok

előkészítő játék:

"Kövesd az állat hangot"

mese utáni kérdések:

- 1.Mi volt a mese címe?
- 2.Tapsolj annyit ahány állat volt a mesében!
- 3.Milyen állatok voltak a mesében?
- 4.Miért indult el a számár?
- 5.Hova mentek az állatok?
- 6.Mit láttak az állatok az erdőben?
- 7.Hányan voltak a zsványok?
- 8.Mi lett a mese vége?
- 9.Mondj egy "okos" kérdést a társadnak!

levezető játék:

Válaszd ki a "hangszert"!

10. MESE: Az éigigérő paszuly

előkészítő játék:

"Simon mondja"

mese utáni kérdések:

- 1.Mi volt a mese címe?
- 2.Miért küldte el az édesanyja a fiút?
- 3.Mire cserélte el a Riskát a fiú a vásárban?
- 4.Mit adott az öregember a tehénért cserébe?
- 5.Mi történt a paszuly szemekkel?
- 6.Miért volt mérges a fiú édesanyja?
- 7.Mit/ Kit győzött le a legény?
- 8.Hogyan lettek gazdagok?
- 9.Mi lett a mese vége?

levezető játék:

"Arany tojás keresés"

8. számú melléklet: A vajaspánkó” című orosz népmese forgatókönyve

A VAJASPÁNKÓ orosz népmese¹³¹ – dramatikus interaktív mese-játék forgatókönyv – I. Kép (Helyszín: Öregember háza)

1. jelenet: Kívánság

Mesélő: A vajaspánkó. Élt egyszer egy öregember és egy öregasszony. (kalappal és fejkendővel szerepfelajánlás) Kéri az ember az asszonyt:

Öregember: - Süss nekem anyjuk vajaspánkót!

Öregasszony: - Ugyan miből süssek? Egy csepp lisztünk sincs.

Öregember: - Ej, te asszony! Kapard le a kosár oldalát, seperd fel a magtárt: hátha kerül így egy kis liszt.

2. jelenet: Vajaspánkó születése

Mesélő: Úgy is tett az öregasszony: lekaparta a kosár oldalát, felseperte a magtárt, s került is liszt két marékka. (Mintha-játék kezdődik. A gyerekekkel közös tésztagyúrás) A lisztből tésztát gyúrt. Mit tett bele? (Gyermekek ötletei) Tejfelt kevert, pánkót vágott belőle, kisütötte vajban s kitette a pánkót az ablakba hűlni. (Vajaspánkó megjelenítése bábbal.)

II. Kép (Helyszín: Országút)

3. jelenet: Találkozás a nyúllal

Mesélő: Elunta magát a vajaspánkó, legurult a lócára, a lócáról a padlóra, s a padlóról legurult az ajtó felé. Átgurult küszöbön a tornácre, a tornácról a lépcsőre, a lépcsőről az udvarra, az udvarból túl a kapun, mindig messzebb és messzebb. Gurult, gurult az úton és szembe jött vele egy nyúl. (Nyúl fejdísszel szerepfelajánlás)

Nyúl: - Megeszlek te vajaspánkó!

Vajaspánkó: - Ne egyél meg sandaszemű! Inkább hallgasd meg, milyen szépet énekelek neked!¹³²

Vajaspánkó a nevem

Elmondom eredetem:

Magtárban sepertek,

Kosárról kapartak

Tejfellet keverték

Kemencén sütöttek

Ablakon hűtöttek.

Megszöktem az otthonomtól

Gazduramtól, asszonyomtól

Mért féljek hát tőled?

Megszököm előled!

¹³¹ A forgatókönyv ingyenesen letölthető Fehér Éva-Szatmáriné Márton Tímea Mese-mese-játék weboldaláról: <https://mesemesejatek.hu/farsangi-vajaspanko-letoltes/>

¹³² 4 A versike dallama ezen a linken meghallgatható. <https://soundcloud.com/jatek-mese-mese/vajaspanko-dala>
A dallam eredeti forrása ismeretlen. A dalt Szatmáriné Márton Tímea énekelte fel. (a dalocska kottája a 2. számú mellékletben található)

III. Kép (Helyszín: Erdő)

4. jelenet: Találkozás a farkassal

Mesélő: S továbbgurult. Úgy eltűnt a nyúl szeme elől mintha ott sem lett volna. Begurult a vajaspánkó az ösvényen az erdőbe, s találkozott a farkassal.

Farkas: - Megeszlek te vajaspánkó! (Farkas fejdísszel szerepfelajánlás)

Vajaspánkó: - Ne egyél meg ordas farkas! Hallgasd, milyen szépen énekelek! *Vajaspánkó a nevem*

Elmondom eredetem:

Magtárban sepertek,

Kosárról kapartak

Tejfellel keverték

Kemencén sütöttek

Ablakon hűtöttek.

Megszöktem az otthonomtól

Gazduramtól, asszonyomtól

Megszöktem a nyúltól,

Miért féljek hát tőled?

Megszököm előled!

5. jelenet: Találkozás a medvével

Mesélő: S továbbgurult. Úgy eltűnt a farkas szeme elől mintha ott sem lett volna. Gurult, gurult a vajaspánkó az erdőben, s szembe jött vele a medve. (**Medve fejdísszel szerepfelajánlás**) Csörtet, töri a lombot, rontja a bokrot.

Medve: - Megeszlek te vajaspánkó!

Vajaspánkó: - Ne egyél meg tányértalpas, ugyan miért is ennél meg? Hallgasd, milyen szépen énekelek!

Vajaspánkó a nevem

Elmondom eredetem:

Magtárban sepertek,

Kosárról kapartak

Tejfellel keverték

Kemencén sütöttek

Ablakon hűtöttek.

Megszöktem az otthonomtól

Gazduramtól, asszonyomtól

Megszöktem a nyúltól,

Ordas farkas úrtól,

Miért félnék hát tőled?

Megszököm előled!

6. jelenet: Találkozás a rókával

Mesélő: S továbbgurult. Úgy eltűnt a medve szeme elől mintha ott sem lett volna. Gurult, gurult a vajaspánkó, s szembe jött vele a róka. (*Róka fejdísszel szerepfelajánlás*)

Róka: - Jó napot vajaspánkó! Ej, milyen jóképű, milyen pirospozsgás vagy!

Mesélő: De a vajaspánkó már rá is kezdte:

Vajaspánkó:

Vajaspánkó a nevem

Elmondom eredetem:

Magtárban sepertek,

Kosárról kapartak

Tejfellet keverték

Kemencén sütöttek

Ablakon hűtöttek.

Megszöktem az otthonomtól

Gazduramtól, asszonyomtól

Megszöktem a nyúltól,

Ordas farkas úrtól,

Mackó Miska úrtól,

Miért féljek hát tőled?

Megszököm előled!

Róka: - Felséges ének! Csak az a baj, hogy megöregedtem kedvesem, rosszul hallok. Ül csak ide az orrocskámra, s fújd el még egyszer!

Mesélő: Nagyon jól esett a vajaspánkónak, hogy így megdicsérték az énekét. Felugrott a róka orrára és újramezdte:

Vajaspánkó: Vajaspánkó a nevem Elmondom eredetem...

Mesélő: Abban a pillanatban a róka-hamm-bekapta. Ha a róka a vajaspánkót be nem kapta volna, az én mesém is tovább tartott volna! "Itt a vége, fuss el véle, kerekérdő közepébe.

9. számú melléklet: Pillanatok a „Szelkiraly” című meséből

1.Kép: Jelenet a Hős (a harmadik)
-utolsó próbatételéről-
(„A királyfi megtalálja a kishúgát”)

2.Kép: Jelenet a Hős második
próbatételéről-
(„A szárnyashangyák segítségével a
mákszemek kiválogatása”)

3.Kép: Jelenet a Hős és az Ellenség
párbeszédéről. (A Szelkirály kirója a
próbákat a királyfi számára)

4.Kép: A Hős a vándorútja során egy tóhoz
ér. (A Hős megismerkedik az első
Szövetségessel)

5.Kép: Jelenet az új szereplő kiválasztásáról szemléltető eszköz segítségével

6.Kép: A Hős megkapja az Elhívást, vándorútra kel. („A királyfi elindul megkeresni a hűgát”)

10 számú melléklet: 3.táblázat: GMP bemeneti eredmények:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W
1	Kód	GMP 2	GMP2%	GMP 3	GMP3%	GMP 4	GMP4%	GMP5	GMP5%	GMP6	GMP6%	GMP7	GMP7%	GMP8	GMP8%	GMP9	GMP9%	GMP10	GMP10%	GMP14	GMP14%	% össz.	Összesítő s p.
2	A01	6	60%	7	70%	7	70%	4	40%	10	100%	0	0%	5	42%	7	58%	7	70%	2	100%	610%	55
3	A02	1	10%	6	60%	2	20%	2	20%	10	100%	0	0%	3	25%	4	33%	3	30%	1	50%	348%	32
4	A03	8	80%	7,5	75%	9,5	95%	8	80%	10	100%	0	0%	4	33%	6	50%	10	100%	2	100%	713%	65
5	A04	8	80%	9	90%	8,5	85%	9,5	95%	10	100%	1	10%	5	42%	6	50%	8	80%	2	100%	732%	67
6	A05	8	80%	4,5	45%	5	50%	5,5	55%	10	100%	5	50%	5	42%	8	67%	8	80%	2	100%	669%	61
7	A06	5	50%	8,5	85%	10	100%	6,5	65%	10	100%	1	10%	3	25%	3	25%	10	100%	2	100%	660%	59
8	A07	5,5	55%	6	60%	8	80%	6,5	65%	10	100%	1	10%	4	33%	6	50%	9	90%	2	100%	643%	58
9	A08	9	90%	8	80%	10	100%	7,5	75%	10	100%	8	80%	6	50%	7	58%	8	80%	2	100%	813%	75,5
10	A09																					0%	
11	A10	6,5	65%	10	100%	10	100%	3,5	35%	10	100%	0	0%	3	25%	4	33%	5,5	55%	2	100%	613%	54,5
12	A11	5	50%	6	60%	8	80%	2	20%	10	100%	0	0%	7	58%	5	42%	8	80%	1	50%	540%	52
13	A12	5,5	55%	7,5	75%	6,5	65%	1	10%	8,5	85%	2	20%	3	25%	3	25%	5	50%	2	100%	510%	44
14	A13	6,5	65%	10	100%	10	100%	3,5	35%	10	100%	0	0%	3	25%	4	33%	5,5	55%	2	100%	613%	54,5
15	A14	3,5	35%	5	50%	7	70%	4	40%	10	100%	0	0%	5	42%	5	42%	7	70%	1,5	75%	524%	48
16	A15																					0%	
17	A16																					0%	
18	A17	5,5	55%	4	40%	7	70%	2	20%	10	100%	0	0%	3	25%	5	42%	7	70%	1	50%	472%	44,5
19	A18	2	20%	6	60%	4,5	45%	4,5	45%	10	100%	0	0%	4	33%	7	58%	10	100%	2	100%	561%	50
20	A19	9,5	95%	10	100%	8,5	85%	6,5	65%	9,5	95%	2	20%	6	50%	7	58%	9	90%	1	50%	708%	69
21	A20	6,5	65%	7,5	75%	8,5	85%	6	60%	9,5	95%	4	40%	4	33%	2	17%	7,5	75%	2	100%	645%	57,5
22	A21	4	40%	5,5	55%	3,5	35%	3,5	35%	10	100%	1	10%	7	58%	6	50%	6	60%	2	100%	543%	48,5
23	A22	5,5	55%	8	80%	5,5	55%	4,5	45%	6	60%	1	10%	6	50%	6	50%	7	70%	2	100%	575%	51,5
24	A23	7,5	75%	7	70%	7	70%	5,5	55%	10	100%	4	40%	1	8%	5	42%	10	100%	2	100%	660%	59
25	A24	3,5	35%	7	70%	7,5	75%	6,5	65%	10	100%	3,5	35%	5	42%	5	42%	8	80%	2	100%	644%	58
26	A25	6,5	65%	8	80%	8,5	85%	4	40%	10	100%	0	0%	3	25%	5	42%	8,5	85%	2	100%	622%	56,5
27	A26	5,5	55%	7	70%	9	90%	4,5	45%	10	100%	5	50%	4	33%	5	42%	8	80%	2	100%	665%	60
28	A27	3	30%	7	70%	7,5	75%	2,5	25%	10	100%	0	0%	4	33%	7	58%	8,5	85%	2	100%	576%	51,5
29	A28																					0%	
30	A29	6,5	65%	3,5	35%	6	60%	4,5	45%	10	100%	1	10%	6	50%	5	42%	8	80%	2	100%	587%	52,5
31	A30	6	60%	7	70%	8,5	85%	4,5	45%	9,5	95%	0	0%	1	8%	5	42%	9	90%	1,5	75%	570%	52
32	A31	2	20%	6	60%	1	10%	4	40%	7,5	75%	0	0%	4	33%	5	42%	0	0%	0	0%	280%	29,5

11 számú melléklet: 4.Táblázat: GMP kimeneti eredmények:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W
	Kód	GMP 2	GMP2%	GMP 3	GMP3%	GMP 4	GMP4%	GMP5	GMP5%	GMP6	GMP6%	GMP7	GMP7%	GMP8	GMP8%	GMP9	GMP9%	GMP10	GMP10%	GMP14	GMP14%	% össz.	Összesítés p.
1	A01	8	80%	9	90%	10	100%	8	80%	10	100%	1	10%	7	58%	3	25%	7	70%	1	50%	663%	64
2	A02	4	40%	8	80%	7	70%	9	90%	7	70%	0	0%	4	33%	3	25%	8	80%	1	50%	538%	51
3	A03	9	90%	9	90%	10	100%	10	100%	10	100%	1	10%	5	42%	6	50%	9	90%	1	50%	722%	70
4	A04	9,5	95%	9,5	95%	10	100%	10	100%	10	100%	8	80%	7	58%	7	58%	9,5	95%	2	100%	881%	82,5
5	A05	10	100%	9	90%	10	100%	8	80%	10	100%	6	60%	5	42%	8	67%	8	80%	1,5	75%	794%	75,5
6	A06	8	80%	9	90%	10	100%	9	90%	10	100%	1	10%	3	25%	5	42%	10	100%	2	100%	737%	67
7	A07	8,5	85%	7	70%	9	90%	8	80%	10	100%	3	30%	6	50%	6	50%	10	100%	2	100%	755%	69,5
8	A08	8	80%	8	80%	10	100%	9	90%	10	100%	4	40%	5	42%	10	83%	10	100%	2	100%	815%	76
9	A09																					-	-
10	A10																					-	-
11	A11																					-	-
12	A12	8,5	85%	9	90%	9,5	95%	9,5	95%	9,5	95%	6	60%	5	42%	5	42%	9	90%	2	100%	794%	73
13	A13	8,5	85%	9	90%	10	100%	5	50%	9,5	95%	5	50%	5	42%	5	42%	7,5	75%	2	100%	729%	66,5
14	A14	9	90%	7,5	75%	10	100%	8	80%	10	100%	4	40%	3	25%	6	50%	7,5	75%	2	100%	735%	67
15	A15																					-	-
16	A16																					-	-
17	A17																					-	-
18	A18																					-	-
19	A19	9,5	95%	10	100%	9,5	95%	8,5	85%	10	100%	6	60%	5	42%	6	50%	8,5	85%	2	100%	812%	75
20	A20	9	90%	10	100%	10	100%	7,5	75%	10	100%	7	70%	5	42%	4	33%	9,5	95%	2	100%	805%	74
21	A21																					-	-
22	A22																					-	-
23	A23	10	100%	8	80%	9	90%	8	80%	10	100%	4	40%	5	42%	8	67%	10	100%	2	100%	799%	74
24	A24	9	90%	9	90%	10	100%	8	80%	10	100%	6	60%	6	50%	5	42%	9,5	95%	1,5	75%	782%	74
25	A25	8	80%	5	50%	9	90%	5	50%	10	100%	2	20%	5	42%	5	42%	7	70%	0	0%	544%	56
26	A26																					-	-
27	A27																					-	-
28	A28																					-	-
29	A29	9,5	95%	7	70%	10	100%	7	70%	9,5	95%	3	30%	4	33%	8	67%	7	70%	2	100%	730%	67
30	A30																					-	-
31	A31	8	80%	9	90%	10	100%	9,5	95%	10	100%	7	70%	2	17%	6	50%	9	90%	2	100%	792%	72,5
32																							

12 számú melléklet: 5.Táblázat: DIFER-teszt bemeneti eredmények:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
1	kód	Írásmozgás	Szocialitás	Számítás	négy készségterület				summa A-Z	Pontszám	Százalék	szint	A-Z px5
2					A-H	I-J	K-S	T-Z					
3					relációsszókincs	beszédhangh.	tap. összef. megért.	tap.köv.					
4	A1	11	26	16	5	2	7	3	17	69	67	befejező	65
5	A2	5	16	7	3	2	5	2	12	40	43	kezdő	60
6	A3	11	22	21	5	2	5	5	17	71	68	befejező	85
7	A4	9	29	17	5	2	5	4	16	71	66	befejező	80
8	A5	14	30	17	6	2	8	5	21	82	81	optimum	105
9	A6	12	21	16	4	1	2	3	10	59	48	kezdő	50
10	A7	14	28	15	5	2	7	4	18	75	72	befejező	112,5
11	A8	17	28	20	5	2	7	2	16	81	71	befejező	80
12	A9	15	30	24	5	1	7	5	18	87	78	befejező	90
13	A10	3	29	23	4	2	5	5	16	71	66	befejező	80
14	A11	10	25	16	4	1	6	2	13	64	57%	haladó	65
15	A12	10	22	17	5	2	7	4	18	67	68	befejező	90
16	A13	3	21	8	5	2	7	2	16	48	55	haladó	60
17	A14	15	23	18	4	2	6	6	18	74	72	befejező	90
18	A15	10	26	21	4	1	5	4	14	71	62	haladó	70
19	A16	14	20	22	5	2	6	4	17	73	69	befejező	85
20	A17	11	29	10	5	2	5	5	17	67	66	befejező	85
21	A18		26	20	5	2	8	5	20	66			
22	A19	8	26	12	5	2	4	3	14	60	57	haladó	70
23	A20	15	25	18	4	2	7	2	15	73	65	haladó	75
24	A21	7	24	16	5	2	6	3	16	63	62	befejező	80
25	A22	13	25	22	5	2	6	1	14	74	77	befejező	90
26	A23	16	28	23	5	2	6	4	17	83	74	optimum	85
27	A24	3	25	16	4	2	3	3	12	56	51	kezdő	60
28	A25	7	23	7	4	1	6	1	12	49	47	kezdő	60
29	A26	13							0	13			
30	A27								0	0			
31	A28								0	0			
32	A29	18	26	21	5	2	6	6	19	84	78	optimum	95
33	A30	6	22	5					0	33	53	kezdő	75
34	A31	6	24	4	3	0	4	3	10	44	41	előkészítő	50

13 számú melléklet: 6.Táblázat: DIFER-teszt kimeneti eredmények:

	A	B	C	D	négy készségterület (px5)				I	J	K	L	M
	kód	Írásmozgás	Szocialitás	Számolás	A-H	I-J	K-S	T-Z	A-Z	Pontszám	Százalék	px5	tesztpont
					relációsszókincs	beszédhangh.	tap. összef. megért.	tap.köv.					
1													
2													
3													
4	A01								0	0			0
5	A02	7	22	14	4	2	6	4	16	59	60	80	123
6	A03	11	27	23	5	2	7	6	20	81	79	100	161
7	A04	13	27	17	4	2	4	4	14	71	62	70	127
8	A05	17	30	22	5	2	7	4	18	87	78	90	159
9	A06	9	28	22	5	2	5	4	16	75	68	80	139
10	A07	17	26	22	5	2	6	6	19	84	78	95	160
11	A08	17	29	25	5	2	7	4	18	89	79	90	161
12	A09								0	0			0
13	A10								0	0			0
14	A11								0	0			0
15	A12	16	29	23	5	2	5	5	17	85	75	85	153
16	A13	10	25	23	5	2	6	1	14	72	63	70	128
17	A14	17	27	22	6	2	7	6	21	87	84	105	171
18	A15								0	0			0
19	A16								0	0			0
20	A17								0	0			0
21	A18								0	0			0
22	A19	11	28	24	5	2	7	6	20	83	80	100	163
23	A20	12	25	18	5	2	5	3	15	70	64	75	130
24	A21								0	0			0
25	A22								0	0			0
26	A23	8	28	23	6	2	6	5	19	78	75	95	154
27	A24	10	25	18	4	2	6	5	17	70	68	85	138
28	A25	13	22	16	6	2	8	0	16	67	64	80	131
29	A26								0	0			0
30	A27								0	0			0
31	A28								0	0			0
32	A29	15	27	22	5	2	8	4	19	83	78	95	159
33	A30								0	0			0
34	A31	5	22	17	5	1	7	0	13	57	53	65	109

14 számú melléklet: 7.Táblázat: Dramatikus teszt bemeneti eredmények:

kód	értékelés 1-5 között														értékelés 0-1 között			összpontszám	% -os érték
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	K14	K15	K16	K17		
A01	3	4	4	4	4	3	3	5	3	4	3	3	4	3	1	0	1	52	71%
A02	4	2	3	3	3	3	2	4	3	1	1	3	1	4	0	0	0	37	51%
A03	5	3	5	3	3	1	3	3	2	4	1	5	1	3	1	1	0	44	60%
A04	4	4	5	5	5	5	5	3	3	5	3	2	2	1	1	1	1	55	74%
A05	4	4	5	4	5	5	1	2	4	4	2	4	4	3	1	1	1	54	73%
A06	4	4	2	4	4	4	3	5	3	4	4	4	1	3	0	1	1	51	70%
A07	3	4	4	4	4	4	3	2	3	4	2	3	1	4	0	0	0	45	62%
A08	5	5	5	5	4	5	5	2	3	2	4	5	2	4	0	1	1	58	79%
A09	4	5	5	5	3	5	4	5	5	5	4	3	1	4	1	1	1	61	84%
A10																		0	
A11																		0	
A12	3	4	4	3	3	3	3	4	3	4	2	3	1	2	1	1	1	45	62%
A13	3	4	2	4	3	3	3	2	3	4	3	4	1	3	0	0	0	42	58%
A14	5	5	3	5	3	3	5	5	3	5	3	5	1	3	0	0	0	54	74%
A15	3	1	3	4	3	1	1	4	3	2	1	1	1	3	0	0	0	31	42%
A16	3	3	3	3	3	5	1	4	2	1	1	3	3	3	0	0	1	39	53%
A17																		0	
A18	3	4	3	4	4	4	3	4	3	4	3	2	2	3	1	1	1	49	67%
A19	3	4	3	4	3	3	2	4	3	4	1	4	3	3	1	0	0	45	62%
A20	3	4	2	3	2	4	3	5	3	2	2	2	1	4	0	0	1	41	56%
A21	4	1	4	4	3	4	3	3	4	2	3	3	0	5	0	0	0	43	59%
A22																		0	
A23	4	5	3	4	5	4	5	3	2	1	2	3	1	2	1	1	1	47	64%
A24	4	5	4	5	3	4	3	2	2	1	3	2	3	3	0	0	0	44	60%
A25	4	5	4	4	3	4	5	5	5	1	5	3	5	3	0	1	1	58	79%
A26																		0	
A27																		0	
A28	5	3	4	5	4	5	5	5	5	5	3	4	5	5	1	1	0	65	89%
A29	4	4	4	4	4	5	5	5	4	5	5	5	0	4	1	1	1	61	84%
A30																		0	
A31	4	5	3	5	5	3	3	3	4	4	3	2	1	4	1	0	1	51	70%

15 számú melléklet: 8.Táblázat: Dramatikus teszt kimeneti eredmények:

kód	értékelés 1-5 között														értékelés 0-1 között			összpontszám	% -os érték
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	K11	K12	K13	K14	K15	K16	K17		
A1																		0	
A2																		0	
A3	4	4	4	4	5	3	5	3	3	1	4	5	3	3	1	1	1	54	74%
	4	4	4	4	5	3	5	3	3	1	4	5	3	3	1	1	1		
A4	4	3	5	5	4	5	5	3	3	4	5	3	5	5	0	1	1	61	84%
A5	5	5	5	3	4	5	4	3	4	5	5	5	5	5	1	1	1	66	90%
A6	4	3	4	5	4	4	5	4	4	4	4	4	5	5	0	0	0	59	80%
A7																		0	
A8	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	4	5	5	5	1	1	1	70	96%
A9																		0	
A10																		0	
A11																		0	
A12	4	0	4	4	5	5	5	3	5	5	5	3	5	5	1	1	1	61	84%
A13																		0	
A14	4	4	4	4	3	3	4	5	3	2	4	3	2	4	0	0	0	49	67%
A15																		0	
A16																		0	
A17	2	5	4	5	3	4	4	5	3	3	4	2	5	5	0	0	0	54	74%
A18																		0	
A19	2	5	5	4	5	5	1	5	5	5	5	5	5	5	1	1	1	65	89%
A20	5	4	5	5	5	4	4	5	3	4	4	4	4	4	0	1	0	61	83%
A21																		0	
A22																		0	
A23	2	4	3	3	3	5	4	4	3	5	5	3	5	5	0	0	1	55	75%
A24	1	4	5	5	5	5	5	5	3	4	1	5	5	5	0	1	1	60	82%
A25	4	5	5	5	3	3	5	3	3	1	5	3	4	5	0	0	0	54	74%
A26																		0	
A27																		0	
A28	4	5	3	5	5	4	3	5	4	3	2	5	4	4	1	1	1	59	81%
A29	4	4	5	4	5	3	3	3	3	3	5	4	5	5	0	1	1	58	79%
A30																		0	
A31	5	5	5	4	3	5	5	5	4	5	2	4	4	5	1	1	1	64	88%

16 számú melléklet: 9.Táblázat: A kontroll- és kísérletcsoport véletlenszerű kiválasztása a bementi tesztek eredményei alapján:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
1	Kód	GMP össz	DIFER össz	VALOGA TÁS		Kód	GMP össz	DIFER össz	VALOGA TÁS	Dramatikus eredmény		
2	A28			0								
3	A15		80	80								
4	A16		81	81								
5	A9		84	84								
6	A31	280	50	330		A31	280	50	330	70%	51	381
7	A2	348	54	402		A2	348	54	402	59%	43	445
8	A17	472	81	553		A12	510	85	595	59%	43	638
9	A18	561		561		A14	524	68	592	81%	59	651
10	A27	576		576		A13	613	74	687	48%	35	722
11	A14	524	68	592		A29	587	93	680	84%	61	741
12	A12	510	85	595		A25	622	61	683	79%	58	741
13	A11	540	67	607		A1	610	83	693	71%	52	745
14	A21	543	77	620		A24	644	59	703	58%	42	745
15	A30	570	53	623		A20	645	75	720	49%	36	756
16	A22	575	76	651		A7	643	83	726	59%	43	769
17	A26	665		665		A5	669	59	728	62%	45	773
18	A29	587	93	680		A23	660	90	750	63%	46	796
19	A25	622	61	683		A6	660	97	757	70%	51	808
20	A13	613	74	687		A19	708	71	779	62%	45	824
21	A10	613	78	691		A3	713	84	797	60%	44	841
22	A1	610	83	693		A4	732	80	812	75%	55	867
23	A24	644	59	703		A8	813	85	898	73%	53	951
24	A20	645	75	720		A17	472	81	553			
25	A7	643	83	726								
26	A5	669	59	728								
27	A23	660	90	750		A11	540	67	607			
28	A6	660	97	757		A21	543	77	620			
29	A19	708	71	779		A30	570	53	623			
30	A3	713	84	797		A22	575	76	651			
31	A4	732	80	812								
32	A8	813	85	898		A10	613	78	691			

17 számú melléklet:

10.Táblázat: A kísérleticsoport bemeneti eredményeinek összesen elért pontszáma

kód	GMP összsp.	Difer összsp.	Szövegértés összsp.	ÖSSZPONT
A04	67	71	55	193
A06	59	59	51	169
A07	58	75	45	178
A12	44	67	45	156
A13	54,5	48	42	144,5
A19	69	60	45	174
A20	57,5	73	41	171,5
A24	58	56	44	158
A31	29,5	44	51	124,5

11.Táblázat: A kísérleticsoport kimeneti méréseinek összesített pontszáma

	GMP összsp.	Difer összsp.	Szövegértés összsp.	ÖSSZPONT
A04	82,5	71	61	214,5
A06	67	75	58	200
A12	73	85	61	219
A19	75	83	65	223
A20	74	70	60	204
A24	74	70	60	204
A31	72,5	57	64	193,5

18 számú melléklet:

11.Táblázat: A kontrollcsoport bemeneti eredményeinek összesen elért pontszáma

kód	GMP összp.	DIFER összp.	Szövegértés összp.	ÖSSZPONT
A01	55	69	52	176
A02	32	40	37	109
A03	65	71	44	180
A05	61	82	54	197
A08	75,5	81	58	214,5
A14	48	72	54	174
A23	59	83	47	189
A25	55,5	49	58	162,5
A29	52,5	84	61	197,5

12.Táblázat: A kontrollcsoport kimeneti eredményeinek összesen elért pontszáma

kód	GMP összp.	Difer összp.	Szövegértés összp.	ÖSSZPONT
A03	70	81	54	205
A05	75,5	87	66	228,5
A08	76	89	70	235
A14	67	87	49	203
A23	74	78	55	207
A25	56	67	54	177
A29	67	83	58	208

